

מלחמת העולם השנייה

כפי שנראתה מפלשתינה , מתוך יומני האישי

פאול מיהזם, ירושלים, אוגוסט 1957

תורגם מגרמנית ע"י נכדו אוריאל לנדאו

חולון, 2015

מבוא

פרקי יומן אלה לקוחים מתוך יומנו האישי של פאול מיהזם משנות מלחמת העולם השנייה. הדברים נכתבו מנקודת מבטו האישית, כמי שיצא מגרמניה כמה שנים קודם לכן, לאחר שנושל ממעמדו המקצועי כעורך דין מכובד. הוא התיישב בחיפה (בשכונת בת-גלים) עם משפחתו ולמחייתו פתח פנסיון לאורחים (רובם עולים מגרמניה). גם בשבתו בארץ ישראל המשיך בכתיבה ספרותית (בשפה הגרמנית) בה החל עשרות שנים קודם לכן בגרמניה, בנוסף לעיסוקו המקצועי כמשפטן.

היומן המקורי הודפס על ידו במכונת כתיבה והופץ רק בחוג מצומצם, בעיקר בני משפחה.

אין זה מחקר היסטורי שיטתי אלא כלי ביטוי לתחושותיו היום יומיות של המחבר במהלך המלחמה, בו שזורים תיאורי האירועים כפי שפורסמו אז באמצעי התקשורת ובשמועות שונות, יחד עם השפעתם על חיי היום יום בארץ כמו: אירועי בטחון, יוקר המחייה, תגובת הערבים וכו'. לכן גם לא כל תיאורי האירועים נכונים ומדויקים מבחינה היסטורית, הם משקפים רק את מה שהיה ידוע ונכון לזמן הכתיבה. לכן, גם כמה מהערכותיו וניתוחיו היו שגויים כפי שנתברר בדיעבד. הם נבעו כאמור מהדיעות שהיו בידיו בזמן אמת ומהלך הרוח הכללי ששרר אז בארץ. מן היומן משתקפת חרדתו הקיומית של המחבר, העולה מחדש, שנים לאחר שיצא מגרמניה כפליט נרדף שהגיע לחוף מבטחים.

בשנות המלחמה הראשונות, לאור ניצחונות הבזק הגרמנים, היה חשש אמיתי שהארץ תיכבש (בידי כוחות הציר גרמניה ואיטליה) אשר יביאו עליה על היישוב היהודי בארץ ישראל, בדומה לגורל הצפוי ליהודי אירופה הכבושה.

מצב הרוח השתנה כל הזמן מחרדה קיומית (מפני פלישת צבא גרמני או איטלקי) לבין אנחת רווחה (כאשר נדמה היה שכוחות האויב בנסיגה). המעקב היום-יומי אחר אירועי המלחמה שולב בניתוח תסריטים שונים על אשר יתרחש בא"י (פלשתינה). מצב הרוח נע כל הזמן בין תקווה לייאוש תוך כדי ידיעות על מהלכי המלחמה. המחבר משנה את מקום מגוריו לסירוגין בין חיפה לירושלים, תוך חיפוש מקום בטוח יותר, מחשש להיפגעות מהתקפות האוויר של האיטלקים והגרמנים.

סגנון הכתיבה היומני לעתים לקוני מדי ואינו ברור לקורא שאינו מכיר את הרקע לאירועים. לכן נדרשו השלמות בגוף הטקסט שנכתבו בתוך סוגריים מרובעות [...]. כמו"כ צוינו הערות שוליים בתחתית העמודים להבהרת נושאים שונים, (חלקן הערות מקוריות של המחבר וחלקן נכתבו תוך כדי התרגום).

בשנות המלחמה הראשונות, כאשר נשקפה סכנה ממשית לארץ ישראל (אליה מתיחס המחבר תמיד כ"פלשתינה"), נכתב היומן בפירוט רב, כמעט יום-יומי. לאחר שחלפה סכנת הפלישה הגרמנית לארץ (עם נצחון בעלות הברית באל-עלמיין), ועד לסיום המלחמה, "דולל" הכיתוב ביומן, הן מבחינת ציון האירועים והן בהערכות מצב עתידיות.

ביחס לשואת יהודי אירופה, אין ביומן כמעט איזכור לכך בשנות המלחמה הראשונות, בעיקר מפני שפרט לשמועות לא נודעו עדיין מימדי האסון. רק לקראת סוף המלחמה, כאשר החלו הפרטים להתברר בהדרגה מתייחס אליהם המחבר ועורך גם חשבון נוקב עם העם הגרמני על אחריותו לכל מה שאירע.

שנה גורלית ?

01.01.1939

30.01.1939

שמענו ברדיו את נאומו של היטלר ברייכסטאג, את צווחותיו הפנאטיות. מהשמצותיו הצבועות והפראיות עולה שנאת יהודים חייתית. כאשר הוא מדבר באירוניה, מתבטאת בקולו שמחה לאיד, בהטעמה מעוררת רחמים. בדברו על בעיית היהודים, מרים את קולו בטון מאיים: "אם תצליח שוב היהדות לזרוע שנאה בין העמים ולחולל מלחמה, אזי יושמדו יהודי אירופה". היכן נמצאת יהדות זו? לאיזה יהודי יש עניין במלחמה? בין ראשי התעשייה הכבדה אשר יכולים להפיק תועלת ממלחמה אין אף יהודי. מי חוץ מהיטלר הסית למלחמה בחודש ספטמבר שעבר וכמעט שגרם לכך לולא מנע זאת צ'מברלין ברגע האחרון, ונתן לו את מבוקשו? מי בכל העולם מתחמש מחדש לקראת מלחמה מלבד היטלר ומוסוליני? אך היטלר יודע איזה חרדה יש לעם מהמלחמה הבאה (האם לא תיאר זאת צ'מברלין באופן ברור?) ואיזה זעם יתעורר בשל כך, לכן הוא מכין לעצמו אליבי כבר עתה, כדי להטות ממנו את האשמה ולהפנות את הכעס כלפי היהודים. כאשר כל היהודים ירצחו, יוכל אז לומר: ראו, האשמים נענשו. אין ספק שכוונות ההסתה שלו רציניות. השמדת מאות אלפי אנשים חפים מפשע רק כדי להרחיק ממנו את האשמה הינה יוזמה מפלצתית.

31.01.1939

אנגליה נותנת הבטחת ערבויות לפולין.

26.02.1939

מהוועידה בלונדון¹ אין בשורות טובות. אך הערבים חוגגים כבר היום את ניצחונם כתוצאה מדיווחים טלגרפיים של משלחתם בלונדון. הם צוהלים: יש לנו מדינה ערבית, בה היהודים הם במיעוט.

27.02.1939

הערבים השליכו פצצות רבות. הוכרז עוצר לכל היום. אווירה מתוחה מאוד.

28.02.1939

עוצר משעה 5 אחה"צ עד הבוקר.

03.03.1939

היום חדלנו להיות אזרחים גרמנים ונשבענו אמונים לממשלת פלשתינה. זאת הצהרת "בלנקו" כיוון שאיש אינו יודע אם הממשלה העתידית תהיה אנגלית, ערבית, איטלקית או גרמנית.

16.03.1939

יחידות צבא גרמני נכנסו למורביה, היטלר בפראג, צ'כוסלובקיה נהרסת, כל הארץ מסופחת לגרמניה.

19.03.1939

שוב אי שקט בעולם בגלל האולטימטום של היטלר לרומניה. כפי שזה נראה, יושם סוף לווייתורים. מלחמה? זאת השאלה הגדולה המעסיקה אותנו בשבועות האחרונים. חיפה נמצאת בסכנה הגדולה ביותר. איני מאמין כי היטלר רצה במלחמה כבר בספטמבר [שעבר]. הרייכסוור² כנראה התנגד אז והוא הפעיל את האיום בסכנת המלחמה כאמצעי לחץ [להשגת מטרותיו]. מאז פעלו גם המעצמות הדמוקרטיות במרץ להתחמש. אך הפעם נראה שהוא רוצה במלחמה, ראשית כדי להמשיך להשיג עוד יתרונות לגרמניה תוך ניצול הגברת אמצעי החימוש שיוצרו, ושנית כיוון שגרמניה רוקנה את קופתה לגמרי לאחר שהשקיעה את כל אמצעיה בייצור החימוש. אך תקווה חדשה צצה ועולה. האם איטליה תשתתף [עם גרמניה]? איך שהוא לא נראה סביר המושג "ציר רומא-ברלין". בנאומו בטורינו לא התייחס הפעם מוסוליני לתביעתו על קורסיקה, ג'יבוטי וטוניס. מה ניתן להסיק מכך?

27.03.1939

נאום מלחמתי של מוסוליני. "צו השעה: יותר נשק, יותר אניות מלחמה, יותר מטוסים! גם אם כרוך הדבר בהרעת חיי התושבים". כפי שכתבתי בספרי Mehr Mesch (יותר אדם) אני מאמין כי לעולם מגיע יחס יותר טוב, אך מרס (אל המלחמה) שולט בשעה זו.

¹ ועידת השולח העגול, או בשמה הרשמי ועידת סנט ג'יימס שהתקיימה בלונדון ב 17-7 לפברואר 1939, היוותה את ניסיון הגישור האחרון של ממשלת בריטניה לפתרון בעיית הסכסוך היהודי-ערבי בארץ ישראל.

² רייכסוור הוא שם כללי לצבא גרמניה

03.04.1939

אנגליה הקשיחה את עמדתה. היטלר התרכך מול הערבויות שניתנו לפולין.

11.04.1939

פשיטה צבאית איטלקית באלבניה.

12.04.1939

מצב קריטי מאוד. גרמניה ואיטליה מרכזות כוחות צבא לאורך כל הגבולות. בכל מקום יש הכנות מגננה קדחתניות.

13.04.1939

אנו מכינים תיקי יד למילוט [במקרה הצורך].

27.04.1939

שכרתי חדר על הכרמל³ למשך 3 חדשים. חדר זה נועד להיות [עבורנו] מקלט חרום בלבד. (בעלי הבית אותו שכרנו בשכונת בת-גלים, גרים אף הם בשכונה זו, הסמוכה לחוף הים של חיפה. בכוונתם להתפנות משם מיידית במקרה של מלחמה).

22.05.1939

הציר ברלין-רומא מתגבש כברית צבאית.

07.06.1939

היום הותקף האוטובוס מס' 7 בו נסענו חזרה ממרכז העיר לשכונת בת-גלים ע"י המון ערבי, תחילה עצרו את נסיעתו ואח"כ ירו בו מקרבת מקום. הנוסעים נשכבו על רצפת האוטובוס, הנהג לא נפגע והצליח למלט את הרכב לאחר שספג 18 פגיעות ירי. המפגעים הצליחו כמובן לברוח. בתוך המון הפורעים היו גם שוטרים ערבים. בשום מקום כאן אין החיים בטוחים.

21.07.1939

עברנו לגור למשך קיץ זה בחדר ששכרנו על הכרמל.

24.08.1939

חוזה אי ההתקפה בין רוסיה לגרמניה⁴ שנחתם אתמול הכה בכל מקום כפצצה.

25.08.1939

בכל מקום מגייסים. היטלר רוצה לספח את דנציג⁵. אנגליה ממשיכה לעמוד לצידה של פולין. סכנת מלחמה מיידית.

31.08.1939

גרמניה משגרת אולטימטום לאנגליה. 250 תושבים גרמנים⁶ יוצאים מכאן לגרמניה. ההסכם הרוסי-גרמני עדיין לא אושרר. איטליה מהססת. שעות של בהלה, ספקות וחוסר וודאות.

01.09.1939

ההסכם הרוסי – גרמני אושרר. היטלר הכריז על 16 דרישותיו, ביניהן סיפוח דנציג ועריכת משאל עם על עתיד המסדרון הפולני. הוא לא המתין כדי לדון בדרישותיו בתיווכם של מלך בלגיה ומלכת הולנד, אלא פתח בהתקפה על פולין בפצצות תבערה. לנו כאן נותרה השאלה המכרעת כיצד תתייחס לכך אנגליה והאם המלחמה בין גרמניה לפולין תישאר מקומית. אנגליה הבהירה לעתים קרובות בעבר כי תעמוד לצידה של פולין, כך שיהיה זה בלתי אפשרי עבורה לזנוח עתה את פולין, כפי שנהגה בצ'כוסלובקיה, אם אינה רוצה לאבד את יוקרתה. צ'מברלין אמר כבר בנאומו כי כך לא ניתן להמשיך, היטלר נוהג בטירוף, ונכנס עם הראש בקיר. נראה כי אנגליה נאלצת לשים סוף למצב זה בו כל חצי שנה נכנס העולם למערבולת של בהלה המאלצת את המדינות לגייס את צבאותיהן. יכול גם להיות שלגרמניה אין מוצא אחר מקשייה הכלכליים והפוליטיים מלבד יציאה למלחמה.

³ פאול מיהזם חשש שמגורים בקרבת החוף (בשכונת בת-גלים, בסמוך לבסיסי הצבא האנגלי) עלולים להיות יעד לתקיפה ולכן הכין למשפחתו מקום מילוט בטוח יותר על הכרמל.

⁴ הסכם מולוטוב – ריבנטרופ, אשר גם נועד לחלוקת פולין בין רוסיה לגרמניה.

⁵ העיר דנציג מהווה את "המסדרון הפולני", הגישה היחידה של פולין לחוף הים הבלטי. לפני מלחמת העולם הראשונה היה אזור זה חלק מגרמניה.

⁶ אנשי כת הטמפלרים הגרמנים שהתיישבו בארץ ישראל במאה ה-19.

בערב נודע כי אנגליה הכריזה על גיוס כללי. המלחמה הופכת יותר ויותר לבלתי נמנעת. מבחינתנו, גורלנו מוטל עתה על כף המאזניים. שכונת בת-גלים עומדת בפני פינוי, עוד לא ברור אם יהיה גם פינוי, מלא או חלקי, בשכונות הכרמל. איננו יודעים מה יהיה איתנו. יש חשיבות גדולה לכך אם אכן תישאר איטליה נייטרלית, כי אז גרמניה לא תוכל להסתייע בבסיסים איטלקיים, בעיקר באי רודוס, עבור מטוסיה. אם כך יהיה, תקטן סכנת התקפות אוויריות על חיפה, למרות שלא תוסר כליל.

02.09.1939

מרב התרגשות ישנתי רק מעט הלילה. אך לפני הצהרים הצלחתי, כמו תמיד, לצאת ולשהות במשך 4 שעות בגינה שליך הבית. שם תחת עצי האורן המשכתי בכתיבת הכרך השלישי של זיכרונות חיי. כמה מוזרה יכולת ההסתגלות של האדם; אנו יכולים אפילו היום להיות מגורשים מחיפה, או להירצח ע"י ערבים, או להיפגע מהפצצות גרמניות. בעוד אנו ניצבים מול סכנות בלתי צפויות, אני שקוע 4 שעות בכתיבה, מבלי לחשוב אפילו לרגע אחד על מה שעתיד לקרות. רעייתי אירמה שבה בינתיים לביתנו בבת-גלים כדי להביא משם [למקום מגורנו בכרמל] מצרכי מזון שאגרנו עוד מהאביב וכן בגדי חורף. אתמול עוד עברנו מאופטימיות לפסימיות, אך היום צופים כי מלחמה עולמית היא בלתי נמנעת, משום שלא רואים מוצא ממנה. על המושבה הגרמנית בחיפה [המאוכלסת ע"י גרמנים] הוטל היום סגר.

03.09.1939

היום נפלה ההחלטה: אנגליה במצב מלחמה עם גרמניה! מה יהיה איתנו? האם עלינו לעזוב גם את מגורנו בכרמל ולנסוע לירושלים⁷, האם זה הכרחי? בכל אופן קיימת גם האפשרות שהמלחמה בין אנגליה לגרמניה בפולין תישאר מקומית, אך זה לא ודאי. גרמניה מתקדמת בינתיים בפולין ומפציצה את עריה. גורלנו תלוי במידה רבה באם איטליה תישאר נייטרלית.

04.09.1939

פינוי [ממקום מגורנו] אינו צפוי כל עוד איטליה נשארת נייטרלית.

05.09.1939

מצרים, עיראק ועבר הירדן הודיעו כי הן עומדות לצידה של אנגליה. בכך נראה לי כי חלפה סכנת התקוממות ערבית, כי לא סביר שערביי פלשתינה יפעלו לבדם נגד אנגליה או שהיהודים עצמם יתמרדו.

08.09.1939

את כוונותיה של איטליה אפשר רק לנחש. אין אפשרות לדעת אם נהייתה נייטרלית ביוזמתה או בהתאם להסכם עם היטלר, אשר מעוניין לשמור את מוסוליני כמתווך להסכם שלום עתידי. האפשרות השנייה גרועה עבורנו, כי אז יכולה איטליה באחד הימים להיענות לרמז מגרמניה [כדי לפעול לצידה כנגד אנגליה], בעוד שבאפשרות הראשונה זה עלול לקרות רק אם מצבה של אנגליה יהיה קשה מאוד, תסריט שלא נראה כעת סביר. שר החוץ האיטלקי יצא אתמול בהכרזה המשתמעת לשתי פנים ובה הודעה כי לאיטליה אין יוזמות לפעול בסכסוך באירופה, אך לא נובע מכך כי ויתרה לגמרי על מעורבותה המדינית [בה]. ראוי לציין כי כך הצליח במעט מלים להמחיש את קיומו של הצייר [רומא - ברלין]. כמו"כ יש לזכור כי המלחמה שמנהלת גרמניה בפולין יכולה גם להיות מופנית במלוא הכוח בכוון מערב, כלומר כנגד אנגליה וצרפת הקשורה אליה. הצדדים מתנהגים עדיין באופן מהוסס. צרפת הפרה אמנם את הסכם השלום⁸, אך מצפים עדיין למו"מ לשם סיום מצב המלחמה. האם יתכן לצאת בגישושי שלום לאחר שיסתיים כיבוש פולין, אשר תישאר [מחולקת] בין גרמניה לרוסיה?

10.09.1939

היום בערב מתקיימים אימוני האפלה. כל הדיירים הגרמנים הנוצרים⁹ בבניין בו אנו גרים הובלו לעכו ושם נכלאו. בעלת הבית שלנו, העלמה מגדה שניידר, למרות היותה גרמנייה נוצרית, קיבלה הרשאה מיוחדת להישאר בביתה. כפעילה מיסיונרית חשובה לה הזהות הנוצרית יותר מהשייכות הלאומית. היא רואה בהיטלר את דמות האנטיכריסט. איש דת סקוטי ממנזר הכרמליטים השכן נתן ערבויות למענה. יהודים אשר עדיין החזיקו בדרכון גרמני צפויים להיעצר אך ורק אם יעוררו חשד, אחרת לא ינהגו כלפיהם כמו ביחס לגרמנים [הנוצרים]. הם שייכים אמנם ללאום הגרמני, אך לא למשטר הנאצי שהם למעשה קרבנותיו. ההפרדה בין שני מושגים אלה [הלאום הגרמני לעומת המשטר הנאצי] מתבטאת גם ב-10 מיליוני עלוני התעמולה שנוסחו בחכמה והושלכו ממטוסים אנגליים מעל גרמניה במקום פצצות. בעלונים אלה נכתב כי אנגליה אינה נלחמת כנגד העם הגרמני, אלא רק כלפי היטלר ומשטרו. כעת גם דרום אפריקה, ניו-זילנד, אוסטרליה וקנדה הכריזו מלחמה על גרמניה.

7 בירושלים גרה הבת הנשואה לוטה פרידלנדר.

8 הסכם ורסאי בסיום מלחמת העולם השנייה.

9 התושבים הגרמנים בארץ ישראל נחשבו לנתיני אויב ולכן נאסרו.

12.09.1939

כאשר ירצה היטלר, כפי שצופים, להגיע להסכם שלום עם אנגליה וצרפת לאחר סיום כיבוש פולין, עדיין לא ברור אם הן תסכמנה לכך ותהיינה מוכנות להמשיך לסבול את הפצע המדמם שנפער באירופה. אולם בינתיים פולין עדיין אינה מחוסלת. רוסיה החלה עתה בגיוס. זה מעיד על כך שפולין מתוכננת להישדד במשותף ע"י גרמניה ורוסיה. עד עתה אין בחזית המערב¹⁰ כל פעילות ע"י אף אחד משמונת הגורמים המעורבים. צריך לקוות כי בכך תסתיים המלחמה בטרם עת, כי המשכה עד להשמדת אחד מהצדדים יביא אסון המוני לאנושות. לאחריו צפוי אמנם הסדר כולל ליישוב כל המחלוקות, לשינוי חוזה ורסיי¹¹, להחזרת המושבות לשליטת גרמניה, לפירוק חימושן של מדינות אירופה ואולי גם לאיחודן המדיני. לכאורה, מטרה ראויה, אך המשטר הנאצי ימשיך להתקיים. אולם חיסול השלטון הנאצי נחוץ לא פחות מיצירת איחוד מדינות אירופה ופירוקן מנשק. טוב יהיה אם תפרוץ הפיכה בגרמניה אשר תפיל את המשטר מבפנים, אך זו צפויה לקרות רק לאחר מפלה צבאית. כעת חוזרות כל ההודעות השקריות של מלחמת העולם הראשונה במהדורה חדשה. כל צד מנצח. כל תבוסה בחזית מתוארת כשינוי היערכות הכוחות או כנסיגה טקטית. גרינג¹² נאם שוב ולעג לעם הגרמני באומרו כי אם אין די אמצעי מחייה, צריך לאכול פחות, אם אין בנמצא סבון אפשר גם ללכת בלבוש מלוכלך. לו עצמו לא יחסר כמובן מאומה. נפל לידי אחד מעלוני התעמולה האנגליים שהושלכו בגרמניה. בו נכתב באותיות בולטות: "אזהרה! בריטניה הגדולה אינה נלחמת כנגד העם הגרמני, אלא רק נגד המשטר הנאצי. ניתן להגיע להסכם שלום רק עם שלטון שאפשר לתת בו אמון. מעולם לא הוכרח עם לצאת למלחמה בתואנות שווא. השלטון [הנאצי] הוליד שולל את העם הגרמני בעוד שגרמניה נמצאת בפשיטת רגל כלכלית ואינה מסוגלת לנהל מלחמה". עלון זה נכתב משני צדדיו ונוסח בגרמנית טובה. לכך התכוון גרינג באחד מנאומיו באומרו כי כיוון שהעלון נכתב בגרמנית כל כך טובה, לא יכול להיות שנכתב בידי אנגלים אלא רק יהודים היו מסוגלים לכך. זה נשמע כבדיחה, כיוון שעד עתה נטען כי היהודים אינם יכולים לכתוב בגרמנית [נכונה], אלא רק לתרגם מעברית תלמודית.

18.09.1939

הערבים אוגרים מזומנים. אתמול לא ניתן היה להחליף כסף, גם לא בדואר. כל מצרכי המזון התייקרו. למצרכים מסוימים נקבעה תקרת מחירים מירבית. תפוחי אדמה אינם בנמצא כלל, במקומם צריך לאכול אורז. רוסיה פלשה אתמול לפולין. זה ישפיע שוב על המדינות הניטרליות, הלוואי שלא על טורקיה ואיטליה. למעשה צריכה אנגליה אשר נתנה ערבויות לפולין, להכריז מלחמה גם על רוסיה. האם תעשה זאת? אני מסופק. יש לה סיבות טובות לא להסתבך עם רוסיה. גם לרוסיה אין עניין במלחמה עם אנגליה, כנראה מסיבות הקשורות במזרח הרחוק. האינטרס העיקרי [של רוסיה] הוא שהמלחמה בין גרמניה לאנגליה תהיה "מוצלחת" ותגרום להקזת דמן. כאן במושבה הגרמנית של חיפה ישנם שלושה סוגים של גרמנים: נאצים (שהם הרוב), אדישים פוליטיים ומתנגדי הנאצים.

19.09.1939

טורקיה, אשר לה חוזה עם אנגליה לפיו היא אמורה להגן על פלשתינה, נושאת ונותנת עם רוסיה. האם תיקח את פלשתינה בחזרה מאנגליה? רוסיה גם נמצאת במו"מ עם יפאן. איטליה נשארת בינתיים נייטרלית. עד מתי? בכך תלוי גורלנו. אנחנו השלמנו עם מצב חיינו, כל יום בו אנו חיים עדיין בשלום נראה לנו כמתנה מהשמיים.

22.09.1939

הרוסים התקדמו כנראה בפולין בהתאם להסכם [החלוקה] עם גרמניה. היטלר זקוק להעמדת פנים מוצלחת כדי לשחק את משחקו הרע. תקנות חדשות בדבר עונשים כבדים למי שיפר את הוראות ההאפלה לאורך החוף, איסור מוחלט על הפעלת תאורה. גם אם איטליה לא תתקוף ושום להק מטוסי [אויב] אינו צפוי, אין להוציא מכלל אפשרות כי יגיע פעם לכאן מטוס הפצצה בודד.

25.09.1939

פולין חולקה [בין רוסיה לגרמניה]. רוסיה בזהה את החלק היותר גדול. גרמניה נאלצה לוותר. חלוקה זו הוצגה ע"י היטלר כאילו כבר הוסכמה מראש עוד לפני המלחמה. בכך מודה למעשה היטלר כי דרישתו האחרונה [לסיפוח דנציג] כתנאי למניעת מלחמה היתה אחיזת עיניים. מה יקרה עכשיו? האם לרוסיה ולגרמניה יש הסכמות נוספות? האם תתכן עתה פעולה נגד רומניה והונגריה?

¹⁰ בגבול בין גרמניה לצרפת

¹¹ בחוזה ורסיי נדרשה גרמניה לצמצם מאוד את צבאה, לא הורשתה להחזיק בטנקים, במטוסי קרב ובצוללות, נלקחו ממנה שטחים בגבולותיה המזרחיים והמערביים וכן מושבותיה שמעבר לים. כמו"כ הוטלו עליה קנסות כבדים אשר גרמו למשבר כלכלי חמור. תנאים משפילים אלה היו בין הגורמים לעליית הנאציזם.

¹² הרמן גרינג (Hermann Göring), שר האוויריה ובכיר בהיררכיה של המשטר הנאצי.

הכוחות הגרמניים שחדרו לשטחה של פולין החלו להתנכל ליהודים. רבים נורו למוות כיוון שנחשבו לפרטיזנים ואחרים נרצחו מסיבות שונות, משלא עלה בידם להימלט אל מעבר הגבול הרומני, לשם הם זרמו בעשרות אלפיהם. בחלקה של פולין שנתפס ע"י הרוסים, החלו אלה להפעיל מיד תעמולה [קומוניסטית]. מפעלי התעשייה הועברו לידיהם של הפועלים. בעלי המפעלים הושמו במחנות ריכוז, הסחורות חולקו בין האיכרים ושעות המנוחה של ימי א' בוטלו. אולם היהודים זכו להשתתף בהנהלת המפעלים כמו שאר העובדים¹³. [לכך נודעת משמעות] כי במקומות [ישוב] רבים מהווים היהודים רוב. במערב ממשיכים האנגלים בפיוור עלונים מהאוויר, בהם מתואר מחסורה של גרמניה במזומנים ובמצרכי מזון אשר אינו מאפשר לה לקיים מלחמה ממושכת. הצרפתים, שהפרו את חלקם בהסכם ורסי, מנצלים את המצב להשגת יתרונות מקומיים¹⁴. המלחמה לא הגיעה עדיין למלוא היקפה. האם היטלר מקווה כי לאחר שישלים את משימותיו בפולין יוכל להציע הסכמי שלום למעצמות המערב אשר יפלו [למלכות] זו? אך טרם הגענו לכך. אמנם ערי פולין הפכו לעיי חרבות, אולם ורשה עדיין לא נפלה. אנחנו טרם נרגענו ונשארים בינתיים [בחדרנו] על הכרמל. גם אם איטליה תימנע מלהתחבר פוליטית אל ה"ציר" לא ידוע עדיין אם יש לרוסיה תכניות בבלקן וכיצד תגיב על כך טורקיה. גם משם יכולות להגיע סכנות לפלשתינה, לא רק מהים התיכון.

29.09.1939

השאלה אם פלשתינה היא מדינה נייטרלית או במצב מלחמה עם גרמניה, עדיין אינה ברורה. בכל אופן הקונסול הגרמני בחיפה עזב לפני שבוע. פולין חלוקה עתה. נראה שיש לגרמניה ולרוסיה עוד תכניות לפעילויות נוספות. שר טורקי ביקר במוסקבה, וכן גם שר איטלקי. מה עומד לקרות? למרות שאיטליה נשארה בינתיים נייטרלית, צצה סכנה חדשה מטורקיה, אשר עלולה לכבוש מחדש את פלשתינה. טורקיה אינה רחוקה מכאן, במיוחד כאשר חבל אלכסנדרטה¹⁵ סופח עתה לטורקיה. מטוסים שימריאו משם יגיעו תחילה למפרץ חיפה, ויוכלו לתקוף את בתי הזיקוק ואת שכונות בת-גלים והדר הכרמל, בעוד שמטוסים איטלקיים או גרמניים שיטוסו מעל הים [יאלצו לעבור דרך ארוכה] עד הגיעם לכרמל.

04.10.1939

טורקיה החליטה לבסוף לחבור למחנה האנגלי – צרפתי. מחירי מצרכי היסוד עלו באופן תלול. היטלר מתכוון כנראה לעודד את איטליה לפעול כמתווכת להסכמי שלום, תמורת תמיכה בתביעותיה על קורסיקה, ג'יבוטי וטוניס. בתמיכתו באינטרסים האיטלקיים יגרום לכך שאם תידחנה הצעות השלום שלו והמלחמה תימשך, אזי לפחות מסיבות של יוקרה, תיגרר איטליה לצידה של גרמניה.

08.10.1939

הצעות השלום של היטלר. מוסוליני הסכים לקבל על עצמו את התיווך אם אנגליה וצרפת תהיינה מוכנות לבחון את ההצעות ולהיכנס למשא ומתן עם גרמניה, זאת כיוון שאין לו סכסוך טריטוריאלי עם אנגליה והוא מעוניין בשקט לאורך חופי הים התיכון. אולם אנגליה דחתה את ההצעות [של היטלר] כי היא מעוניינת לדון עם העם הגרמני ולא עם היטלר.

21.10.1939

היטלר היפנה בקשה לסטלין באמצעות שליח מיוחד לשם סיוע באמצעי לחימה. עד עתה היה רק ידוע כי גרמניה היתה אמורה לקבל מרוסיה משלוח של זהב [למימון הוצאותיה] לאחר פינוי האוכלוסייה הגרמנית מהארצות הבלטיות שסופחו לרוסיה¹⁶. אנגליה וצרפת זכו להישג גדול עם כשלונו המו"מ בין טורקיה לרוסיה יחד עם חתימת ההסכם בין אנגליה וצרפת לבין טורקיה בנוגע לסיוע צבאי הדדי, בו נקבע כי אינה חייבת להילחם כנגד רוסיה. הסכם זה מכון לכן למעשה כנגד גרמניה.

24.10.1939

היטלר נמצא בקשיים. בקשתו הדחופה לסיוע צבאי מרוסיה נדחתה. גם איטליה מפנה לו כתף קרה. מוסוליני מעוניין להיות בצד המנצחים ולכן ממתין לראות [את יחסי הכוחות] עד שיחליט היכן להשליך את יתבו. זהו מראה גרוטסקי, כיצד גרמניה בעלת הכח הרב מבקשת שרותי תיווך להצעות השלום שלה ממדינה נייטרלית קטנה. מדינות העולם מביטות בהנאה במחזה זה, בו היטלר מתאמץ לחסל את מצב המלחמה עם אנגליה, אותו לא הביא בחשבון, בהאמינו כי אנגליה תיסוג מעמדותיה לאחר ניצחוננו בפולין. החוזה עם טורקיה מצטייר יותר ויותר כניצחון דיפלומטי גדול של אנגליה, בכך שלא רק הים התיכון בשליטתה (מיצרי גיברלטר כתוצאה מהנייטרליות של ספרד ותעלת סואץ על סמך עמדת איטליה) אלא גם מיצרי הדרדנלים תחת בהשפעתה.

13

עד המלחמה היו היהודים בפולין מופלים לרעה בכל התחומים.

14

צרפת השתלטה על כמה כפרים הסמוכים לגבולה עם גרמניה לשם שיפור טקטי של עמדותיה.

15

חבל אלכסנדרטה (בטורקית Hatay) היה חלק מאזור המנדט הצרפתי בסוריה (לאחר מלחמת העולם הראשונה) ונוהל כאזור אוטונומי בשל היותו מאוכלס בעיקר בטורקים. בעקבות משאל עם בקיץ 1939 סופח לטורקיה.

16

הסכם מולוטוב – ריבנטרופ כלל גם הסכמה גרמנית לסיפוח המדינות הבלטיות לרוסיה.

הלוואי שכך יימשך, כי אז לא יהיו ארצות הים התיכון והמזרח הקרוב מעורבות במלחמה ופולשתינה תינצל. אולם האירועים טרם הסתיימו וגחמות העריצים מתחלפות מהר. היטלר יזעזע עוד את השמיים ואת השאול (בעיקר את זה האחרון) כדי להשיג סיוע כנגד אנגליה, לפני שיתחיל לתקוף אותה בים ובאוויר. נקווה שהמשטר הנאצי יתמוטט עוד קודם לכן. [בגרמניה] נעצרו גנרלים אשר התבטאו כנגד המשך המלחמה. אך אין מה לדבר על אחדות [פעולה] ביניהם. הפתרון המיטבי למצב זה יהיה התערבות הצבא והקמת ממשלה זמנית אשר תשלח את היטלר ואת חבר מרעיו לעזאזל ותעשה שלום.

30.10.1939

ביטלנו את המשך שכירות הדירה בשכונת בת גלים ושכרנו שני חדרים נוספים בדירה על הכרמל, אחד מהם הוסב למטבח.

02.11.1939

אנו שומעים מידי ערב את השידורים ברדיו הגרמני ואחרי כן את השידורים האנגליים.

04.11.1939

אחרי ההסכם עם טורקיה יש לאנגליה כעת ניצחון דיפלומטי גדול נוסף והוא שינוי חוקי הנייטרליות¹⁷ של ארה"ב. לאחר מכן תתאפשר [מבחינה חוקית] אספקת אמצעי לחימה למדינות מאוימות (בתנאי שתשלמנה במזומן ותאסופנה את הציוד בעצמן). גם גרמניה היתה יכולה לרכוש נשק בדרך זו כך שמבחינה פורמלית נשמרת הנייטרליות [של ארה"ב]. באופן מעשי מהווה שינוי החוק הישג לאנגליה ולצרפת כי לגרמניה אין די כסף לשלם וגם אינה יכולה להגיע באוניותיה לאמריקה כדי להביא משם את הסחורה בעוד שלאנגליה יש יכולת לשלם וגם שליטה בים.

08.11.1939

הולנד ובלגיה מנסות לתווך להשגת הסכם שלום, כנראה בגלל שגרמניה מרכזת כוחות צבא רבים בגבולותיהן. האם הן נסחטות [ע"י גרמניה] לעשות כך לאחר כשלון ניסיונות התיווך הקודמים או מחשש של פלישה לארצותיהן? בערב שמענו את נאום היטלר במרתף הבירה במינכן¹⁸, אשר בעיקרו הכיל האשמות כנגד אנגליה.

09.11.1939

לאחר שהיטלר עזב אתמול בערב את מרתף הבירה במינכן הופעלה שם פצצה אשר הונחה קודם לכן תחת דוכן הנואמים.

16.11.1939

למרות היערכותם של מיליוני חיילים גרמנים בחזית המערב, מחכים עדיין (לשווא) למתקפה. אולי מתכנן היטלר לפני כן פשיטה לתוך הולנד ובלגיה. כמה גנרלים [גרמנים] מתנגדים להפר את הנייטרליות [של מדינות אלה] מחשש שתהיה זו סיבה להצטרפות אמריקה למלחמה. אנגליה וצרפת יכולות להמתין, הזמן פועל לטובתן.

19.11.1939

מהומות פרצו בבוהמיה ובמורביה¹⁹, על פראג הוטל מצור. האוניברסיטה נסגרה לאחר מאסרם של 1200 סטודנטים, 12 נורו [למוות]. גורל איום צפוי ליהודים הגרמנים. מאות אלפים נשלחים בפקודת היטלר לפולין, ללא כל חפצים מלבד בגדיהם. הם מוסעים בקרונות בקר ומושלכים שם כמו פסולת. גרמניה כולה אמורה להיות "נקייה מיהודים" (Judenrein). זהו טירוף.

30.11.1939

עברנו סופית מבת גלים לכרמל. רוסיה פולשת לפינלנד.

07.12.1939

הוראות ההאפלה נשארות בתוקף [עד להודעה חדשה].

01.01.1940

פורחות שמועות על פעולה משותפת רוסית – גרמנית להשתלטות על הבלקן. בכך יש שוב עניין באזור המזרח הקרוב. אין מנוחה לרגע. גב' שניידר (בעלת הבית הגרמניה שלנו) נעצרה שוב, חיפה נחשבת ליעד מבוצר.

28.01.1940

יחידות צבא גרמני נמצאות באזור גליציה שסופח לרוסיה. נראה כי רוסיה השאירה לגרמניה את בארות הנפט באזור זה בתמורה לסיוע צבאי בפינלנד, שם אינה מצליחה להתקדם. כמו"כ יש בין גרמניה לרוסיה שיתוף פעולה ביחס לרומניה.

17 חוקי הנייטרליות של ארה"ב מנעו עד אז התערבות במלחמות בין מדינות אחרות, לרבות אספקת נשק.
18 היטלר נהג לציין בנאום חגיגי את יום השנה להפיכת הנפל (פוטש) ב- 8.11.1923 במרתף הבירה במינכן.
19 מחוזות בוהמיה ומורביה בצ'כיה נכללו ב"פרוטקטורט" (אזור החסות) הגרמני בעקבות הסכם מינכן ב- 1938.

האם איטליה תישאר פסיבית ולא תצטרף לבעלות הברית [כנגד גרמניה]? כמה זמן עוד יראו אנגליה וצרפת את רוסיה כמדינה נייטרלית? אם הן תהיינה מעורבות במלחמה עם רוסיה יהיו לכך השלכות בלתי ניתנות לחיזוי, בעיקר בבלקן ובמזרח התיכון.

12.02.1940

הסתים הסגר שהוטל על השוק הערבי בחיפה ונפתחו מחדש הסימטאות הצדדיות שלידו. כמו"כ בוטל גם עוצר הלילה בכמה אזורים. עד עתה לא התרחשו יותר פעולות טרור. למרות מצב המלחמה [מתקיימים יחסי שכנות], יהודים וערבים מתנהלים ביניהם באופן ידידותי. ההמון הערבי הוסת [בעבר] באופן מלאכותי, אך יחד עם זאת מתפתחת אצלם נטייה לאומנית קיצונית. התרבוש²⁰ נעלם מהנוף האנושי ומפנה מקומו לכאפייה המסמלת את הלאומיות הערבית. מיום ליום רואים אותה יותר ברחובות.

06.03.1940

שביתה, הפגנות מחאה של היהודים בגלל חוקי ה"ספר הלבן"²¹ שהגבילו רכישת קרקעות ע"י יהודים בניגוד לרוח הצהרת בלפור ולועדת המנדטים של חבר הלאומים. פרסום [החוקים] ללא דיון בהם עם חבר הלאומים, בזמן הלא מתאים של תקופת המלחמה, הוא כנראה תוצאה מלחץ חזק מאוד של הערבים אשר חשבו כי דווקא במועד זה כדאי להם להציג את דרישותיהם. [הערבים] הניחו כי הסכנות המאיימות על האזורים החיוניים בבלקן ובמזרח התיכון עלולות לעורר תסיסה שתפשט בכל המדינות הערביות ואשר תהיה הרת אסון לאנגליה. ליהודים חסרי אמצעי הלחץ אין מה להגייד בעניין זה, אם יפגינו, לא יעשה הדבר רושם ואם ינסו לפעול בכוח ירעו בכך את מצבם.

13.03.1940

הסכם שלום [כפוי] בין רוסיה לפינלנד. לכאורה ניתן להיות מרוצים מכך שהופסקו מעשי ההרג, אך יש לחשוש שמעשי איבה כאלה יפרצו שוב במקום אחר ובעוצמה רבה יותר. גרמניה התאמצה מאוד להוביל [ולא להיות שותפה] להסכם שלום זה. מכאן נובע שיש לה אינטרס בכך שרוסיה תשתחרר מההרפתקה רבת האבדות [בפינלנד] ותוכל להפנות את כוחותיה לצד גרמניה. בו בזמן מנסה גרמניה מאוד למשוך את איטליה לצידה. אך ככל שמתהדקים קשריה עם רוסיה, כך קטנים הסיכויים שתצליח.

24.03.1940

מהפגישה בין היטלר למוסוליני במעבר ברנר²² מתקבל רושם של התקרבות מאיימת ביניהם.

13.04.1940

מזה 4 ימים קיבלה המלחמה תפנית חדשה. אנגליה החליטה להניח מוקשים [ימיים] לאורך החוף הנורבגי, בתוך תחום המים הטריטוריאליים של נורבגיה, כדי למנוע העברת עפרות ברזל משבדיה²³ לגרמניה באניות מחופי נורבגיה. בתגובה לכך פלשה גרמניה לנורבגיה. דנמרק, אשר שימשה אזור מעבר עיקרי, נכנעה ללא קרב לצבא הגרמני, והפכה להיות בשליטה גרמנית. בתגובה לכך הכריזה נורבגיה מלחמה על גרמניה ונלחמה על עצמאותה בתמיכת אנגליה. זהו מקרה נדיר בו מדינה מוכנה לפעול מיידית ובנחרצות [כנגד כל הסיכויים להצלחה] למען עצמאותה. ברור כי אנגליה תנקוט בכל האמצעים כדי לגרש את הגרמנים מנורבגיה. מספר רב של ספינות מלחמה גרמניות נשלחו לשם וגם אנגליה הניעה חלק מהצי שלה. רוסיה ממשיכה להיות נייטרלית. איטליה, המדינה היחידה שהיטלר בונה עליה, הסתלקה צבאית ומדינית ממאגר המדינות שלו. עבורנו זה מזל שהמלחמה פונה לכוון [צפון] במקום לאזור הבלקן.

18.04.1940

איטליה נשארת החידה הגדולה, בבת אחת מגלה אהדה פוליטית לגרמניה, עיתוני איטליה מתחילים להאשים את אנגליה. החוקים האנטי יהודיים מחריפים, נפתחת תערוכת גזע ובין ברלין לרומא מתקיים שיתוף פעולה צבאי. רבים מאמינים כי איטליה תכנס למלחמה לצידה של גרמניה. במקרה זה תהיה חיפה מטרת תקיפה ראשונה עבור מטוסי הפצצה שימריאו מהאי רודוס²⁴, אך עדיין איני מאמין בכך. ספרד למזלנו נשארת נייטרלית ומצרים עומדת לצידה של אנגליה. אם זו תסגור את מיצרי גיברלטר ואת תעלת סואץ תהיה איטליה מבודדת באיזור הים התיכון וחופיה הארוכים יהיו מטרה נוחה למטוסי הקרב האנגליים.

²⁰ התרבוש היה נפוץ בארץ בעת השלטון הטורקי, נחבש ע"י הגברים שקיבלו על עצמם את הנתינות העותמנית.

²¹ ה"ספר הלבן" הוא קובץ תקנות שפורסם ע"י ממשלת בריטניה במאי 1939, בהן הגבלות לאוכלוסיה היהודית בנוגע לעלייה ולרכישת קרקעות, במטרה לרצות את הערבים.

²² מעבר ברנר (Brennerpass) הוא מעבר הרים בהרי האלפים על הגבול בין איטליה לאוסטריה.

²³ למרות נייטרליותה של שבדיה, היא המשיכה לספק לגרמניה בזמן המלחמה עפרות ברזל שהיו מרכיב חיוני לתעשייה הצבאית שלה.

²⁴ האי רודוס נשלט ע"י איטליה משנת 1912 ושימש בסיס צבאי ממנו יצאו מטוסיה לתקיפה באגן הים התיכון.

24.04.1940

הדאגה [שנמוגה] בדבר הצטרפות איטליה למלחמה נותנת לנו שוב תקופת רגיעה. ההנהגה הצבאית כאן לא הכינה כל אמצעי הגנה כנגד התקפות אוויריות. כנראה יודעים באנגליה כי אין לחשוש בשלב זה מאיטליה.

02.05.1940

בערב שמענו ברדיו את החדשות המזעזעות לפיהן האנגלים נסוגו מנורבגיה. כל העניין לא מובן לי. הרי הודות לשליטתם של האנגלים בים יכלו להנחית כוחות צבא, בעוד שלגרמניה אין יכולת כזו. הגרמנים יכולים אמנם להוביל כוחות וציוד כבד כמו תותחים בדרך האוויר, אך פעולה כזאת כרוכה עבורם בקשיים גדולים. ההשפעה [של נסיגת האנגלים] על המדינות הניטרליות יכולה להיות הרסנית, גרמניה תצטייר [כמעצמה] חזקה יותר ותגרום להן לנטות אליה, כי יתקבל אצלן הרושם שאנגליה אינה מסוגלת להגן עליהן. איטליה הופכת להיות מאיימת יותר. הצי האנגלי – צרפתי בדרכו לאלכסנדריה, נמצא כעת בכוננות בצד המזרחי של הים התיכון, כלומר קרוב אלינו. בשורת איוב על המתרחש בנורבגיה הביאה אותי לסף של התמוטטות עצבים. אנחנו צופים התקפה אווירית איטלקית על חיפה. מזוודות המילוט עומדות שוב מוכנות.

09.05.1940

מיליוני חיילים [גרמנים] עומדים בשערי הולנד. בשעות אלה חוששים ממתקפה של מלחמת בזק (blitzkrieg). הולנד מסוגלת להציף את רוב שטחה [ובכך להכביד על הפולשים]. בלגיה מוכנה לבוא לעזרתה. בינתיים המליץ הבית התחתון האנגלי על פעולה מלחמתית נמרצת [נגד גרמניה]. לצ'מברלין יש אמנם רוב ליישום החלטה כזו, אך זהו רוב דחוק ובזמן מלחמה אינו מספיק כדי לזכות באמון העם. ללא ספק נעשו הרבה שגיאות, לא רק בשנים שעברו, כאשר אנגליה ראתה באופן פסיבי כיצד גרמניה מתחמשת בקדחתנות אלא גם במהלך המלחמה. אנגליה היתה צריכה להתייחס לעניין הנורבגי כאילו זה נוגע לה ישירות, כיוון שחופיה הפכו למאויימים. לכן היתה צריכה לספק עזרה משמעותית [לנורבגיה], כדי שלא יתקבל הרושם במדינות הניטרליות כי מי שסומך על אנגליה צפוי להפסיד. אי התחשבות בשיטות של היריב גורמת בהמשך לעמדה נחותה יותר. ארצות העולם [שאינן מעורבות במלחמה] יכולות להסתכל על האירועים כצופות מן הצד, מתוך דאגה או תקווה, בציפייה לדעת האם תהיה פלישה גרמנית לבלגיה או להולנד, או לרומניה. לא כך הדבר לגבי אנגליה, עליה להיות מעורבת. לאחר שהארץ נכבשת, קשה לסלק ממנה את הפולש אשר תופס מיד את כל המקומות החשובים ומבצר אותם. כך הופכת גרמניה לגדולה ובעלת כוח רב יותר ויותר, ולפי חוק המשיכה של המאסות, קיים החשש שאר המדינות הניטרליות יפנו אל הצד החזק. בנוגע לאיטליה יש שוב תחושת רגיעה מאז שהצי האנגלי – צרפתי בים התיכון עומד הכן. באותה מידה חשוב שספרד תמשיך להיות נייטרלית כי מיצרי גיברלטר הם עורק החיים לאנגליה.

10.05.1940

פלישה גרמנית להולנד, בלגיה ולוקסמבורג. שמענו אתמול ברדיו את נאומו של צ'מברלין, בו תקף בזעם את ה"חיה הפראית" המגיחה מהיער ותוקפת מדינות שלוות. בגלל הרוב הדחוק שלו בבית התחתון ראה חובה לעצמו כראש ממשלה להתפטר. צ'רצ'יל בא במקומו.

15.05.1940

הולנד הניחה את נשקה. הגרמנים פרצו בעורפן של ארצות אלה באמצעות כוחות מוצנחים שהיו מחופשים ואשר חברו למשפתי פעולה מקומיים (המכונים כוחות של גייס חמישי) כפי שארע בנורבגיה. צנחנים אלה היו ההפתעה הגדולה השנייה במלחמה לאחר המוקשים המגנטיים שהיו עשויים לשתק אנגליה ע"י [הצמדתם] בחוטי ברזל סביב ספינות המלחמה שלה. כניעת הולנד הושגה לאחר תפיסת רוטרדם ע"י הגרמנים ויצירת האיום כלפי אוטרקט. ממשלת הולנד עברה ללונדון, שם מצאו מקלט גם המלכה ונסיכת הכתר עם ילדיה. בבלגיה המצב עדיין לא ברור, מתפתח קרב גדול. שם כמו גם בצרפת התקדמו הגרמנים באופן משמעותי. מטרתם העיקרית לאחר שישתלטו על חופי הולנד ובלגיה היא שימוש בשדות התעופה כדי לבצע משם התקפה אווירית על אנגליה. כמו"כ הם אמורים להקים בסיסי צוללות [לאורך חופים אלה]. בינתיים ממשיכה איטליה לגייס כוחות ומבטאת יותר ויותר עמדות עוינות כלפי אנגליה. הסערה מעל הים התיכון ממשיכה לאיים. כל יום יכולה להתרחש התקפה מהאוויר על חיפה. אנגליה מאפשרת לאוימים לחלוף, במקום לקחת את היוזמה לידיה. כמה מהאירועים הללו כלל אינם מובנים.

17.05.1940

קרב גדול מתנהל בבלגיה ובצפון צרפת.

18.05.1940

בעלות הברית²⁵ תפשו עמדות ממערב לבריסל, לכן ניתן לצפות כי בקרוב יגיעו הגרמנים לבריסל. למרות שהדבר אינו קריטי לתוצאות המלחמה, נסיגה של בעלות הברית מהתקדמות [כוחותיה] של גרמניה מרשימה את המדינות הניטרליות.

מהיום מוטל על כל שטחה של פלשתינה משטר האפלה משעה 11 בערב. עבור האוכלוסיה האזרחית אין לכך משמעות, כי אין בנמצא כל מחסה, להקמת מקלטים אף אחד אינו דואג.

19.05.1940

בריסל נכנעה ללא קרב. בלגיה נמצאת בידיים גרמניות. שמענו בערב ברדיו את נאומו של צ'רצ'יל אשר פנה בקריאה²⁶ לעם האנגלי להיות מוכן בשעת סכנה זו.

21.05.1940

לאחר שיום אחד נשמנו לרווחה כתוצאה מהתקווה לעצירת הפלישה הגרמנית לצפון צרפת, הביאו החדשות הקשות משם זעזוע חדש. דלדייה²⁷ חשף בפני הסנט הצרפתי את הסכנה העומדת לפתחה של צרפת. שוב נעשתה שגיאה גורלית ובלתי נתפסת (או משהו אחר, חמור יותר?), שכחו לפוצץ את הגשרים עליהם עוברים הגייסות [הפולשים]. כתוצאה מכך נכנסו הכוחות הגרמניים עם הטנקים ללא הפרעה. עד עכשיו לא היה ידוע אם מגמת פניהם לפאריס או לחוף הצרפתי הצפוני, כעת ידוע כי בכוונתם להגיע לקלה (Calais). הם כבר מחזיקים באראס (Arras) ובאמיין (Amiens). הכל מתנהל במהירות מדהימה. כמו השימוש בכוחות הטנקים, כך גם פעילות הצנחנים באה בהפתעה; כנגד זה לא נמצאה עדיין דרך הגנתית נאותה. לא רק צרפת נמצאת בסכנה גדולה ביותר, גם אנגליה עומדת בפני שעת ההכרעה שלה, וניתן להניח שגרמניה אכן תנסה [לפתוח] בהתקפה רבתי [עליה] בכל האמצעים הצבאיים [העומדים לרשותה]. גם המצב בפלשתינה נעשה קריטי יותר כתוצאה מאירועים אלה. עד מתי תמתין איטליה [להצטרף למלחמה]. יוקרתה של אנגליה בשפל, צרפת מוצפת [בצבא גרמני]. בחיפה שורר מתח רב, זוהי מלחמת עצבים הגורמת לעוד לילות חסרי שינה.

24.05.1940

אנגליה מתכוננת לשעת הגורל שלה. על פי חוקי החרום יעמדו לרשות הממשלה כל אמצעי הרכוש וכוחות העבודה במדינה, של גברים ונשים, בין אם עשירים או עניים, מעבידים או עובדים. מוסלי²⁸ וראשי מפלגתו נעצרו. לפי הדיווחים האחרונים אין ספק בכך שהגרמנים נמצאים כבר בקלה ובאוסטנד (ostende) בחוף הצרפתי הצפוני. הפיקוד הצבאי של בנות הברית נמצא במבוכה מוחלטת. איש לא ציפה לשימוש המאסיבי בטנקים המסתערים כמו מכבש לתוך הארץ, כמו גם לכוחות הצנחנים. זוהי תוצאה של הזנחה רבת שנים. גם כאן ניכרת עצבנות רבה בצפייה לארועים הבאים. מה תעשה איטליה? אמריקה כבר המליצה על כניסה למלחמה, וזו אינה הצעה אפלטונית. מוסוליני צריך לדעת מה עומד מאחוריה. גם רוסיה הבהירה כי לא תשלים עם שינוי הסטטוס קוו בבלקן. השתיקה מצידה של איטליה יכולה להיות גם תוצאה של הונאה, כדי להשיג שקט שלפני הסערה. לעומת זאת ניתן לומר כי כאשר תשלוט גרמניה במחצית ארצות אירופה, היא תהפוך אותן למדינות צמיתים (וסלים). רוסיה תהיה אולי נחרדת מהצגת הכוח הגרמנית ותחפש הזדמנות לחבור תוך כדי המלחמה אל כוחות בנות הברית, כי יש לה אינטרס, גדול יותר מאשר לאנגליה, לחסל את גרמניה. בכל מקרה המצב עבורנו הוא קריטי. במקרה שיהיה פינוי הכרמל [מהתושבים] נעבור לירושלים, ובלבד שהדבר יהיה עדיין אפשרי. ללא [אילוץ] של פינוי לא היינו רוצים לדרדר את עצמנו ליציאה מדירתנו לזמן בלתי ידוע, גם נוכח הסכנה של [חשיפה] להפצצות. אמנם, לירושלים יש יתרון לעומת חיפה, כי היא אינה צפויה להיפגע מהפצצות, אך לעומת זאת יש לה החיסרון של מחסור גדול יותר במצרכי מחיה נחוצים וכן יותר סכנות ממרד ערבי אפשרי. בנוסף לכך, מקום מגוריהם של לוטה וגינטר פרידלנדר בירושלים חשוף יותר מדירתנו על הכרמל, המוגנת ע"י הוואדי הסמוך. גם הפארק הגדול [שליד מקום מגורנו] יכול להיות מחסה טוב, יש שם מערה עמוקה בה ביקרנו אתמול. מעל הכל, ישנם כל כך הרבה גורמי סיכון, כך שאי אפשר לדעת איך לנהוג נכון.

25.05.1940

הפצצה על חיפה צפויה אמנם בקרוב, אך תבוסה של אנגליה היא הסכנה הגדולה ביותר בשבילנו. לכך עלולה להתווסף התקוממות כנגד אנגליה בעולם הערבי, ובהמשך גם בהודו; בכך תמוטט האימפריה הבריטית ופלשתינה תיפול לידי גרמניה או איטליה. במקרה הראשון תיפול לטרף [בידי הנאצים] כל האוכלוסייה היהודית בארץ ותושמדה. האפשרות למרד ערבי תקום או תיפול בתלות במצבה של אנגליה, אם תראה חוזק או חולשה. למרבה הצער, לעתים קרובות חיינו בהכחשה והתעלמנו מכך שהסכנה גדלה והולכת. [הסכנה] תלויה גם בהחלטות שתקבל איטליה. כעת הגרמנים כבר נמצאים ליד התעלה האנגלית²⁹.

²⁵ מכאן ואילך נעשה שימוש במונח "בעלות הברית" לכוחותיהן של אנגליה וצרפת, ואחרי הצטרפותה גם לצבאה של ארה"ב וכן של מדינות נוספות כמו קנדה, אוסטרליה וניו-זילנד.

²⁶ הכוונה כנראה לנאום המפורסם של צ'רצ'יל "דם יזע ודמעות" ששודר ב-13.5.1940.

²⁷ אדוארד דלדייה (Eduard Daladier), שר החוץ של צרפת. (ראש הממשלה בעבר).

²⁸ אוסוולד מוסלי (Oswald Mosley) היה מנהיג המפלגה הפשיסטית באנגליה, התייחס באהדה להיטלר.

²⁹ התעלה הנקראת בפי הצרפתים "תעלת למאנש" (La Manche) המפרידה בין צרפת לאנגליה.

הם תפסו גם את בולון (Boulogne). בכך עדיין אין לומר כי מתקפה כללית [גרמנית על אנגליה] מהחוף הצפוני של צרפת תבוא מיד לאחר הצלחה בהרס והשמדת [צבאות הברית]. אך כל החלשות מקומית יכולה להוביל להאצת התפוררות בניין הכוח האנגלי ולהריסתו המהירה. לעת עתה אנו מרגישים כאן בטוחים יותר [מאשר באירופה]. אתמול שררה כאן פאניקה בציפייה לשעת ההתקפה האווירית, אך היום חושבים על כך באופן רגוע יותר, כי הואט קצב התקדמות הגרמנים והתקפה כללית על בנות הברית [טרם החלה]. כיצד תנהג איטליה? [פני] הספינקס שלה אטומות מבע. שאלה זאת נוגעת לנו [ביותר]. איך ינהגו רוסיה ואמריקה? זאת השאלה המכרעת שתקבע את תוצאות המלחמה.

27.05.1940

קרב נורא בצפון צרפת, מהתוצאה שלו תלוי הרבה. ערי אנגליה שלאורך חופה המזרחי פונו מתושביהן. שם צפויות התקפות [גרמניות] בו זמנית שתפתחנה מצפון צרפת, מהולנד ומנורבגיה.

28.05.1940

שוב ידיעה מבהילה: מלך בלגיה נכנע. הערה לא בולטת בעיתון מילאה אותנו בדאגה גדולה: הקבינט המצרי קיים ישיבה סודית שלאחריה הודיעה הממשלה כי ניתקה אמנם את קשריה הדיפלומטיים עם גרמניה, אך אינה נמצאת במצב מלחמה איתה. מה משמעות הדבר? האם הגיע הרגע שהארצות הקשורות לאנגליה אינן יכולות לקבל יותר הגנה ולכן נוטות להינתק ממנה? כפי ששמענו מהרדיו בערב, מעלה איטליה תביעות על סוריה ופלשתינה. אני חושש שיוקרתה של אנגליה נפגעה עד כדי כך שהאימפריה הבריטית [מתקשה] להחזיק יחד את כל חלקיה ואף זקוקה לעזרתה של אמריקה כדי להציל את אנגליה עצמה. האם אני רואה רוחות רפאים?

01.06.1940

שוב חדשות מעוררות אזעקה. הדיונים בין אנגליה לאיטליה בעניין החיפושים בספינות [בים התיכון] הגיעו למשבר [והופסקו]. איטליה דרשה מהתושבים האיטלקיים בצרפת לעזוב את המדינה.

03.06.1940

כפי שמתברר עכשיו, יש באיטליה מזה שבועיים תפנית בדעת הקהל. כתוצאה מקטיעת המו"מ בין איטליה לאנגליה נוצר מצב נפיץ בים התיכון. אנגליה הכריזה כי יש לה יחס ידידותי כלפי איטליה וכי אין לה סיבה להגיע למצב מלחמה עימה. אך איטליה נמצאת במצב של מוכנות למלחמה ומבחינתה אין הבדל אם תחליט מיד לתקוף או שתגיש תחילה דרישות אולטימטיביות שלאחריהן תהיה המלחמה בלתי נמנעת. אנחנו לא נצא בקרוב לירושלים, אלא נשאר לעת עתה במקומנו. בסופו של דבר יהיה אותו גורל ליהודים בכל מקום בפלשתינה, ואולי נעמוד כולנו בפני סכנת אבדון. יותר ויותר מתברר שהתבוסה בקרב בפלנדריה היוותה אסון לבנות הברית. התנהגותה של איטליה מוכיחה זאת יותר מכל. הנסיגה המוצלחת³⁰ [של בנות הברית] מהווה לכל היותר הצלחה [מקומית] בתוך האסון הכללי.

07.06.1940

אתמול רצה מוסוליני לשאת נאום לעמו, אך הוא נדחה עד 11 ליוני. מניחים שהוא מנסה לדחות מעט את החלטתו [בדבר כניסה למלחמה], התלויה בתוצאות הקרבות בצרפת, שעדיין נמשכים בקרבת פאריס. זה קשור גם להכרזתו של ראש ממשלת צרפת³¹ כי גורל אירופה תלוי בתוצאות קרבות אלה. לבנות הברית אין הכרח [בלית ברירה] לגרום לנסיגת הכוחות הגרמניים, אלא מספיק שיוכלו להביא את המתקפה לידי עצירה. אך גרמניה הטילה למערכה את כל אמצעי הכוח שלה הפועלים באופן מתואם כדי ליצור פריצת דרך. המטרה, אשר כבר הופצה לפני כמה ימים, היא פאריס. תוצאת הקרב תשפיע לא רק על אירופה אלא גם על גורלנו שלנו.

09.06.1940

הגרמנים פרצו קדימה ונמצאים במרחק 50 מייל מפאריס. למרות שבאופן אובייקטיבי עדיין לא השתנה דבר, אנחנו רגועים יותר. באופן מוזר, לתושבי חיפה [היהודים] יש באוויר תחושה של שינוי [שעומד לקרות]. ישנה אווירה פסיכולוגית הפורצת החוצה ועוברת בין האנשים וגורמת להם לבטא אותה באופן אחיד.

10.06.1940

שוב תחושת דיכאון בגלל ציפייה להתקוממות ערבית, אשר עבורנו יכולה להיות אסון יותר גדול מפגיעה מהפצצות.

³⁰ הכוונה כנראה לפינוי חיל המשלוח הבריטי (כ- 340 אלף חיילים, על צידם האישי בלבד) מדונקירק (Dunkirk) לאנגליה, שהתקיים בין 26.5 ל- 4.6.1940.

³¹ ראש ממשלת צרפת פול רינו (Paul Reynaud)

המצב מסוכן בשבילנו יותר מאשר בארצות אחרות. אם במקום אחר מתרחשת סכנה בעיר [המגורים], ניתן לנדוד לעיר או כפר אחרים, כאן [אין הדבר כך], אנו מוכנים לכל, ויתרנו על כל התקוות וסגרנו את חיינו. זוהי דרך [הסתכלות] קודרת וקשה מאוד, וגם אם יחדרו אליה מפעם לפעם הבלחות של אור, תהיה הגדרה זו [של מצבנו] תמיד תחת מעטה רגשי כבד. דיירי הבניין [בו אנו גרים] מתנגדים לשימוש במרתף [כמקלט], כיוון שאינם מוכנים להשקיע בחיזוק הקורות ובאיטום החלונות. פעולות אלה נדרשות כיוון שהבית אינו בנוי מבטון אלא מלבנים, והוא עלול להתמוטט במקרה של פגיעת פצצות [בשכונות] הכרמל. במקום זאת הוחלט, בהוצאה כספית משותפת, להרחיב ולמגן את המערה הקיימת בפארק הסמוך, אשר במצבה הנוכחי עלולה להתמוטט ולקבור תחתיה את מי שיבקש מחסה בתוכה, אם יפלו פצצות בקרבתה. כל זאת, למרות החיסרון שנדרשות כ- 3 דקות כדי להגיע אליה [מהבית], ובלילה יש להצטייד בפנס לשם כך.

11.06.1940

מה שחששנו ממנו אכן התרחש: איטליה הכריזה מלחמה על צרפת ואנגליה. אנו במצב של התרגשות גדולה ביותר. מוסוליני הודיע כי אין לו דבר כנגד מצרים, טורקיה, שווייץ, יוגוסלביה ויוון. מה נשאר עדיין [שלא נכלל בדבריו] באזור האוריינט? [כנראה צפויה] התקפה בכל הכוח על פלשתינה וסוריה.

13.06.1940

הקרבות בצרפת נמשכים. הצרפתים נאלצים לסגת שוב ושוב מול כל הסתערות חדשה של הכוחות [הגרמנים] העדיפים. הם כבר החליטו לא להיערך למלחמת מגן מבית לבית בפאריס, כפי שתוכנן בעבר, אלא להקים סביבה קו הגנה. זה כרוך בסכנת כיתור כי הגרמנים נמצאים לא רק ממזרח אלא גם מצפון מערב לפאריס, במרחק שהתקצר מ- 25 ל- 15 מייל מאתמול להיום. המערה בפארק הסמוך אלינו חוזקה בקיר מגן וכן נבנה בה פתח יציאה נוסף. עובי הסלע שמעליה הוא 6 1/2 מ'. אמריקה ממשיכה לעשות עוד הכנות כדי לעזור לבנות הברית. איני מוציא מכלל אפשרות שהיא עוד תצטרף למלחמה. הנשיא רוזוולט דוחף לכך. הוא מוביל מאבק מביטיח כנגד תומכי הבלונות. סיסמתו היא: הגנה עצמית על אמריקה באמצעות סיוע באמצעי לחימה לבנות הברית. קריאה בודדת [כזאת] נשמעת תמיד אנוכית.

14.06.1940

הצרפתים אינם יכולים לעמוד בפני הכוחות הגרמנים החזקים יותר. ראש הממשלה רינו קורא לעזרה מאמריקה, עזרה הדרושה לפני שיהיה מאוחר מדי. מזה שבוע נדרשת אצלנו האפלה מלאה בין השעות 7:45 בערב עד 5:30 בבוקר (שעון קיץ).

15.06.1940

פאריס נכנעה ללא קרב בפני הגרמנים. אך המאבק נמשך. יש לקוות כי תבוא עזרה מאמריקה. יש לי אמון מלא ברוזוולט, שיעשה כל מה שאפשרי. אני משוכנע שאם הוא היה שליט יחיד, היה נכנס מיד למלחמה. אולם מנגנון השלטון בארצות הברית פועל לאט, ולדעת הקהל נדרש יותר זמן להבשיל מאשר לאדם יחיד. יש לי הרושם, שאיטליה עדיין לא מוכנה לקלקל לגמרי את יחסיה עם אנגליה. מוסוליני זהיר. אך לעולם אין לדעת! לעת עתה מתנהל המאבק בין איטליה לאנגליה באפריקה. היום התיכון נשאר עדיין מחוץ למלחמה. מצרים עומדת לצידה של אנגליה, אך נשארת נייטרלית, עד שתותקף ע"י איטליה. ספרד הכריזה על עצמה כמדינה שאינה מובילה ללחימה. טורקיה רצתה אתמול להחליט סופית על עמדתה, היא נמצאת בקשרים הדוקים יותר עם בעלות הברית. בצרפת הוקם קבינט ה מורכב מאנשי צבא בלבד במקום זה שהתפטר לאחרונה; זוהי התחלה של כניעה.

17.06.1940

חדשות קשות, צרפת אינה יכולה להילחם יותר ומבקשת [הסכם] שלום.

18.06.1940

היטלר נועד עם מוסוליני. צרפת אינה מסכימה לדרישה [גרמנית] של כניעה ללא תנאי, אלא רק להסכם שלום של כבוד, מתוך השיקול, מגובה העובדות, שהצי וחיל האוויר שלה לא נפגעו וגם צבאה לא הובס לחלוטין אלא רק נאלץ לסגת מול כוחות עדיפים. עם זאת [צבא צרפת] נמצא בסכנת הכחדה אם ימשיך להילחם, כי גרמניה הטילה את כל כוחותיה כנגד צרפת. אנגליה הציעה להקים איחוד צרפתי-אנגלי, צרפת טרם הגיבה על כך. אנו [שוב] בציפייה נרגשת, כמו בשנת 1918 לפני ההכרזה על תנאי שביתת הנשק של וילסון³².

19.06.1940

יש לי הרושם שהצבא הצרפתי נמצא במצב של התפרקות מוחלטת והאוכלוסייה נמלטת בפאניקה. שישה מליון פליטים צרפתים נמצאים בדרכים על רגליהם. נראה לי שמצרים מעוניינת להימנע ממלחמה עם איטליה.

32 וודרו וילסון (Woodrow Wilson), נשיא ארה"ב בעת מלחמת העולם הראשונה, שהציע סדר עולמי חדש.

20.06.1940

לפני המלחמה הבהיר רוזוולט לגרמניה ולאיטליה כי אמריקה לא תסבול פגיעה וחיסול [המדינות] הדמוקרטיות, תיכנס למלחמה [בשל כך] ותתקוף כבר בשעה ה- 12. השעה ה- 12 בצרפת כבר חלפה, היא היכתה גם באנגליה. היכן אמריקה?

23.06.1940

אנו נמצאים תחת הרושם הנורא של כניעת צרפת. הוקמה ממשלה צרפתית גולה אשר קוראת להתנגדות [לכיבוש] מאנגליה. כל המושבות [הצרפתיות] הודיעו כי הן רוצות להמשיך להילחם, זה חשוב בשבילנו כי בכך נכלל גם הצבא הצרפתי בסוריה³³. הגרוע מכול הוא הדרישה [הגרמנית] להתפרקות צבא צרפת מנשקו, הכוללת גם צי האניות. מכך, אם זה יקרה, תלוי לפי דעתי גורלה של אנגליה.

28.06.1940

כמו פצצה מכה בנו הידיעה כי הרוסים הגישה אולטימטום לרומניה. הם דורשים [לספח אליהם] את בסרביה וחלק מבוקובינה. האם הם מאמינים כי בכך יגררו את הגרמנים לתקוף בבלקן? אם כך יקרה, טעו הרוסים בחישוביהם, כי רומניה מוותרת בקלות.

29.06.1940

חוסר הוודאות לגבי העתיד. השאלה מה יהא עלינו ומה יעשו איתנו [אם המלחמה תגיע לכאן] מכבידה עלי מאוד לעתים קרובות. איני מוכשר לכל עבודה יצרנית. קריאה ופעילות מכאנית משרים עלי אדישות והיקיצה ממצב זה דומה להתעוררות בבהלה מתוך שינה [עמוקה], הגורמת לי לזנק כמו חיית פרא.

02.07.1940

אחרי כניסת איטליה למלחמה היו מרבית התושבים כאן נרגשים ומפוחדים מאוד. היו נשים שפרצו בצעקות מתלהמות. בכל רגע ציפו כאן להפצצות. התרגשות זאת שככה בהדרגה. אי אפשר לחיות במתח תמידי. מצב הרוח של האנשים משתנה כל הזמן. גם אנו חשים כך. ישנם ימים בהם יש תחושה רגועה מבלי לחשוב על המלחמה, וקורה שיום לאחר מכן רועדים מפחד. אך בדרך כלל אין למעשה שעות של שקט. חיים תחת לחץ מתמיד. יודעים כי עתיד לקרות משהו בלתי רגיל, מעל הכול הפלישה [הבלתי נמנעת] לאנגליה, אשר ממנה נגזר גם גורלנו. המחשבה על צעידה של חיילים גרמנים [בפלישה] לפלשתינה מעוררת אצל יהודי הארץ פחד ובהלה. כבר מפחדים פחות מהפצצות, יש יותר פחד מהערבים, אך כמוכח הפחד העיקרי הוא מהגרמנים. אני מאמין כי אם יתרחש כדבר הזה תפרוץ מגפת התאבדות נוראה³⁴. לגרמנים יהיה זה משחק קל, הגסטאפו אינו צריך כלל להתאמץ, כי את מעשי השחיטה יעשו הערבים בשמחה. המצב בסוריה השכנה אינו ברור. אזור זה נשלט תחת מנדט צרפתי, אך לאנגליה אין כוונה להשאיר אותו בידי האויב ללא קרב. הממשלה הבריטית הוציאה את ההודעה הרשמית הבאה: "כפי שהתברר לממשלת בריטניה, הגנרל הצרפתי מיטלהאוזר³⁵ הודיע על הפסקת פעולות הלחימה של צבאו [לאחר כניעת צרפת] בסוריה ולבנון. ממשלת בריטניה צופה [למרות הודעתו], פעולות התנגדות [עוינות] של צבאו אם גרמניה או איטליה ישתלטו על סוריה. כדי להסיר כל ספק, מודיעה הממשלה הבריטית כי לא תאפשר כיבוש של סוריה ולבנון בידי צבאות אלה, וכי אזור המנדט [הצרפתי] לא יוכל להפוך לזירת מהומות דמים. הממשלה תאחוז בכל האמצעים הדרושים מבלי לפגוע במעמד הסופי של המנדט שניתן לשטחי סוריה ולבנון".

05.07.1940

שוב חדשות קשות ובלתי צפויות. לא רק שהגנרל מיטלהאוזר, המפקד הצרפתי הבכיר ביותר בצבא האוריינט, הכריז על ביטול רצונו להמשיך להילחם, גם מרבית אניות המלחמה הצרפתיות הצטרפו להחלטה זו. אך אנגליה [החליטה לתקוף אניות אלה] עקב רצונה למנוע את נפילת האוניות לידי צבאות גרמניה ואיטליה (בהנחה שלמרות הבטחת [ממשלת וישי] הן צפויות להיות מופנות כנגד אנגליה). בקרב הימי הראשון של מלחמה זו שנערך במערב הים התיכון טובעו אניות צרפתיות רבות. כעת עומדת אנגליה לבדה. מה שיקרה אחר כך תלוי באמריקה ורוסיה. ההאפלה נדרשת כעת בכל פלשתינה. כמו כולם, גם אנחנו מכינים בהישג יד, למקרה של הפצצה בלילה, על כיסא, את החפצים החיוניים, כדי שנוכל לצאת מהר ככל האפשר למקום מחסה. במשך היום עוסקים בענייני השגרה, אך החיים ריקים מתוכן [ממשי וסובבים] מול הציפייה למה שעתיד לבוא.

צבא צרפתי נמצא בלוונט (סוריה ולבנון) לאחר מלחמת העולם הראשונה מתוקף המנדט של חבר הלאומים.
 "תחזית" זו מבוססת על מקרי ההתאבדות הרבים של יהודי גרמניה לאחר התחלת הרדיפות של השלטון הנאצי.
 הגנרל איז'אן מיטלהאוזר (Eugene Mittelhauser) היה מפקד כוחות צרפת בלוונט. לאחר כניעת צרפת נשאר למעשה כפוף לממשלת וישי (בראשות הגנרל פטן) והודיע על הפסקת אש, תוך הבטחה שלא תעשינה מצד צבאו פעולות כלשהן נגד גרמניה ואיטליה וגם נגד אנגליה. האנגלים עדיין חששו, בעיקר מהצי הצרפתי ולכן תקפו אותו.

33

34

35

כאשר שוכבים לישון, לא יודעים אם מתעוררים למחרת, וכאשר מתעוררים, מתפלאים שעדיין חיים. זה בדיוק כמו שמתואר בפרק כ"ח של ספר דברים, פסוקים 67 – 66, שם נכתב: "יִפְחַדְתָּ לַיְלָה וַיּוֹמֶם וְלֹא תֵאָמֵן בְּחַיֶּיךָ. בְּבִקְרָתְךָ תֵּאָמֵר מִי יִתֵּן עָרֶב וּבְעָרֶב תֵּאָמֵר מִי יִתֵּן בִּקְרָתְךָ מִפְּחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תִּפְחַד וּמִמְרָאָה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה".

06.07.1940

אנגליה התנהלה נכון. גרמניה טוענת כי כלל לא דרשה את הסגרת האניות [של הצי הצרפתי]. זה נכון. כך רשום על הנייר. הצי היה חייב להיות רק מושבת ולא מופנה כנגד אנגליה. אולם איזה ערך יכול להיות להתחייבות כזו במלחמה? אנגליה היתה חייבת להבטיח את עצמה. היחסים הדיפלומטיים בין צרפת לאנגליה נקטעו. מצב עניינים זה נעשה שוב קריטי עבור פלשתינה. צבא האוריינט הצרפתי בסוריה והצבא האנגלי בפלשתינה ניצבים עתה כאויבים זה מול זה. שתי הארצות עלולות להיות שדה מערכה במלחמה ביניהן.

12.07.1940

השאלה כעת אינה: האם אנגליה במצב שתוכל לנצח? כי השאלה הבאה תהיה: האם אנגליה במצב שאי אפשר לנצח אותה? הרשת מתהדקת יותר סביבה. יש לי חששות כבדים [בשאלות אלה].

14.07.1940

השפעה גרוטסקית של המלחמה: בגלל הקשיים בקשרי הדואר היבשתי והימי (ביום התיכון) עובר הדואר מכאן לאנגליה דרך סינגפור, משם בדרך האוויר מעל האוקיינוס השקט לצפון אמריקה ושוב במטוסים מעל האוקיינוס האטלנטי עד לאנגליה.

15.07.1940

התקפה אווירית ראשונה על חיפה. מעט אחרי השעה 9 בבוקר, כאשר ישבנו לארוחת הבוקר במרפסת, שמענו ממש מעלינו את מזמזום [מנועי] המטוסים, בטיסתם הגבוהה מעל העננים. מיד לאחר מכן הושלכו פצצות על מפרץ חיפה. ההתפוצצויות נשמעו כמו ירי של מכוונות ירייה. כתוצאה מפצצות התבערה נגרמו שרפות רבות במאגרי הדלק. בעיר התחתית [של חיפה ובשכונות] הדר הכרמל נשמעו צופרי האזעקה, אך לא על הכרמל. לכן גם לא יצאנו למערת המכסה. בעיר התחתית ובהדר הכרמל נכנסו כל התושבים למקלטם. כפי שהתברר לנו אחר כך, היו אלה שני להקים, בכל אחד 5 מטוסי הפצצה תלת מנועיים, אשר לא באו ישירות מכיוון הים, אלא עשו עיקוף מעל עתלית, כך שגם בתל-אביב הושמעה אזעקה שגרמה שם לפאניקה ולירידה למקלטם. מעתלית המשיכו המטוסים לאורך קו החוף ובהגיעם לכרמל פנו למפרץ חיפה. המטוסים המובילים ידעו בדיוק את יעדיהם, כי הוטסו בידי טייסים אשר בעבר טסו [בטיסות מסחריות] בקו איטליה - פלשתינה. עד מהרה התמלא חלל האוויר בעשן שחור [מהשרפות]. כפי שיכולנו להבחין, פרצו הלהבות לגובה בערך ב - 7 מקומות. פצצות התבערה גרמו נזק ניכר. עד הערב עוד המשיכו מאגרי הדלק המתרוקנים לבעור בהאירם את סביבתם. אחרי השעה 9 בערב נותר עוד מאגר אחד שממנו עדיין פרצו להבות, אשר צבעו את השמיים באור אדמדם, והכרמל היה מואר באור בהיר. למרות שלא קרה לנו מאומה, היה זה מחזה ראויה מרגש (ואמנם, האם רק מחזה ראויה?).

16.07.1940

עוד היום נמשכת בערה בלהבות בהירות בשני מקומות, מפרץ חיפה מלא בריח עשן. האזור שנמצא בסיכון הגדול ביותר הוא שכונת קריית חיים הסמוכה למאגרי הדלק. הנזקים העיקריים בה היו תוצאה של פגיעת רסיסי זכוכית של שמשות שהתפצו.

17.07.1940

הדלק ממשיך לבעור בשני מקומות.

19.07.1940

היום שקלתי בכובד ראש ובניחותא [כדי להגיע] להחלטה סופית בשאלת המעבר לירושלים. אישתי אירמה בדעה אחת איתי, יחד החלטנו לנסוע ביום ב' הבא. ספק אם הכרמל, שהוא המקום הבטוח ביותר בחיפה [יהיה מוגן מספיק], אך באותה מידה ספק אם ירושלים תהיה בטוחה יותר מחיפה. אמנם בגלל התחשבות באפיפור תימנע איטליה מהתקפה על עיר הקודש, אך אי אפשר לדעת זאת לבטח, במיוחד אם גרמניה תקבל לידיה את הפיקוד על הכוח הצבאי האיטלקי. אין כל אפשרות לתכנן את העתיד ללא סיכונים כלשהם. כנראה שתתחדשנה ההפצצות על חיפה, ואי הידיעה היכן ומתי תקרינה גורמת [לנו] להיות מוכנים לכך במתח מתמיד. הסיכוי שבעת הפצצה ליילית נצטרך תוך כמה שניות להתלבש ולרוץ החוצה בחשכה אל מערת המקלט מחזיקה את עצבינו במתח בלתי פוסק, אך גם בערנות בלתי מורגשת. קיימת גם סכנה של התקפות כבדות יותר; אם תתחיל פשיטה גרמנית לתוך אנגליה, צפוי שאיטליה תנקוט פעולה דומה בפלשתינה. אלף משפחות ערביות כבר עזבו את חיפה - מה שנותן חומר למחשבה - רובן כדי להישאר בנצרת. גם הרבה יהודים עברו לירושלים, רבים נוספים היו עושים זאת אם הם היו במצבנו [ביכולתנו לשהות בדירה של הבת לוטה פרידלנדר] שפרט לויתור על נוחיות ונינוחות של דירתנו [בחיפה], לא ויתרנו על כלום.

כמו"כ אין זה משנה אם נצרוך את מעט הכסף שלנו כאן או בירושלים. הילדים והנכדים מחכים לנו, החדר בבית בשכונת בית הכרם³⁶ מוכן עבורנו. הילדה³⁷ נמצאת במקום בטוח ויכולה גם להצטרף. אם כך, מדוע שלא נישאר שם כל עוד המלחמה נמשכת, במקום בחיפה בה אנו נעשים עצבניים ומבוהלים יותר ויותר? אם אנגליה תחזיק מעמד, תוכל המלחמה להמשך עוד הרבה זמן, ואז נוכל לשקול שוב אם להחליף [מקום מגורים]. אם אנגליה תנחל תבוסה, תוגבר סכנת העולם הערבי כלפינו, ואז דווקא נהיה בטוחים יותר בחיפה מאשר בבית החשוף לסביבה בבית הכרם בירושלים. [במקרה זה] יוכלו הילדים להצטרף אלינו לחיפה. אך כל זה בבחינת דאגה לעתיד [לא ידוע]. התרגלנו כבר לתכנן [את חיינו] רק מיום ליום, [מידיעה] כי בהמשך אורבת הסכנה [דווקא] מבחוץ ולא מבפנים, כי כל עוד אנגליה אינה מנוצחת וצבא אנגלי נמצא בארץ, אין לנו לחשוש ממהומות צפויות.

20.07.1940

מבלי שנתבשרנו על כך קודם מהעיתונות, שמענו היום ברדיו את החדשה המפתיעה שהיטלר הציג בנומו ברייכסטאג הצעת שלום אחרונה לאנגליה. אין כל ספק כי [הצעה זו] תידחה. רוזוולט התבטא בחריפות רבה כנגד גרמניה. יותר ויותר ודאי שהוא מתכוון להצטרף למלחמה. כעת, בהיותו מועמד לתקופת כהונה שלישית כנשיא (בניגוד למסורת המקודשת לפיה נשיא לא יוכל להיבחר ליותר משתי תקופות כהונה) אם ייבחר שוב לתפקיד, יוכל לפעול [ביתר עוצמה] כדי להכין את העם האמריקני בנחרצות [לקראת אתגרי העתיד]. קשה לי להיפרד מהכרמל הירוק ומשביליו המוצלים, מדירתנו היפה, מהמראה של הים והורשות העצים הנשקף מהמרפסת ומהנינוחות והשלווה של חיינו הביתיים.

22.07.1940

אנו בירושלים אצל ילדינו, מרגישים שוב ביטחון ונהנים מירידת המתח המרגיעה.

24.07.1940

שוב התקפה אווירית על חיפה. הפעם נפגעה גם שכונת הדר הכרמל.

25.07.1940

בהפצצה של אתמול על חיפה נהרגו 46 אנשים ונפצעו 88. כתוצאה מירי נ"מ נאלצו מטוסי ההפצצה להתפזר ולכן פגעו ביעדיהם רק מעט ממאה הפצצות שהושלכו. כבר לפני כמה ימים שודרה ברדיו האיטלקי בשפה הערבית הודעה כי על הפועלים הערבים בבתי הזיקוק להיעדר מהעבודה ב- 24.7. הפעם הופעלו הסירנות גם בכרמל, אך רק לאחר ההתפוצצויות. במפרץ חיפה בוער הדלק אשר זורם החוצה מהמאגרים שנפגעו, קרוב יותר לעיר עצמה.

07.08.1940

אתמול היתה שוב התקפה אווירית על חיפה, אך מרבית הפצצות נפלו לים. בית אחד נהרס, ערבי אחד נהרג, 6 ערבים ויהודי אחד נפצעו. עצבינו [שוב] מתוחים, [אך] אנו חיים ברגיעה חיצונית ופנימית. העתיד הנוגע לנו לא השתנה [בינתיים], אך אנו לא חושבים על כך. העיתונות מלאה ניחושים לגבי השאלה אם הפלישה [הגרמנית] הצפויה לאנגליה תצליח ומתי תקרה.

10.08.1940

נראה כי גרמניה צופה לבצע את הפלישה לאנגליה עוד בסתיו הקרוב. במקרה זה צריך לקחת בחשבון שתהיה גם מתקפת חורף כנגד הבלקן והמזרח התיכון שתתרחש מהר מאוד אם לא תהיה הסכמה בין גרמניה לרוסיה בדבר חלוקת הבלקן ביניהן, מה שלא בטוח שיקרה. הנחה זו מקבלת חיזוק מהעובדה שאיטליה עברה למיתקפה עוצמתית יותר באפריקה, לא רק בסומליה הבריטית, אלא גם כנגד מצרים שנגדה ערוכות יחידות צבא רבות המרוכזות בגבול לוב. זה נראה כניסיון להתקדם אל המזרח התיכון מצד אחר, כלומר ממצרים.

18.08.1940

כל לילה נעשות תקיפות אוויריות על אנגליה וקרבות אוויר מעל התעלה. האם זה רק תחליף [למלחמה] או הכנה לפלישה? גם האנגלים תוקפים בלילות אין ספור מטרות צבאיות בגרמניה ובארצות הכבושות [באירופה]. בבלקן העניינים מזדחלים עדיין. הספינקס הגדול עתה הוא רוסיה. אני חושש ומוצא לכך גם אישור במידע הקיים, שרוסיה היתה מוכנה להבטיח לגרמניה נייטרליות תמורת נתח מסוים מטורקיה. כלומר רוסיה לא היתה נוקפת אצבע אם גרמניה היתה כופה על טורקיה [להיות] פרוטקטורט ומקום היערכות לקראת תפיסת עיראק ופלשתינה (בעקיפת סוריה), ובו בזמן איטליה היתה תוקפת מהים. ההנחה שגרמניה אכן מתכוונת לכך, כלומר לגרום לצבאה הענק להיות חפשי [ובטוח] בכל הכיוונים היא מתקבלת על הדעת וגם אפשרית. אבוי לנו!

36 ביתם של לוטה וג'ינטר פרידלנדר

37 הילדה, הבת הצעירה, ילידת 1918, עבדה כמטפלת תינוקות.

19.08.1940

האנגלים פינו את סומליה הבריטית. כך הם מפנים את עמדותיהם בזו אחר זו. יכול להיות שזה תוצאה של ביטול שיתוף הפעולה עם צרפת. למרות העובדה שזהו חבל ארץ קטן ובעל חשיבות מועטה, כל פינוי שהוא כרוך באבדן יוקרה [לאנגליה].

21.08.1940

איטליה שלחה ועדה לסוריה, לכאורה כדי לפקח על פרוק החימוש של הצבא הצרפתי המוצב שם. זה מעורר חשד באופן בולט ומדאיג אותנו. יכול להיות שמתוכננות תקריות [צבאיות] מכוונות מסוריה לפלשתינה.

22.08.1940

צ'רצ'יל אישר בנאומו אתמול כי במזרח הקרוב עומדים להתרחש קרבות כבדים. כעת הגיע הזמן לכך שעלינו להיות מוכנים לעמוד מול האיטלקים או הגרמנים שיבואו לכאן, ואז או שיכו בנו למוות או שיגרשו אותנו [מכאן].

27.08.1940

מזה ימים אחדים שהגרמנים תוקפים בעוצמה מכיוון קאלה את ביצורי החוף הדרומי של אנגליה המגיעים עד פרוורי לונדון. תקיפות אלה מלוות בהפצצות מהאוויר. כנראה שהתקפות אלה הן הכנה [וריקוך] לקראת נחיתה קרקעית, בשילוב עם כוחות מוצנחים. כך חוששים שתתבצע הפלישה [לאנגליה]. שום עם בעולם אינו מודאג מכך יותר מהיהודים. כאשר נכבשת מדינה כמו הולנד, בלגיה, נורבגיה וכו' ניתן לצפות כי הדבר כרוך בתחושה קשה של תבוסה מול מעשי האיבה של האויב, כמו גם אבדן חופש, זכויות ועצמאות לאומית לאוכלוסיה, זהו מצב זמני שמתלווה אליו גם צמצום חמרי כמו מחסור במזון ובפריטים דומים, אך שלומם האישי של התושבים נשמר [בדרך כלל] אם אינם משתתפים בפעולות כנגד הכובש. [אוכלוסיית] היהודים לעומת זאת, נתונה לחסדי "טיפול מיוחד" הכולל: הפקעת [רכוש], נישול [מתעסוקה], גירוש, התעללות ורצח. מבין היהודים, אלה הגרים בפלשתינה נמצאים במצב המסוכן ביותר, כי בעוד שיהודי ארצות אחרות ניצבים רק מול הכובשים שפלו, אך אין להם עימות עם [שאר] האוכלוסייה המקומית, הרי יהודי פלשתינה עומדים לא רק מול הפולשים (גרמנים או איטלקים), אלא גם מול אוכלוסייה ערבית המשתפת פעולה עימם. אין מוצא ממצב זה. הגירה [מכאן] אפשרית רק למעטים, עשירים מאוד. כל השאר נוסעים בארץ הלך ושוב, החיפאים לירושלים, התל-אביבים לחיפה וכך עוד צירופים אפשריים שונים, כמו עכברים המתרוצצים בתוך קופסה מגודרת.

28.08.1940

אתמול היתה ההתקפה האווירית הרביעית על חיפה. אני חושב רבות על המצב הכללי באירופה, למרות שלא כולם מסכימים עם הערכותי. לונדון ספגה את התקפות האוויר הקשות ביותר מתחילת המלחמה. לונדון [וסביבותיה] הותקפו בתחום שאורכו כ- 800 ק"מ. זאת אמנם לא הפלישה לה ציפו, שהיתה אמורה לכלול נחיתה גייסות ביבשה והצנחת כוחות מהאוויר. אולם, גם אם אלה עוד יגיעו בסתיו זה, אני מאמין שאנגליה תשרוד זאת. באותה מידה אני מאמין כי גם אם התקפות האוויר הכוחניות של גרמניה, יתרחשו יומם ולילה, יחזיקו [האנגלים] מעמד מולם. בכל מקרה, אני משוכנע שאם אנגליה תחזיק מעמד עוד כמה שבועות, תהיה לכך משמעות של תפנית גורלית לגרמניה. לגבי פלישה [לאנגליה] באביב הבא, תמצא גרמניה מולה את אנגליה חזקה וחמושה יותר. במקרה של כשלון פלישה לאנגליה תאלץ גרמניה לחפש לעצמה יעדי מלחמה אחרים, למשל בבלקן. היינו מאחלים זאת לעצמנו שרוסיה תפתח את בריחה.

05.09.1940

המפקד העליון של הכוחות כאן וראש ממשלת אנגליה אישרו כעת את ההנחה הנפוצה כאן כי פלשתינה צפויה בטווח הקרוב להיות שדה מערכה. התחושות בירושלים פסימיות מאוד. אני מאמין שכמעט כל אחד מרגיש שבכך מגיעים חייו לידי סיום.

06.09.1940

התקפה אווירית על חיפה.

08.09.1940

עזבנו כעת את ירושלים, יצאנו ב- 10:30 והגענו ב- 2:30 אחה"צ לחיפה. עצרנו ב- Kingsway³⁸ לאכול ארוחת צהרים. כמנה ראשונה אחרי המרק "הוגשה" לנו התקפה אווירית, אותה העברנו במרתף המקלט שהוא בית מלאכה בבניין בו שהינו. פצצות הושלכו על בתי הזיקוק, רבות מהן נחתו בחולות.

09.09.1940

בימים האחרונים היו 4 פעמים אזעקות כנגד התקפות מהאוויר. ארצות המזרח הקרוב (טורקיה, עיראק, איראן ואפגניסטן)

Kingsway³⁸ היא בימנו דרך העצמאות בעיר התחתית של חיפה.

הסכימו ביניהן על הגנת סוריה. בכך תלוי אולי מימוש כוונתם של האנגלים להשתלט על סוריה באמצעות צבאם בפלשתינה, כפי שאומרות השמועות בירושלים. פעולה כזו עשויה להצליח כי אין לצפות לקשיים בביצועה עקב כך שלא תיתכנה פעולות התנגדות מהכוח הצבאי הצרפתי אשר פורק מנשקו, ואין גם כוחות צבא אחרים בסוריה. אך שאלה נפרדת היא אם פעולה כזאת תגרור אחריה הסתבכויות אחרות. היום אחה"צ היתה התקפה אווירית נוראה על תל-אביב, בה נהרגו מעל 100 אנשים. זהו פשע מרושע של האיטלקים, כי תל-אביב הינה עיר שלוה ולא מוגנת.

12.09.1940

פעמיים אחה"צ ירדנו למערת המקלט עקב אזעקות של התקפות אוויר. נראה שהפלישה לאנגליה עומדת בכל זאת להתבצע. לילה אחר לילה מותקפת לונדון בהפצצות התשה³⁹, וכעת מרוכזים יחידות צבא ואניות לאורך כל החוף מנורבגיה עד צרפת. גורלנו תלוי במידת הצלחת הפלישה.

15.09.1940

אני משוכנע שהפלישה לאנגליה, אם עדיין לא בוטלה, תיכשל. אני מאמין לבטח שגם תפיסת סוריה בידי האיטלקים לא תצליח, כי הכוחות האנגליים יתגברו עליהם. לעומת זאת נראה לי אפשרי [שהאיטלקים] יוכלו להשתלט על מצרים, שם צפוי שיתקלו רק בהתנגדות מעטה, או כלל ללא התנגדות כלפיהם. אם כך יקרה יהיו [האיטלקים] בקרבה מאיימת לפלשתינה.

16.09.1940

האיטלקים נמצאים כבר על אדמת מצרים.

19.09.1940

מעולם לא הטלתי ספק בכך שאם אנגליה עוד תחזיק מעמד בסתיו זה, היא תנצח במלחמה. סכנת הפלישה עדיין לא חלפה, אך את הרגע המתאים לכך כבר החמיצו [הגרמנים]. אנגליה תקפה בחזרה מהאוויר אניות וריכוזי צבא בכל הנמלים מנורבגיה עד צרפת וזרעה בהם בהלה, וכעת מגיעים זרמי הסתיו בתעלה [המקשים על צליחתה]. הסימנים הראשונים של תפנית גורלית כבר נראים⁴⁰. במושבות של צרפת אין התלהבות להצטרף לבגידה [של ממשלת וישי]. גם בחבר העמים האיטלקי לא בוטחים [בממשלתם]. בסוריה לא יצליחו כנראה האיטלקים להשיג דבר, המתיחות בין יוון לטורקיה שככה, רוסיה מתקרבת לארצות הברית ואנגליה. איני יכול לחשוב שכעת, בתנאים אלה, תשתלט איטליה על מצרים, ספרד תבטל את נייטרליותה וטורקיה תינטש ע"י אנגליה. אם תתחיל האבן להתגלגל, במיוחד אם יתחילו העמים המשועבדים להתמרד [בכובשיהם], יתחיל כדור השלג עם גרמניה להתגלגל במדרון. עדיין לא הפך היום לערב, אך אנו מתווים שוב את התקווה.

21.09.1940

בעוד אנו יורדים בעקבות האזעקה למערת המקלט באמצע ארוחת הצהרים, טס מעלינו להק של מטוסי אויב, למרות ירי הנ"מ מהכרמל. מיד לאחר מכן פרצו להבות מבתי הזיקוק בכמה מקומות, מלווים בתמרות עשן, בחלקן כהות ובחלקן בהירות. מאגר דלק אחד נמל נפגע מיד. אך פרט לכך לא היה לאיטלקים מזל. בעוד שכוונתם היתה להגן על הערבים ולפגוע רק ביהודים, נפלה פצצה אחת על בית קפה ערבי, פצצה נוספת פגעה במסגד איסתיקלאל, ועוד אחת גרמה נזק בבית קברות ערבי. הפצצה הראשונה היתה קטלנית במיוחד משום שבית הקפה היה מלא. נהרגו בו 39 אנשים ו-79 נפצעו, בחלקם קשה.

24.09.1940

במצרים נאלצו להתפטר 4 שרים, אשר מתוך אינטרס של כבוד והגנת המדינה מצאו לחיוני לדחוק בהכרזת מלחמה כנגד האיטלקים. סימפטום מאיים!

26.09.1940

לקראת הצהרים, כאשר הייתי בדואר, נשמעה אזעקה. חיפשתי בקרבת מקום מקלט פתוח. אחרי דקה נשמעו קולות ירי נ"מ. ככרמל נשמעו קולות [הירי] בעצמה כזו שהשמשות שקשקו ודלתות הבתים רעדו. מיד אח"כ שמענו את נפילת הפצצות. לאחר כרבע שעה יצאה הודעת ארגעה. ההתקפה כוונה שוב לעבר מפרץ חיפה, אך ללא תוצאות משמעותיות, כי מרבית הפצצות נפלו לים. אירמה הספיקה בינתיים למצוא מחסה במערת המקלט. אנגליה ממשיכה להחזיק מעמד ומפציצה את ברלין ואת נמלי החוף. החדשות משאר חלקי העולם אינן משמחות במיוחד. הכל נראה כעת במצב נזיל, עדיין לא יודעים בדיוק [לאן זה יוביל]. התקפת כוחותיו של דה-גול⁴¹ על דקאר במערב אפריקה לא הצליחה וכנראה היתה גם שגויה. הצרפתים (של וישי) תקפו את גיברלטר.

39 התקפות ה"בליץ" על אנגליה נמשכו מספטמבר 1940 עד מאי 1941, ובהם נהרגו כ-43 אלף אזרחים.
40 תחזית זו נראית מוקדמת מדי, בבחינת wishful thinking, ומבוססת כנראה על מידע חלקי שהיה זמין אז.
41 גנרל שארל דה-גול (Charles de Gaulle) מפקד צבא צרפת החפשית שמרכזו בלונדון פעל יחד עם צבא אנגליה.

יחסה של מצרים [לאירועים] עדיין אינו ברור. גם לא ידוע מה בדיוק מתרחש בסוריה. נדמה שספרד רוצה להצטרף לכוחות הרשע. ספק אם ניתן לסמוך באופן מוחלט על אמינותה של טורקיה. כוונותיה של רוסיה אינן ברורות. צרפת, הנמצאת כנראה בידיה של גרמניה, הרשתה ליפאנים לעבור דרך הודוסין⁴²; בעתיד עוד נלמד מה יתפתח מכך, במיוחד מבחינת היחסים עם אמריקה. לעת עתה כבולות עדיין ידיה של ארה"ב, רק אחרי הבחירות שיתקיימו ב-5.11.40 תתברר יכולת הפעילות המדינית שלה. הבלקן גועש וגורלו מוטל בספק. יש להניח כי יוון תהיה שדה המערכה הבא. לנו מהוות מצרים וסוריה מקור הסכנה העיקרי. אך איננו יכולים לחשב יותר הערכות מצב כי איננו יודעים מה מתרחש מאחורי הקלעים ומה מצב העניינים האמיתי, לכן עלינו להמתין.

29.09.1940

היום בצהרים שוב אירעה התקפה אווירית על חיפה. אמצעי ההתרעה ניתנים כעת [בתוך פרק] זמן סביר, ומבוססים על ציוד המאפשר לשמוע [את המטוסים] בעודם במרחק של קילומטרים. רק אחרי ששהינו כבר כדקה במערת המקלט שמענו את רעשי הפיצוצים. שמענו תחילה את השלכת הפצצות ורק אח"כ את ירי הנ"מ. מטרת התקיפה הפעם לא היתה מפרץ חיפה אלא חוף הרחצה כיאט (Khajt Beach), דרומה לשכונת בת-גלים, שם נמצאים מחסני ציוד. הפצצות החטיאו וכולן נפלו בחולות. יפאן נלהבת להצטרף לציר הרשע. כנראה שהיטלר ירצה להעסיק את ארה"ב במערב. ככל שניתן להאמין לחדשות מהעיתונים, [מתברר] שחלה הרעה בהתייחסות של רוסיה לגרמניה. כעת מתחילים בתל-אביב וגם בירושלים לבנות מקלטים תת-קרקעיים. בכל [מקום] בעולם כבר עשו כך מטעמי זהירות לפני יותר משנה, אך התל-אביבים חיים בבועה (כמו שאפשר לומר בפוליטיקה יהודית) ומניחים במתכוון כאילו התקפה אווירית אינה יכולה כלל לבוא, ובמלים אחרות: לא "סופרים" אפשרות כזאת.

02.10.1940

האדם מתרגל לכל, גם להפצצות הניתכות שוב ושוב. אולם למרות זאת, העצבים לא מודעים לכך שהם מתעוררים מחדש בכל פעם שצופרי האזעקה מתחילים ליילל. לכן, האנשים דרוכים לשמיעת כל רעש הדומה [לאזעקה], בין אם זה צופר של מכונית שיש לו צליל דומה, או נעירה קולנית של חמור. אם האדם כבר בגיל מתקדם ומורגל [לחיים], יש לו היכולת להקדיש לכל עניין יותר זמן מאשר [התאפשר לו] בשנותיו הצעירות. מטריד לדעת שהוא יהיה נאלץ בזמן לא צפוי בשעות היום והלילה לבצע סדרת פעולות חיוניות בתוך שניות.

07.10.1940

שוב נערכה פגישה בין היטלר למוסוליני במעבר ברנר. בודאי לא באותה מידה של חביבות כמו בפגישתם הקודמת לפני נפילתה של צרפת. היטלר החמיץ את הפלישה לאנגליה, והמרשל גרציאני⁴³, מפקד צבאו של מוסוליני, לא היה בר מזל בפלישת הנפל למצרים [וצבאו] נשאר תקוע בחולות. לא ידוע מה הוחלט בפגישה. ישנן כמה אפשרויות. הסכנה הגדולה ביותר לנו בפלשתינה היא שהצבא הגרמני יעבור דרך טורקיה וסוריה ויצעד לכאן. יכלתי לחשוב שתכנית כזו היתה מוצאת חן בעיני היטלר כי לא רק שזה היה מאפשר לו לסייע לאיטליה מפלשתינה [במלחמתה] במצרים, אלא גם מוציא את צבא גרמניה הגדול מחוסר המעש שלו בגלל אי היכולת להפעילו במתקפת חורף כלפי מדינות הצפון. כך היה מתאפשר לתקן את החמצת הפלישה לאנגליה ע"י הפניית הצבא לפעילויות אחרות כמו כיבוש שדות הנפט בעיראק והתקפות על היהודים [בפלשתינה] תוך הטיית הערבים לצידו כדי לנצח [במלחמה]. אולם כדי לבצע מהלך שכזה הוא יזדקק לרוסיה. הוא יכול להציע לרוסים לממש את תביעותיהם ביחס לטורקיה בתמורה לכך שלא יתנכלו למעבר הצבא הגרמני בטורקיה. טורקיה ללא רוסיה תהיה חסרת כוח כנגד חזירה גרמנית וכנראה לא תפעיל כל התנגדות. במקרה כזה יתפסו הרוסים עמדות חשובות באזור הים השחור, אשר במקדם או במאוחר היתה בלאו הכי מגיעה אליהן במלחמה בלתי נמנעת עם גרמניה. [לרוסים] יכול להיות אינטרס בכך שגרמניה תהיה עוד יותר תקועה [במקומות מרוחקים]. אך מצד שני, יכול להיות שיחששו מצמיחת כוחה של גרמניה הקשורה בו בזמן עם התפשטותה למרחבים [חדשים], כי בסופו של דבר יש להם עניין בתבוסתה של גרמניה. בכל אופן משחקים כאן גורמים שונים כך שכל ניחוש הוא הערכת סרק בלבד. עלינו להמתין לגזירת גורלנו.

08.10.1940

יחידות צבא גרמניות נכנסו לרומניה. זהו ללא ספק פרי המפגש במעבר ברנר, ואם זו ההתחלה של פעולה נרחבת בבלקן, אז בולגריה לא תהווה מכשול וטורקיה תפנה לצידה של רוסיה. ממהלך עניינים כזה, בקושי אפשר לקוות שמשהו יעמוד כנגד המכשול הגרמני. אם דרכם של הגרמנים תהיה חפשית בסוריה, אזי בתוך זמן קצר יגיעו לסוריה ולפלשתינה.

10.10.1940

אני מדוכא וחושש מאוד שהאסון הולך ומתקרב עכשיו.

⁴² הודוסין (Indochine) היתה אז בשליטה צרפתית וכללה את וייטנאם, קמבודיה ולאוס של ימנו.
⁴³ רודולפו גרציאני (Rodolfo Graziani), רמטכ"ל צבא איטליה במלחמת העולם השנייה ותומך נלהב של מוסוליני.

11.10.1940

איטליה הודיעה בשידור רדיו בערבית כי במהלך חודש הרמדאן⁴⁴ לא תופצץ חיפה. לכן נסעתי הפעם, לראשונה מזה כמה חודשים, לשכונת בת גלים כדי לשחות. האנגלים מביעים ליתר ביטחון מעט אמון בהודעה האיטלקית, והם ממשיכים בטיסות סיור מעל נמל חיפה. לשם כך נעשה שימוש במטוסים צרפתיים, אשר באים מכיוון סוריה. מטוסים אלה מזוהים עם כוחות [צרפת החופשית] של דה-גול, אשר לא נכנעו [לגרמנים]. ניתן לזהותם בכך שכנף אחת צבועה בשחור והשנייה בלבן.

14.10.1940

רוסיה מרכזת כוחות צבא רבים בבסרביה בקרבת גבול רומניה, וטורקיה הודיעה כי [הציבה] 2 מיליון חיילי רגלים לסגירת מיצרי הדרדנלים. אולם למרות זאת, כוונות הרוסים, בהן תלויה טורקיה, עדיין מעורפלות כמו צעדיהם של הגרמנים, לכן באותה מידה שסוריה, פלשתינה ומצרים [עומדות בפני שינויים] כך גם אוקראינה ושדות הנפט באזור באקו. בעוד שרוסיה התייחסה עד כה בשקט [לדרישתה] לתפיסת שדות הנפט ברומניה, כך גם [התייחסותה] הדיפלומטית של טורקיה [לשאיופתיה]. אני מאמין כי מעבר של [צבא גרמני] דרך טורקיה עד לפלשתינה ומצרים בא בחשבון רק אם לא יתקל בהתנגדות [בטורקיה], כי הפיכת טורקיה לשדה קרב בעת הזו תחייב [את הגרמנים] למאמץ רב מדי. איני יכול לחשוב שרוסיה תעבור בשקט אם גרמניה תשתלט על אזור הים השחור, גם אם יוצע לה פיצוי מתאים לכך. מאידך, נשאלת השאלה האם הם מצוידים מספיק כדי להיות מוכנים להסתכן בעימות מלחמתי עם גרמניה. בנוגע לאנגליה, הדעה הכללית אומרת שהפלישה הגרמנית חסרת המזל תידחה עד לאביב הבא, כאשר סיכויי ההצלחה של אנגליה [להתגבר עליה] השתפרו באופן משמעותי. זה גם משפיע על השיקולים המדיניים במדינות אחרות. בנוסף לכך, גישתה הנחרצת של אמריקה, היא שאין לחשוש ממלחמה בשתי חזיתות והיא גם אינה זקוקה לחשש כזה.

15.10.1940

בחוגים מדיניים באמריקה מניחים כי בעוד שגרמניה עושה הכנות להתבסס בקונסטנצה שעל שפת הים השחור, ורוסיה אינה מגיבה על כך, עוד לפני תפיסת את אזור הבלקן, [זאת עדות לכך] כי הופר הסכם סודי ביניהן. בכך, כתוצאה מהתלות של טורקיה ברוסיה, מתגשמת תחזיתי המפחידה ביותר בדבר הסכנה של מעבר צבא גרמני דרך טורקיה [לכאן].

16.10.1940

כתוצאה מהערכת המצב של האירועים, נוטה סערת הרגשות הכללית ליתר אופטימיות, כי לפי הדיווחים האחרונים, נראה שרוסיה לא תראה בעין יפה את המשך חדירת גרמניה לבלקן, וכתוצאה מכך גם טורקיה מהדקת את אחיזתה.

18.10.1940

מצב רוחי הבטוח [בניצחון] עדיין נמשך. אין יודעים איזה מטרות נוספות יש לגרמניה לאחר ההשתלטות על רומניה, שזו ללא ספק רק ההתחלה, אך אם מצרים אמורה להיות היעד [הסופי], ובתקווה שרוסיה וטורקיה יגלו התנגדות, אזי שדה קרב שכזה לא יתקיים בסתיו הקרוב, אלא כנראה רק אחרי החורף, לא רק מסיבות של מזג האוויר, אלא גם בגלל שנדרש זמן לבניית ביצורים ולהרחבת אמצעי הביטחון ברומניה. המערכה עלולה להתחיל אם כך רק באביב, ועד אז עוד הרבה יכול לקרות ולהשתנות. למרות זאת, אנגליה עושה כנראה הכנות, כפי שמוכיח ביקורו של אידן⁴⁵ במצרים.

21.10.1940

לאחר כמה ימים של מצב רוח טוב ורגוע, שוב אי שקט. גרמניה השתלטה על יוגוסלביה בכוח. המטרה הבאה תהיה בולגריה ויוון. יחסה של רוסיה, ולכן גם של טורקיה, עדיין לוטה בערפל. נראה די בוודאות שלעת עתה תרצה [רוסיה] להימנע ממלחמה עם גרמניה. [דלילות] כוחות השריון שלה מאפשרת [כעת] רק פעילות הגנתית.

22.10.1940

תמיד מתעוררים מוקדם בבוקר ללא [מחשבות] רעות, אך לאחר כמה שניות חודרת לתודעה התחושה: "ישנה עדיין מלחמה", ואז זה נחשב תחילה לאיזה חלום רע.

27.10.1940

שוב היו לנו כמה ימים רגועים, אחרי שסכנת הפלישה לאנגליה נדחתה עד לאביב, הפעולה [שתוכננה] בבלקן בוטלה בגלל התנגדותן של רוסיה וטורקיה, והצבא האיטלקי נשאר תקוע במדבר הלובי. ואז נוחתת עלינו [בשורה] מבילה חדשה, שגרמניה וצרפת חתמו על הסכם ביניהן המבטיח כי צרפת [של וישי] תשתף פעולה עם [כוחות] הציר. עדיין אי אפשר להסיק מסקנות

44 בחודש הרמדאן צמים המוסלמים בכל שעות היום עד רדת החשכה. בשנת 1940 חל הרמדאן מ-3.10 עד 1.11
45 אנטוני אידן (Anthony Eden) שר המלחמה ושר החוץ בממשלתו של צ'רצ'יל במלחמת העולם השנייה.

הנובעות מכך. הפרטים יתברר רק מאוחר יותר. יכול להיות שכל זה אינו קשור [לאירועים אחרים] אלא נועד רק לאפשר להיטלר שלא לחזור [מהמפגש] לגרמניה בידיים ריקות. העיתונות האמריקאית מתייחסת לזה אחרת ורואה זאת ביתר רצינות. עד להיכן תגענה הדרישות הגרמניות כלפי [צרפת של וישי]? מסירת הצי [הצרפתי] לידיהם? העברת המושבות לשליטת גרמניה? אולי הכרזת מלחמה על אנגליה? עד כמה רחוק תוביל ההנהגה הצרפתית את החרפה? ועד כמה ישתף פעולה העם הצרפתי עם [מעשים אלה]?

28.10.1940

כעת אני במצב רוח פסימי מאוד. השר הבריטי לענייני הודו הודיע כי בעתיד הקרוב תהיינה מצרים ופלשתינה אזורים מלחמה, כי גרמניה מתכוונת להשתלט על תעלת סואץ משני עבריה. טרם הספקנו להירגע מבשורה זו, וכבר שמענו אהה"צ ברדיו כי החל משעות הבוקר נמצאות יוון ואיטליה במצב מלחמה ביניהן. איטליה הגישה ליוון אולטימאטום קשה ובלתי קביל. ללא ספק זה שייך לתכנית הגדולה של מדינות הציר שמטרתה השתלטות על [מזרח] הים התיכון. איך יתייחסו לכך מדינות הבלקן האחרות? ואיך [ינהגו] טורקיה ורוסיה? כל אלה הן שאלות הרות גורל עבורנו.

03.11.1940

מתקרב סיום חודש הרמדאן ואנו יכולים לצפות בכל רגע לחידוש ההפצצות, אך המצב הכללי השתפר בינתיים. האיטלקים, שעיקר צבאם עדיין בסודן, מתקדמים רק מעט ביוון. טורקיה מדגישה את יחסי הנאמנות שלה לאנגליה, ודאי שרוסיה עומדת מאחורי זה. אנגליה מתחזקת משבוע לשבוע ומבצעת הפצצות תוקפניות על גרמניה, לילה אחרי לילה. אמריקה תשתתף בוודאי באופן פעיל בתקיפות אחרי שיסתיימו הבחירות. פרט לכך, עומדת אירופה בפני חורף של רעב בגלל מיעוט היבולים [השנה].

06.11.1940

לאנגליה, לכל [ארצות] הדמוקרטיה והחופש וגם לנו, יש מזל גדול בכך שרוזוולט נבחר שוב [לנשיאות ארה"ב]. זה מבטיח את המשכיות של מדיניות החוץ האמריקנית.

07.11.1940

האיטלקים עדיין לא מצליחים להתקדם ביוון. יש לכך משמעות חשובה עבורנו שאנגליה מסייעת ליוון בכך שהיא משתמשת באי כרתים כבסיס לצי ולחיל האוויר שלה. עדיין לא ידוע אם המתקפה ביוון היא מבצע משותף של מדינות הציר, או שזו פעולה של איטליה בלבד.

12.11.1940

יוון ממשיכה להצליח להחזיק מעמד. דה-גול ממשיך להתקדם באפריקה. גנרל וייגאן⁴⁶ סרב תחילה להצטרף לממשלת וישי. אך לעומת עובדה חיובית זו עמד גם אירוע שלילי חשוב והוא ההתקרבות בין רוסיה לגרמניה. מולוטוב⁴⁷ נפגש עם פקיד בכיר בברלין, ואף אחד לא יודע על מה דנו ביניהם. הם היו אמורים לקבל החלטות שונות. [מבחינתנו], רק לא למעבר חפשי של צבא גרמני לטורקיה! זה היה חותם את גורלנו לשבט, גם אם אנגליה היתה מנצחת בסופו של דבר.

17.11.1940

היום הפחידה אותנו ידיעה מרעישה ומבהילה; נפוצה שמועה כי [צבא] גרמניה הורשה לעבור דרך טורקיה בהסכמת רוסיה. כלומר שרוסיה אינה מתנגדת לכך, [כנראה] תמורת קבלת דרישותיה מטורקיה. טורקיה עצמה לא תוכל לעמוד בפני לחץ שיפועל עליה [בו זמנית] משתי מדינות אלה [רוסיה וגרמניה].

18.11.1940

למרות שלא פורסם דבר על [מעבר צבא גרמני] דרך טורקיה בגלוי, מניחים כי טורקיה נמצאת בין הפטיש לסדן [ומאולצת להסכים לכך]. לנו יכולות להיות רק צרות מזה. האווירה נהייתה כמובן שוב פסימית. כלומר אווירה של פרידה [מהחיים]. התקפות האוויר ההדדיות, ביום ובלילה, על גרמניה ואנגליה הן נוראות, אך הן לבד אינן יכולות להכריע את המלחמה. צבא גרמני של מיליוני חיילים ממתין לתעסוקה [מלחמתית]. שום התנגדות לא עומדת בפני צבא זה שכל אירופה מפחדת ממנו. לכן נכנעות כל המדינות מעוצמת כוח זאת, גם כאשר הן יודעות כי בסופו של דבר תנצח אנגליה [במלחמה]. אך הנורא מכל הוא שהמלחמה תתפתח לבטח למלחמת התשה אשר תמשך שנים רבות. יהיה זה נס אם לא יחרב עולמנו בתקופה זאת.

25.11.1940

רומניה, הונגריה וצ'כוסלובקיה הצטרפו למדינות הציר. הן היו למעשה כבר קודם ווסאלים של גרמניה. בולגריה ויוגוסלביה

⁴⁶ מקסים וייגאן (Maxime Weygand), שר ההגנה בממשלת וישי.

⁴⁷ יוסיפ סטלין, שר החוץ של רוסיה.

יחויבו להצטרף גם כן. עד עתה הן שמרו על אי תלות. טורקיה הכריזה על מצב חרום. יש לקוות ואפילו ניתן להניח כי רוסיה עומדת מאחורי זה. אך לא יודעים זאת במדויק. חולשת איטליה השאירה רושם רב בכל מקום. פרט לתפיסת סומליה הבריטית שאינה בעלת חשיבות מיוחדת, היו [לאיטליה] רק כישלונות. צבאם במדבר הלובי נתקע. המשלחת ששלחו לסוריה לא השיגה דבר ובינתיים גרשו היוונים את האיטלקים מארצם, רדפו אחריהם והעבירו את המלחמה לשטח אלבניה.

27.11.1940

היוונים ממשיכים בדחיקת האיטלקים דרך אלבניה. בולגריה המותשת לאחר מאבק הגנה הירואי כנגד כוח עדיף, קיבלה חיזוק מטורקיה, ואולי גם ע"י רוסיה והודיעה כי בינתיים תישאר נייטרלית ולא תצטרף לכוחות הציר.

09.12.1940

היוונים אינם עוצרים בהתקדמותם, האיטלקים הנסוגים הגיעו כבר לחופי אלבניה. השפעת אירועים אלה מגיעה לכל העולם. בכל מקום מתחזקת ההתנגדות לכוחות הציר. [שוב] שעת נחת והפסקת רגיעה. [האנשים חשים] הקלה בדאגות כיוון שאומרים שהאיטלקים עסוקים כעת בעניין אחר [ביוון] מאשר להפציץ את פלשתינה, אשר ברגע זה לא מעניינת אותם. אך אסור לשמוח לפני הזמן (כמו בביטוי: לא להלל את היום לפני הלילה).

12.12.1940

בעוד היוונים ממשיכים להתקדם לתוך אלבניה, פתחו האנגלים במתקפה בלוב וכבשו מחדש את סידי-באראני⁴⁸.

13.12.1940

העניינים עם איטליה שוב מידרדרים. בעיתונות מועלית השאלה, האם היטלר יבוא לעזרת [האיטלקים] או שכבר מאוחר מדי. רוסיה מתייצבת באופן ברור יותר ויותר לצד מדינות הבלקן. נשקלות כל האפשרויות, אך על אלה הנראות לי צפויות ביותר לא ראיתי כל התייחסות, כוונתי [לאפשרות] השתלטות גרמנית על איטליה, בין אם מתוך היענות לבקשת עזרה ממוסוליני לשם הצלת המשטר הפשיסטי או לפלישה באופן "ספונטני". בכל אופן יש לעקוב במתח רב אחר ההתפתחות של דראמה זו.

18.12.1940

ממשיכה התקדמות היוונים באלבניה ופעולת האנגלים מגבול מצרים לעבר לוב.

01.01.1941

השנה החדשה מתחילה בתנאים נוחים יותר מאשר בשנה הקודמת. ספרד התקרבה לאנגליה. איטליה נמצאת במסלול ירידה. צרפת עושה קשיים לכובשים הגרמנים. רוסיה ניצבת מאחורי טורקיה, אשר עקב כך מקשיחה את עמדותיה כלפי גרמניה (כמו בביטוי: "מראה לה את שיניה") כמו יתר מדינות הבלקן, אשר רק לפני חודשים מועטים לא העזו לעשות כך. רוזוולט הציג בתכנית העבודה שלו לשנה החדשה גישה תומכת יותר מאשר קודם לטובת אנגליה, ועזרה רבה שאנגליה צפויה לקבל מאמריקה. כל זה הופך את תכנית הפלישה המחודשת של גרמניה [לאנגליה] לבעייתית יותר בגלל הצפי להפחתת סיכויי הצלחתה. לנו במזרח התיכון עוד לא הובטחה המילה האחרונה. אם תיכשל הפלישה לאנגליה, לא תישאר לגרמניה מטרה אחרת מלבד תקיפה בבלקן הכרוכה בעימות עם רוסיה, כדי [להתקדם מזרחה] ולזכות בנפט הנמצא בעיראק ואח"כ לעבור דרך פלשתינה כדי לתקוף במצרים.

07.01.1941

האנגלים כבשו את ברדיה⁴⁹.

11.01.1941

תוך כדי נימנום לאחר ארוחת הצהריים נשמעה אזעקת תקיפה אווירית, מיהרנו לרדת למערת המקלט בפארק הסמוך, אליו הגענו תוך 3 דקות, כאשר מרבית הדיירים כבר הקדימו אותנו. התברר כי הייתה זאת טעות, אזעקת שוא, ולאחר דקות ספורות נשמעה צפירת הרגעה.

שוב יש תחושת דאגה, פחות בגלל היחסים הכלכליים בין גרמניה לרוסיה אשר נקלעו לקשיים, מאשר עקב חידוש ההתנהלות הקשוחה של בולגריה, אשר החילה חוקים כנגד היהודים, ומכך נראה שהיא מתקרבת למדינות הציר. הדאגה נובעת בעיקר מכך שאם בולגריה תאפשר ליחידות צבא גרמני לעבור דרכה, תחצוץ רק טורקיה בינינו, וניתן רק לקוות שרוסיה לא תוותר לגרמניה כדי לזכות ביתרונות [עבור האינטרסים שלה] בבולגריה, כי אז תתמש הסכנה הגדולה ביותר והיא הסכמה בין גרמניה לרוסיה לחלוקת טורקיה ביניהן. במידה וזה יקרה אנחנו אבודים.

⁴⁸ במסגרת מבצע compass שהיה המבצע הגדול הראשון של בעלות הברית בצפון אפריקה.

⁴⁹ עיר הנמל ברדיה בצפון מזרח לוב, סמוך לגבול עם מצרים.

14.01.1941

רוסיה מבהירה בנוגע לכניסת יחידות צבא גרמניות לבולגריה, כי היא לא נשאלה ולא נתבקשה מגרמניה לקבל את הסכמתה לכך.

15.01.1941

לאחר ההבהרה המרגיעה אתמול שהודיעה רוסיה, הטריד אותי מאוד מאמר מערכת של העיתון "טיימס", כיוון שהוא מבטא בדיוק את חששותי, למרות כל הסימנים המרגיעים, בכך שרוסיה אכן מעוניינת להתרחק ככל האפשר [מאזורי] המלחמה, ולמשוך זמן כדי לא להתערב צבאית אם גרמניה תחיל בהכנות רציניות לפלישה לבלקן. גרמניה היא השכנה הכוחנית של רוסיה ולכן היא נאלצת שוב ושוב, באופנים שונים, להגיע להסכמות איתה. זה מוביל להשלכות הנוראות ביותר בשבילנו.

19.01.1941

מטוסי ההפצצה הגרמניים הופכים את אזור הים התיכון לבלתי בטוח. אתמול הותקף המחנה הצבאי סרפנד [צריפין] ואח"כ הופעלו צופרי האזעקה בתל-אביב ובירושלים.

20.01.1941

היום בשעה 6:30 התעוררנו בבהלה עקב רעידת אדמה. הבית רעד וכל הדיירים יצאו מחדריהם.

11.02.1941

נאום רווי התרעות של צ'רצ'יל. צבא גרמני רב נערך ברומניה, כנראה מתוך כוונה להיכנס לבולגריה, כחלק מפעולה נרחבת יותר בבלקן, שתכלול אולי גם את יוון וטורקיה, מי יודע? לא נראה שהבולגרים יגלו התנגדות, גם לא ניתן להניח שהטורקים ועוד פחות מזה הרוסים יבואו לעזרתם. הפסקת הרגיעה החורפית חלפה, השמיים הפוליטיים שוב מתכסים בעננים, ובכך עבר ונעלם השקט [היחסי] של החדשים האחרונים.

12.02.1941

כוחותיה של אנגליה פזורים ביותר מדי חזיתות, [יש חשש] שזה יגרה את הגרמנים לנצל זאת כהזדמנות לפעול בבלקן. בכל אופן אנגליה רוצה כעת לסיים את הפרשה עם איטליה [בגבול מצרים – לוב], אך כל דבר יבוא בזמנו [המתאים]. כאשר תודחק סוף סוף איטליה מאפריקה יוכל הצבא האנגלי באזור האוריינט להיות חפשי [למשימותיו האחרות], ורק אז נוכל להרגיש מוגנים יותר מאשר כעת.

17.02.1941

עכשיו אנו שוב רגועים יותר, כי לפי כל הידיעות אין כעת [סימנים] לכך שתתחיל מתקפת בזק [גרמנית] בבלקן. אני מאמין, למרות שתודה לאל איני איש מקצוע בתחום זה, כי חודש פברואר עדיין אינו מתאים למהלך צבאי, במיוחד בשטחים הרריים. אבל אולי אין איטליה יכולה להמתין יותר לעזרה [ולכן תאלץ לפעול].

01.03.1941

ארבעת חדשי הרגיעה (מנובמבר עד פברואר), או האַרְפָּה כפי שמכנים אותה, חלפו ועברו. האירועים הצבאיים והמדיניים ממשיכים לזרום. מזה שבועיים שבבלקן שורר אי שקט בגלל ריכוזי הכוחות הגרמניים ברומניה. היום נכנסו יחידות הצבא הגרמניות הראשונות לבולגריה, מייד לאחר שהצטרפה בכל זאת לכוחות הציר. לא שומעים על התערבות של רוסיה או טורקיה בעניין זה. עדיין לא ברור מה משמעות הסכם אי ההתקפה שנסגר בשעה האחרונה בין בולגריה לטורקיה. שתי המפלגות הראשיות, תומכות המלחמה [בארצות אלה] הציגו [הסכם זה] כהצלחה. כל יום שומעים מהצד האנגלי כי בעניין יחסיהם עם טורקיה לא חל כל שינוי. שר המלחמה האנגלי ביקר באנקרה. רוסיה הכחישה במפורש שהיה לה חלק בהסכם בין טורקיה לבולגריה, אך משהו בכל זאת התרחש. לפני כמה חדשים הצהירה טורקיה כי תכריז מייד על גיוס כללי אם חייל גרמני אחד יעבור את הגבול לבולגריה. כעת זה קרה, וטורקיה אינה מזיזה כוחות. נראה כאילו כל המדינות מתנהגות כמהופנטות כאשר המכשף הגרמני מתקרב אליהן. אולם ייתכן גם כי למרות התבוסה האיטלקית, עדיין אינן משוכנעות בניצחון האנגלים. יכול גם להיות שמלכתחילה היו להוטות לתקוף [לצד גרמניה], מתוך ידיעה שבטווח הארוך תגמול להן גרמניה בנתח שנכבש מהמדינות השכנות להן. בכל אופן, כאשר המלחמה תסתיים, או שהשלטון בגרמניה יקרוס [במקרה של תבוסה] או שתהיה גרמניה בשליטה כמעט על כל אירופה ואז תוכל לתת פרס למדינות על היותן ניטרליות או על הצטרפותן לציר. [האפשרות האחרונה] מהווה פיתוי [משמעותי ולכן נדרשת] התאפקות ושליטה [בקבלת ההחלטות], כי [מדינות] אלה מקוות לעבור [את המלחמה] בשלום. כל עוד נמצאת גרמניה במצב בו היא יכולה לתת משהו בתמורה [למדינות אלה], שכנתה אנגליה אינה יכולה להציע פיצוי אחר פרט לתקווה של ניצחון סופי במלחמה. כך מתנהגת מדינה אחר מדינה בדאגה לגורלה, כמו בדרך שמתאר גיתה באחד מסיפוריו: "חצי מושכים וחצי שוקעים". מה שמעניין אותנו כאן בארץ היא השאלה הבאה: לאן תמשיך גרמניה לאחר שתעבור את בולגריה? תקוותנו היא שגרמניה תניח לטורקיה והקרבתה הבא בתור תהיה יוגוסלביה שממנה צפויה פשיטה על יוון.

גורלנו בפלשתינה תלוי עתה ברוסיה, כי בהתאם להתנהלותה תכוון עצמה טורקיה. עד כמה תשאיר רוסיה לגרמניה חופש פעולה? האם זו מדיניות של המתנה, בבחינת "חכה ותראה", או שזאת אכן מטרתה לשרוד את המלחמה עם כמה שפחות מעורבות, כדי שאחריה תוכל לפעול להשגת מטרותיה.

01.03.1941

כוחות גרמניים רבים נמצאים בבולגריה, בגבול טורקיה. מתחילה מלחמת עצבים. האם כוחות אלה ישארו במקומם או שהלחץ של היטלר ידרבן אותם לצאת לדרך. רוסיה עומדת מאחורי [טורקיה]. האם תיכנס [לשם] רוסיה בכוח צבאי חמוש במקרה שתבצע פלישה גרמנית? כיוון שסוריה כיום אינה יותר מאשר מדינת מעבר, הרי שבאופן מעשי רק טורקיה מהווה אזור חיץ בין [תחום השליטה של] גרמניה לבין פלשתינה. מוזר עד כמה מהר מתרגלים לסכנות. אנו רגועים כעת יותר מאשר בשנה שעברה, כאשר האנגלים נסוגו מנורבגיה. שמחים כל יום [מחדש] בו עוד מתעוררים ויכולים ליהנות מחיי הרגע, [ומברכים על] כל יום שמסתיים [בשלום] מבלי לחשוב על העתיד. זאת הדרך היחידה כדי לעבור תקופה קשה זו. אולם השקט הפנימי המלא תלוי במידת האמון המירבית ליכולת כוחותיה של אנגליה. למעשה הפחד והתקווה שלובים יחד ומלווים את האדם עד לקבר.

13.03.1941

הגורם החשוב ביותר [להבטחת] הניצחון הסופי של אנגליה הוא במימושו של חוק "השאל והחכר"⁵⁰ בארצות הברית. בדרך זו נוספו לאנגליה אמצעי לחימה רבים שהבטיחו לה עליונות [צבאית] בים ובאוויר.

14.03.1941

קרבות אוויר החלו שוב יחד עם תקיפות כבדות מעל אנגליה וגרמניה. צריך להשתחרר [מהתפיסות הישנות] ולהביא בחשבון את העובדה שמאמצי של רוסיה מכוונים להישאר כמה זמן שאפשר מחוץ לאזורי הלחימה. היא גם לא תבוא להגן על מיצרי הדרדנלים אם יותקפו ובכך תזניח את ההגנה על אנגליה וטורקיה. בינתיים מפעילה גרמניה לחץ חזק על יוגוסלביה וטורקיה. לחץ כזה ישאר קרוב לוודאי עוד זמן רב. נראה שגם יוגוסלביה מחזקת את כוח עמידתה, אם כי לא ע"י רוסיה, אלא דרך עזרה מאמריקה. הלחץ הגרמני מתבטא תמיד באותו אופן, בחלקו דרך פרסום [הודעות], ובחלקו ע"י אימים בנוסח: "אם אינך רוצה להיות אח שלי, ארוץ את גולגלתך" (בגרמנית זה מתחרז). מדברים על כך שגרמניה, לאחר שתפעל כמצופה במלחמת בזק נגד טורקיה, תפנה כנגד אוקראינה והקווקז, ראשית בגלל המרחבים החקלאיים, עשירי הדגנים, ולבסוף לצורך השתלטות על שדות הנפט. זאת תהיה ההצלה שלנו. (כמו בציטטה: "לך קדימה, פלוריאן הקדוש, הדלק בתים של אנשים אחרים!") אך בינתיים יכולים לקרות הרבה דברים, מי יודע? מפחידה ומעוררת התרגשות הידיעה שמשני צידי הים התיכון נמצאים אלפי מטוסים גרמנים אשר רק מחכים לפקודה לפעול. האם תיחסך מפלשתינה [צרה זו]? האם ההפצצות [הצפויות] לא תהיינה נוראות יותר מאלה האיטלקיות שנועדו בעיקר לצרכי תעמולה?

25.03.1941

הלחץ על יוגוסלביה מתחזק יותר ויותר. אנגליה ואמריקה נתנו את הבטחותיהן לעזרה. רוסיה מזהירה, אך "עם הידיים בכיסים". לעומת זאת עומדות הכן דיביזיות גרמניות לפני השער. העם [ביוגוסלביה] בעל אוריינטציה סלאבית ואינו מוכן להכיר [בסכנה המתקרבת] מהצבא הגרמני. עולים בי זיכרונות ממלחמת העולם הראשונה.

26.03.1941

יוגוסלביה מצטרפת לכוחות הציור. זו בגידה ביוון. העם [ביוגוסלביה] מתנגד לכך, ומה שחשוב, כנראה גם חלק מהצבא. שני שרים יצאו לוינה כדי לחתום על התכתיב [שאולצו לקבל]. מצב הרוח של העם מבטא תחושת סכנה. אולי לא יעבור הכול (ההצטרפות לציור) באופן חלק. מחכים עדיין לנס. בחוזה [ההצטרפות לציור] מוצג תנאי לפיו גרמניה אינה רשאית להעביר את כוחותיה דרך יוגוסלביה. האם מאמין הנסיך פאבל⁵¹ והשרים [שחתמו על ההסכם] כי בכך עשו מספיק כדי למנוע את חשיפת יוון [לסכנת פלישה גרמנית]? האם העם טיפש עד כדי כך שיפול בפח הרמאות הזאת? האם יש ערך לסעיפים כגון כאלה [בהסכם] או להבטחות של היטלר? וכיצד ומתי יועבר הציוד הצבאי [הגרמני] שעל הובלתו [ביוגוסלביה] לא חל איסור [לפי תנאי ההסכם]? כיצד ומתי יוסעו חיילים בקרונות חתומים דרך יוגוסלביה לכיוון יוון? כיצד ומתי ובאיזו אמתלה יעברו דיביזיות גרמניות, אפילו רק כדי להתאושש ביוגוסלביה לאחר שיתגברו על ההפרעות בכניסה אליה? הרי בכך ישתלטו למעשה על הארץ ויהיו מוכנים לפלוש ממנה ליוון.

⁵⁰ חוק "השאל והחכר" (Lend – Lease) נחקק ב- 11.3.1941 והסמיק את נשיא ארה"ב לתת סיוע ביטחוני לבעלות בריתה, תוך הישארות במצב נייטרלי כפי שנדרש במדיניות הבדלנית עפ"י דוקטרינת מונרו.

⁵¹ לאחר רצח מלך יוגוסלביה, התמנה הנסיך פאבל בשנת 1934 כשליט זמני (עוצר) עד שהודח בהפיכה ב- 27.3.1941 משום שחתם (תחת לחץ גרמני) על הסכם ההצטרפות לציור.

27.03.1941

יום זה צריך לסמן בלוח השנה בקו אדום. הפיכה ביוגוסלביה! הנסיך פאבל הודח ונמלט, השרים [שחתמו על הסכם ההצטרפות לציר] נעצרו שעות אחדות לאחר שחזרו מוינה, המלך הלגיטימי פטר השני, בן ה-17 עלה על כס המלוכה. הצבא נשבע לו אמונים. ההסכם עם גרמניה [להצטרפות לציר] הפך לפיסת נייר חסרת ערך. כאן בארץ חוגגים. משמעות האירוע לגרמניה היא אבדן ממדרגה ראשונה. אנו נושמים לרווחה כמו אחרי סיוט וצופים שוב שמחה של תיקווה לעתיד. לא משנה כלל אם יוגוסלביה תצטרף כעת באופן פעיל במלחמה לצד אנגליה ותתקוף את הכוחות האיטלקיים בתנועת מלקחיים בצפון אלבניה, או שתישאר תחילה נייטרלית ותצפה לפלישה גרמנית, בכל מקרה משמעות הדבר דחייה של כל התכניות הגרמניות בבלקן וכן אי אפשר להתעלם מהרושם הכביר של אירוע זה על העמים באזור. אם תבוא כעת גרמניה לעזרת איטליה, ותרצה לעשות זאת מכיוון יוגוסלביה, תצטרך תחילה להשתלט על ארץ זו. פעולה כזאת אפשרית בקלות יחסית בצפון [יוגוסלביה] אך ודאי לא במרכז ובדרום ההררי, במיוחד אם צבא האוריינט האנגלי במזרח אפריקה יהיה חפשי להשתתף בלחימה כנגדה. גם אמריקה הודיעה בעבר כי תעמוד לצידה של יוגוסלביה. יש משהו נפלא באמריקה ובנשיאה הגאוני רוזוולט, כאשר רואים כיצד ארץ זו נרתמת מיד לעזרה בכל מקום שנדרש, בעולם בו ישנם תמיד עמים אשר מוכנים להילחם על החופש ועל העצמאות שלהם כנגד הברבריות. אני חושב שגרמניה לא תחשוש מלהילחם כנגד יוגוסלביה. ללא ספק פלישה ליוון מכיוון בולגריה אינה כדאית, כי צפון יוון הררית וקשה לנוע בה. לנו בפלשתינה חשוב שכעת, לאחר כישלונה [ברתימת יוגוסלביה לציר], תטריד גרמניה את טורקיה ולא תיתן לה מנוחה. [זה חשוב לנו] כי מאחורי טורקיה עומדת רוסיה, אשר כעת בפעם הראשונה אמורה לצאת מחוסר המעש שלה ולממש את הבטחתה לטורקיה לעמוד לצידה במקרה שתותקף ע"י גורם שלישי, כלומר גרמניה. [הסיבה לכך היא כי] מיצרי הדרדנלים מהווים שאלת קיום עבור רוסיה, ואם גרמניה תצליח להגיע אליהם, וזאת אפשרות סבירה בהחלט, אזי צפוי שאנגליה ורוסיה יחד [כל אחת מסיבותיה החיוניות שלה] יאלצו להתייצב להגנת מיצרי הבוספורוס והדרדנלים. גם אם יצליחו הגרמנים להשתלט על המיצרים הללו כדי לתקוף משם את ארצות המזרח התיכון; עיראק, סוריה, פלשתינה ומצרים, הם יצטרכו לעבור דרך אנטוליה, פעולה שתגזול זמן, וכך יחלוף להם הקיץ [ויעכב את יתר פעילותיהם]. אם תסתיים שנת 1941 בהצלחה [מבחינתנו] ללא פגע, אפשר יהיה לצפות שכל תקוותיה של גרמניה לניצחון במלחמה תתמססנה, כי אז תוכל אנגליה בעזרתה של אמריקה להגיע לעליונות [צבאית] כזו, שלא רק תצליח להדוף כל התקפה, אלא תוכל תעבור בעצמה [ממגנה] למתקפה בה יושמד האויב. שמחתנו גדולה הפעם בעיקר לאחר הדוגמא שהראה העם היווני שהרצון שלו לחופש חזק יותר מכל אמצעי לחימה. זהו ניצחון מוראלי גדול. ככל שחשובים משאבי הברזל והנפט להכרעה במלחמה, חשובה עוד יותר הרוח המנצחת (spirit) הנובעת מהם. לאירוועי יום הצלחה זה יש השלכות בהיקף רחב ביותר, אשר עדיין אי אפשר להעריכו. שתי בשורות משמחות כבר באו בעקבות זאת; קָרָן⁵² נפלה, ועקב כך נפתחה הדרך לאדיס אבבה. מכאן הסילוק המלא של האיטלקים מחבש (אתיופיה) הוא רק שאלה של זמן. גם הָרָא⁵³ נכבשה [בידי בעלות הברית] ובכך נסתיימה המלחמה באריתריאה. כיוון שסומליה האיטלקית כבר נמצאת בידי צבא אנגלי וסומליה הבריטית נכבשה מחדש, יש להניח כי בקרוב כל מזרח אפריקה תהיה נקיה משליטה איטלקית. כאשר זה יקרה, יתפנה הצבא האנגלי למשימות [אחרות] כמו בצפון אפריקה ובבלקן.

07.04.1941

כפי שלא היה ניתן לצפות אחרת, הכריזה גרמניה מלחמה על יוגוסלביה ופלשה לשם משני צירים. בלוב נראה שהאנגלים מתקדמים ובולמים את כוחות גרמניה ואיטליה לאחר אבדן בנגאזי⁵⁴. בחבש נכבשה אדיס אבבה ובכך שוחררה הארץ משליטה איטלקית. בעיראק הוקמה ממשלה ידידותית לגרמניה, המצב שם עדיין לא ברור, עוד לא ניתן לחזות את תוצאות אירוע לא משמח זה, אך בכל אופן הקרבה של תא עוין זה [אלינו] מאימת.

09.04.1941

הגרמנים החלו במלחמה בבלקן ועלו מחדש חששותינו הכבדים ביותר. יוגוסלביה נענשת בכך על מרידתה [בכוחות הציר], בלגראד מותקפת ונהרסת כמעט לגמרי. ליוון פלשו הגרמנים בדיביזיות ממוכנות מבולגריה, חצו את האזור ההררי וכבר תפסו את סלוניקי. כעת מטרתם להגיע לחוף הים התיכון ואנו כבר חשים את פחד האירועים שיבואו [בעקבות זאת]. אני מאמין שהרגע המאיים ביותר [מתקרב]. ההשלכות הפסיכולוגיות על העמים [המותקפים] מקורן בתחושה שכל התנגדות לגרמנים היא חסרת תועלת. כך נוסף גורם כבד משקל וגורלי המשפיע על האירועים.

⁵² הקרב על קָרָן (Cheren) באריתריאה שבמזרח אפריקה התנהל מתחילת פברואר עד תחילת אפריל 1941 בין כוחות איטלקיים קולוניאליים לבין בריטיים שתקפו אותם. העיר קָרָן היתה בעלת חשיבות אסטרטגית באזור.

⁵³ הָרָא (Harar) עיר ובירת מחוז הָרָא במזרח אתיופיה.

⁵⁴ בנגאזי (Bengazi) עברה כמה פעמים מיד ליד. בפברואר 1941 נכבשה ע"י הבריטים במבצע Compas, אך כ נכבשה חזרה בידי כוחות הציר בתחילת אפריל ושוב נכבשה בידי הבריטים בינואר 1942 במבצע Crusader.

11.04.1941

אם לאנגלים היה כה חשוב לשלוט בלוב, מצרים ותעלת סואץ, כפי שתמיד טענו, אז מדוע איפשרו לגרמנים להפתיע אותם במלחמת בזק כנגד מצרים? מדוע היו כמעט כל כוחותיהם בחוף הצפוני של אפריקה כה חשופים [לפגיעה]? מדוע הצליחו הגרמנים להעביר ארמיה ממוכנת שלמה⁵⁵ ללוב מתחת לאפם של האנגלים? כל זה אינו מובן. הגרמנים מתקדמים ללא הפרעה ונמצאים כבר קרוב לחוף המצרי. מה יקרה עתה? אם [הגרמנים] ישתלטו על מצרים, תהיה פלשתינה הבאה בתור. הכל מתפתח כל כך מהר. האסון מתקרב אלינו בצעדי ענק.

16.04.1941

הכוחות הגרמניים בלוב כבשו מחדש בתוך ימים ספורים את השטח שנכבש קודם ע"י האנגלים במשך כמה חדשים. הגרמנים עומדים עתה בשערי מצרים. אי אפשר לסמוך על המצרים, הם אינם אוהבים את האנגלים. אפילו כאשר אלכסנדריה הופצצה בידי האיטלקים הם לא הכריזו עליה מלחמה. אם יעלה בידם של הגרמנים לכבוש את מצרים נהיה אנו אבודים. אנחנו חיים מיום ליום כמו נידונים למוות, אך ממשיכים לחיות כמו כל האחרים, אשר יש להם אותם פחדים. ידוע מה יכול לקרות ומה צריך לקרות ומנסים להמשיך בפעילות היום-יומית. האם זאת הדחקה של הגורל הצפוי? או קהות חושים? האם אנו מהופנטים כמו ארנב העומד מול נחש המוכן לזנק עליו? לאיזה נס אנו מקווים? בעצמנו איננו יודעים. האם ניתן עוד לסמוך על האנגלים? נאחזים בכל קנה קש אפשרי. אולי הגרמנים במלחמתם בבלקן, יאלצו [לדלל את כוחותיהם בצפון אפריקה] ולהעבירם לשם כתגבורת, בכך יוקל הלחץ על האנגלים. ניתן להאמין כי [במקרה כזה] לא יצליח כח [גרמני] קטן יחסית לכבוש את אזור תעלת סואץ. אך כיוון שכך זה ממונע קשה להתנגד לו. צריך אולי להסתמך על בגידה [בצבא הגרמני] כדי שיכשלו במשימתם.

23.04.1941

המצב הפוליטי והצבאי קטסטרופלי. יוגוסלביה גמורה. גורל דומה עומד בפני יוון. אפשר להעריך שטורקיה תגלה התנגדות כאשר יגיע זמנה להיות מותקפת, זה עלול לקרות כבר בשבועות הקרובים. ספרד תצטרף לכוחות הציר, צרפת [של ממשל וישי] תפעל יחד עם גרמניה. אין לי יותר תקוות לניצחון אנגלי. הפחד מהחזרה [צבאית] גרמנית משני כיוונים, (מצפון אפריקה ומהבלקן) מחזיר אותנו לחלוטין לתחושות הפסימיסטיות [הקודמות]. זו אינה רק הרגשתנו האישית, אלא מהווה גם ביטוי לאווירה הכללית. כיצד תוכל אנגליה להביא לניצחון? אולי ע"י מצור? המצור שהוטל על גרמניה לא יהיה קל [ליישום], אבל מצור על כל אירופה הוא בלתי אפשרי.

28.04.1941

מצפון ומדרום בו זמנית מתקרב האיום על גורלנו. אווירה של ייאוש בכל הארץ. כיוון שאין דרך מפלט החוצה ואין אפשרות להצלה, מחכה כל אחד שהסערה תחלוף מעליו. נאוומו אתמול של צ'רצ'יל מבטא את האפשרות שאנגליה מביאה בחשבון את אבדן האוריינט. איזה עם יהיה עדיין מוכן לגלות התנגדות לגרמניה, אשר ניצחונותיה מובטחים [בכל מקום]? קשה להשלים עם המוות [הצפוי] ולהיפרד מהחיים.

30.04.1941

חודש מאי לפנינו. בבוקר מציצות הציפורים בקולות רמים. גם הן [כאילו חשות] בסכנת הכיתור, אבל סכנות כאלה הן חלק ממאבק החיים [הרגיל] שלהן ולא מפריעות להן ליהנות משמחת החיים. משך ימי חייהן אינו ארוך, אך מספיק להן כדי למלא את צרכיהן. הן חיות את יעודן בדרך הטבע, וכל רגע מהווה עבורן נקודת שיא בחייהן. רק האנושות מתנוונת. בני האדם יכלו לחיות בגן עדן במקום לקרוע זה את זה, להעביר את ימיהם בפחד ובהלה ולהפוך את חייהם לגיהנום.

03.05.1941

בלוב נתקלים הגרמנים בקשיים. עדיין לא הצליחו לכבוש את טוברוק⁵⁶. גם אם יצליחו בכך ויתגברו על כל הקשיים של המעבר דרך המדבר [המערבי] עד אלכסנדריה שבמצרים, תהווה עדיין תעלת סואץ מחסום לפנייהם אותו יצטרכו לפרוץ, כי לאנגלים עם הכוח הימי שלהם, תהיה יכולת הגנה ראויה. במשך כמה שעות אפשר היה להיות קצת רגוע, כאשר תפסה אותנו הידיעה כי הצבא בעיראק התמרד⁵⁷ כנגד האנגלים וביקש עזרה מהגרמנים. את האנגלים רודף אסון אחרי אסון ולנו כאן אין יום אחד של רגיעה. נשאלת השאלה אם הגרמנים, לאחר שייזמו את ההיערכות [של כוחותיהם] באזורים שבשליטתם, יעקפו עכשיו את מיצרי הדרדנלים מהאיים היווניים שכבשו [ביים האגאי] ויעבירו כוחות לעיראק, או יבקשו רשות לעבור דרך טורקיה.-----

55 קורפוס אפריקה בפיקודו של הגנרל הגרמני ארווין רומל (Erwin Rommel).

56 טוברוק, על חוף צפון אפריקה בלוב, קרוב לגבול מצרים. עברה כמה פעמים מיד ליד במלחמת העולם השנייה.

57 בהפיכה צבאית פרו נאצית בהנהגתו של ראשיד עלי אל כילאני שהדיחה את העוצר החוקי עבדול-אילה ודרשה את גירוש הבריטים.

במקרה זה תלוי גורלנו שוב ברוסיה, כי אחרי אירועים אלה תנהג טורקיה בהתאם [ליכולותיה ולצרכיה]. איני מפקח מהמוות, אלא מחוסר הוודאות בדרך בה נמות, אשר ללא נס שימנע אותו, לא יהיה שונה מדרכו האלימה.

04.05.1941

הפסימיות היא המחלה המידבקת ביותר הקיימת, אך היא נמשכת תמיד רק זמן קצר. הנפש האנושית אינה סובלת להיות במצב מתמשך של חוסר תקווה מוחלט. היא מדחיקה תמיד את האסון הממשמש ובא, כדי להתגבר על הדאגות הקטנות והעבודה היום-יומית, וכך שוב מתעוררים כל פעם מחדש להלם חזק מעצם המחשבה על הסכנה שמסביב.

08.05.1941

הגרמנים לא התקדמו בינתיים בלוב. כעת מתחילות שם סופות המדבר, איני מאמין שהם יכולים לסכן את חידוש התקדמותם ההתקפית לפני חודש אוקטובר. גם את טוברוק לא הצליחו בינתיים לכבוש מחדש. הסכנה הגדולה יותר [עבורנו] היא שוב מהצפון. ההתקוממות בעיראק עדיין לא דוכאה [ע"י הבריטים]. טורקיה ורוסיה נתונות יותר ויותר בלחץ [מגרמניה].

10.05.1941

הבוקר בשעה 5:45 אזעקה לתקיפה אווירית. מרבית הדיירים יצאו למערת המקלט. מטוס אחד התקרב והסתלק מהר לאחור ירי נ"מ אליו.

13.05.1941

יותר מכל פצצה אחרת שהוטלה, הכתה בהלם הידיעה שרודולף הס⁵⁸, סגנו של היטלר, טס לסקוטלנד. מה עומד לקרות?

15.05.1941

הבוקר בשעה 5 שוב אזעקה. במשך חצי שעה נשארנו במערת המקלט. כאשר מתעוררים מהשינה בשמיעת צופרי האזעקה עוברות רק כמה שניות עד שתופסים במה מדובר. לוקחים מיד באופן מכאני את כל החפצים הנחוצים, אשר הוכנו מראש [ויורדים למקלט], כל זה ללא התרגשות מיוחדת, אך עדיין מתוך שינה.

16.05.1941

לפני הצהריים בשעה 10 צפירת אזעקה. מטוס גרמני נחת נחיתת חרום.

20.05.1941

היום בשעה 5 בבוקר וגם בשעה 10 לפנה"צ שוב אזעקות. מטוס אויב נצפה מעל העיר [חיפה].

23.05.1941

אחר הצהריים בשעה 4:30 אזעקה.

28.05.1941

לפני הצהריים נשמעו התפוצצויות, כמו של פצצות [ממטוסים]. נשמע ירי נ"מ חזק. בילינו חצי שעה במערת המקלט.

02.06.1941

כפי שצפינו מראש בימים האחרונים, פיננו האנגלים את האי כרתים. שוב נאלצו לנקוט בפעולה איסטרטגית [הגנתית] שמשמעותה אבדן כבוד, למרות שתקיפת הגרמנים הסתמכה רק על כוחות בים ובאוויר⁵⁹. כעת מגיעה [שעת] ההכרעה, האם פלשתינה תהיה השלב הבא [של ההתקדמות הגרמנית] בדרך לתעלת סואץ? אין טעם יותר בהפרחת אשליות.

03.06.1941

ללא איום של הפצצות נערכה היום חתונת בתי הילדה עם הנס לנדאו [בנה של בת דודי] בגינת בית הוריו בחיפה.

07.06.1941

החלטנו להמתין ולבחון שוב [את האפשרות לחזור] לירושלים. אין להוציא זאת מכלל אפשרות. מה שבטוח שבעקבות הפוגת רגיעה זו לאחר הנסיגה מכרתים תבוא מתקפת בזק [גרמנית] חדשה. היעד הבא יכול להיות קפריסין, מצרים, עיראק, טורקיה וגם פלשתינה. אי שקט שורר יותר ויותר בסוריה. לגרמנים יש שם כבר כמה שדות תעופה. זה מעיד על כך שפלשתינה צריכה להיות היעד הבא בדרך לתעלת סואץ. במקרה זה תהפוך חיפה למבצר⁶⁰.

⁵⁸ רודולף הס (Rudolf Hess) שהיה סגנו של היטלר, טס על דעת עצמו לסקוטלנד, שם צנח כדי להביא יזמת שלום פרטית בין גרמניה לבריטניה. הבריטים התייחסו אליו כמשוגע וכלאו אותו כשבוי עד סוף המלחמה.

⁵⁹ התקיפה הגרמנית כללה בעיקר כוחות מוצנחים שסבלו אבדות כבדות.

⁶⁰ למקרה של פלישה גרמנית תיכננה ה"הגנה" ריכוז כל האוכלוסיה היהודית בא"י במתחם מבוצר בהר הכרמל.

היינו רוצים דווקא לקבל הפצצה גרמנית, אשר קרוב לוודאי תראה אחרת לגמרי מזו האיטלקית שספגנו עד עתה, כדי להימנע מהצורך להתפנות בתנאים לא נוחים של עומס תנועה בדרכים, [כיוון שבמקרה זה מתוכנן לרכז את התושבים היהודים בכרמל, קרוב למקום מגורנו]. לכן, אם יתקפו הגרמנים את פלשתינה, יכול להיות שעדיף לנו להישאר בביתנו שעל הכרמל מאשר לעבור לירושלים, אשר בקרבתה אוכלוסיה ערבית עוינת. אולם בינתיים איננו חושבים כלל על המהומות העוללות להתפרץ ביישוב הערבי, למרות שאנו יודעים שעם כניסת הגרמנים לפלשתינה הם יחברו אליהם בוודאות, [כך שאם נהיה בירושלים], ייתכן שלא תהיה אפשרות לחזור לחיפה. [מצד שני] אנו חושבים קודם כל על כך שאם פלשתינה תהפוך לשדה מערכה על כל זוויותיו, כמו שקרה בכרתים [לאחרונה] תהיה דאגתנו נתונה לירושלים שם נמצאים ילדינו ונכדינו.

09.06.1941

בלילה חווינו את ההפצצה הראשונה של הגרמנים. בשעה 1 לפנות בוקר התעוררנו משינה עמוקה לקול צופרי האזעקה. תוך דקה התלבשנו, נעלנו את הדלת וירדנו במדרגות אל מערת המקלט. תוך כדי כך כבר שמענו את ירי הנ"מ. לא רצינו להסתכן בחזרה לבית ולכן נשארנו במקלט, כמו שאר הדיירים. שהינו שם בין הקירות הממוגנים במשך 4 שעות תמימות. שמענו את מטוסי האויב מעל העיר, פעם אחת ממש מעלינו. שמענו גם את הפצצות שהושלכו באזור הנמל ובמפרץ חיפה. עקבנו במתח אחר פעולות ההגנה האווירית, אשר הטרידו את מטוסי האויב בטיסתם סביב העיר, ראינו את הבזקי הירי, אח"כ שמענו את הרעש מחריש האזניים וההדים של פיצוץ רימוני הנ"מ, אשר רסיסיהם כפי שהסתבר לנו אחר כך פגעו גם באנטנת הרדיו שלנו. הרעש החזק ביותר היה מתותחי הנ"מ המוצבים בכרמל וגם מתותחי האניות שבמפרץ חיפה. המטוסים חזרו שוב כמה פעמים בהפרשים של כ- 10 דקות, כל יעף כזה נמשך מספר דקות. לקראת שעה 4:45 החל השחר לעלות ובשעה 5 ניתן אות ההרגעה.

09.06.1941

לפני הצהרים עסקנו בהכנות לנסיעה [לירושלים]. ארזנו הרבה ציוד, כי לקחנו בחשבון שלא בטוח שנראה שוב את מה שאנו משאירים כאן. הצבא [האנגלי] הפקיע כמעט את כל המכוניות והמשאיות הפרטיות. ממש במזל עוד הצלחתי למצוא חברת הובלות למשלוח המזוודות הגדולות לירושלים. את כרטיסי הנסיעה הצלחתי למזלי לקנות עוד אתמול. אחרת לא היינו יכולים להשיג אמצעי תחבורה. אחרי הלילה שעבר רציתי להסתלק מחיפה מהר ככל האפשר. לאחר עיכוב בסביבות רמלה בגלל תקר בגלגל, הגענו רק בשעה 6 לפנות ערב לירושלים. כל הדרך עלו בי חששות על [המשך] ההפצצות ופעולות הנגד הצפויות. בלילה הבא היו שוב תקיפות בחיפה ובתל-אביב שגבו קרבנות הרוגים ופצועים. [היינו כה עייפים] כך שהאזעקות שנשמעו גם בירושלים לא גרמו לנו לצאת ממיטותנו [ולחפש מקלט].

20.06.1941

אנו כבר 10 ימים כאן [בירושלים] ומרוצים מכך שאפשר לישון ללא הפרעה בלילות. אמנם גם כאן היתה פעם אזעקה בלילה וגם ביום, אך זה כמעט שלא הפריע לנו. צופרי האזעקה כאן רועשים מאוד. שלא כמו בחיפה שם נשמעת סדרת צלילים כמנגינה מתמשכת כמו מצופר של מכונית, כאן עולה הצופר בהדרגה מהצליל הנמוך ביותר עד הגבוה ביותר וחוזר חלילה. סימן ההרגעה, גם הוא שונה מזה שבחיפה שם נשמע צליל אחד קצר, לעומת זה שבירושלים המשמיע צפירה מונוטונית ארוכה. כעת נפסקו [כאן] האזעקות. גם בחיפה הן שכחו בהדרגה, לאחר שבשבוע הראשון לשהותנו כאן היו שם אזעקות כמעט כל לילה. זה קרה כנראה באותו קצב בו פעלו האנגלים בסוריה, בהתקדמות איטית בלתי מובנת, בהתחשב בצבא האוריינט הצרפתי הקטן [הנאמן לממשלת וישי] ששהה שם. אירוע מטריד נוסף מזה זמן רב היה בידיעה ששמענו אתמול על השלמת הסכם הידידות בין גרמניה לטורקיה שמשמעותו רשות מעבר צבא גרמני דרך טורקיה, גם אם זה לא מנוסח כך במפורש. מהיכן נותר עוד לקוות? 150 אוגדות גרמניות מוצבות [כעת] לאורך הגבול הרוסי. איום זה הוזנה ע"י הרוסים, כי ראו בו אמצעי לחץ על טורקיה [שימנע ממנה להתנגד] לפעולה של צבא גרמני. אם אוגדות אלה אכן יעברו דרך טורקיה למזרח התיכון, יוכלו תוך שבועות מעטים להגיע לעיראק, סוריה ופלשתינה, ומשם לחדור למצרים.

22.06.1941

ארע נס אשר כלל לא העזנו לקוות לו: גרמניה הכריזה מלחמה על רוסיה. כתוצאה מכך מתברר כי ההסכם הגרמני-טורקי היה רק אמצעי הטעייה של גרמניה. מהכרזת המלחמה נובעת [המסקנה] שרוסיה דחתה את התביעות הגרמניות. גרמניה נכנסה ברצון למלחמה זאת למרות שלא ביקשה לעצמה לפתוח חזית שנייה וגם רוסיה לא חיפשה מלחמה כזאת, שהרי רצתה להישאר כמה שיותר זמן מחוץ לאירועי המלחמה. מכאן [ניתן להסיק] שהדרישות של גרמניה שהתבססו בראש וראשונה על אספקת חיטה מאוקראינה ונפט מבאקו, היו כה גבוהות כך שרוסיה לא יכלה למלא אותן. זה מעיד על כך שגרמניה היתה במצוקה רבה באמצעי מחיה ובדלק, שהיו נחוצים לה להמשיך המלחמה כנגד אנגליה. בינתיים עוד לא ידוע יותר מאשר העובדות שנמסר עליהן בשידור הרדיו, בדבר הכרזת המלחמה של גרמניה ומגע כוחותיה [עם צבא רוסיה]. עיתוני הבוקר עדיין לא יכלו להביא ידיעות בעניין זה. כך קיבלה אנגליה באופן בלתי צפוי בן ברית [למלחמתה] ופלשתינה זכתה כמקווה בפסק זמן ארוך וחיוני.

עכשיו יהיה הצבא הגרמני רחוק, ויהיו לו עיסוקים אחרים מאשר חיפוש מעבר דרך טורקיה למזרח התיכון. איך שלא תתנהל הרפתקת המלחמה בין גרמניה לרוסיה, היא תגרום לקטל וחורבן נרחבים שסיגו אותם לאחור. בינתיים יהיה לאנגליה זמן לעבור למתקפה, לחולל התקוממויות של העמים המשועבדים [תחת עולה של גרמניה] לקבל גיבוי בהצטרפות אפשרית בקרוב של אמריקה למלחמה, ובכך לחזק את עמידתה ככל האפשר. כל שעות לפני הצהרים היום דמיינתי לעצמי מחשבות מיסטיות כאלה. החדשות נשמעות טובות יותר מדי מכדי להיות אמיתיות. האנגלים השתלטו על דמשק ועל שדה התעופה הסמוך לו. אם יכבשו גם את האלב, לא תהיה לנו עוד סיבה שלא לחזור לחיפה. זאת כמובן, אם לא תתרחש הפתעה בלתי צפויה, כמו למשל שרוסיה תיסוג, הגרמנים ישתלטו על אוקראינה ויכבשו את לנינגרד, ותוכרז הפסקת אש במלחמה אשר שני הצדדים אינם ששים להמשיך בה. אך איני מאמין שזה יקרה. כאשר נפתחים שערי הגיהנום, אי אפשר להחליש מהר את תנופת תאוות ההרס.

23.06.1941

יכול גם לקרות אחרת בין גרמניה לרוסיה מכפי שחשבתי אתמול. אולי הכרזת המלחמה אינה סימן לחולשה הקשור למחסור בחיטה ונפט, אלא דווקא סימן לעוצמה. יכול להיות שגרמניה ממשכה [בנוסף למתקפה על רוסיה] לדבוק עדיין במטרתה להגיע מצפון, דרך טורקיה, סוריה ופלשתינה לכיוון מצרים, (ומדוע שתיכשל בכך, אחרי שהצליחה לכבוש את כל הבלקן למטרה זו). כי אם היתה [גרמניה] מסתפקת בויתורים של רוסיה [לדרישותיה], היתה נחשפת לסכנה אפשרית של תקיפה רוסית בגבה, בעת התקדמותה לתוך המזרח התיכון, כך שההתנגשות עם רוסיה היתה בלתי נמנעת במוקדם או במאוחר. לכן, תקפה גרמניה כעת כדי לא להיות מופתעת בזמן לא צפוי. העתיד ילמד אותנו איזה משתי האפשרויות היתה אמיתית.

05.07.1941

בחיפה היו שוב כמה התקפות מהאוויר. כאן [בירושלים] לא היו יותר אזעקות. שלשום אירעה תקיפה על מחנה צבאי בלטרון, שם כלואים שבויי מלחמה גרמנים ואיטלקים, ורבים מהם נפגעו ממנה. גם קן אספקת המים לירושלים נפגע ומאתמול נשארנו ללא מים. אם מצב זה ימשך עוד כמה ימים יהיה צורך להביא מים מברכות שלמה⁶¹, אשר עד לפני כמה חדשים מותר היה להתרחץ בהן, ומימיהן אינם טובים לשתייה, אלא רק לאחר הרתחה. המלחמה ברוסיה נמשכת. הגרמנים השתלטו על ערים ושטחים נרחבים, אבל נראה שעדיין עומדים לפנייהם קרבות ההכרעה בקווי ההגנה אליהם נסוגו הרוסים. הדיווחים של הגרמנים והרוסים סותרים אלה את אלה לעתים ולכן קשה לקבוע מהם יחסי הכוחות [האמיתיים].

08.07.1941

הלילה היו שוב התקפות אוויר כבדות על חיפה בכל חלקי העיר, בין השעות 1 עד 4 לפנות בוקר.

09.07.1941

גם בלילה האחרון היו התקפות אוויריות על חיפה שנמשכו כשתי שעות.

10.07.1941

שוב הבוקר [התקפה על חיפה], לתושבים האומללים שם אין כל מנוחה. אנו מודים לאלוהים על הימצאותנו בירושלים. אתמול אחה"צ היתה אמנם כאן אזעקה, אך בהיותנו בחוץ, בשכונת בית הכרם לא שמענו אותה כלל. אפשר להיות כאן רגוע לגמרי. אני מקווה שגם ההתקפות על חיפה תיפסקנה אם האנגלים ישתלטו על שדה התעופה של האלב. זה אולי יקרה בקרוב, כי המפקדה העליונה [של הצבא הצרפתי הכפוף לממשלת וישי] בסוריה הציע לאנגלים הסכם להפסקת אש. הפיקוד האנגלי הודיע כי ביירות נדרשת להכריז עצמה כעיר פתוחה או שיופעלו כלפיה כל האמצעים הצבאיים [כדי לכבשה]. הצעת הסכם הפסקת האש תהיה אמנם מנוגדת לרצונה של גרמניה, אך אולי תחיל ההשפעה שתהיה לכך בצרפת [על יחסיה עם גרמניה] להתפוגג כיוון [שהגרמנים שקועים כעת במלחמה] ברוסים המצליחים לגלות התנגדות.

12.07.1941

רק היום נודע לנו עד כמה כבדה היתה ההתקפה על חיפה בלילה ה-8 ביולי. גם מהכרמל לא נחסכו הפגיעות. פצצה אחת פגעה סמוך למגדל המים ואחת אחרת על הדרך לשכונת אחוזה. גם במושבה הגרמנית [בעיר התחתית] נפגע בית אחד. בסוריה מתחילות שיחות לאחר שסוכם על הפסקת אש.

20.07.1941

הגרמנים כבשו את העיר סמולנסק. החזית במלחמה בין גרמניה לרוסיה משתרעת לאורך 2500 ק"מ וקשה להעריך כיצד תתפתח התקדמות [הכוחות הגרמניים] כחלק מהמערכה הכללית.

27.07.1941

אנו מתחילים בהכנות לנסיעה חזרה לחיפה.

⁶¹ ברכות שלמה דרומית לבית לחם הן 3 ברכות אגירה שנועדו לשמש כמקור לאספקת מים בתקופת בית שני.

04.08.1941

הגרמנים לא התקדמו עדיין באופן ניכר ברוסיה. לפחות לא הצליחו להגיע למטרותיהם העיקריות: לנינגרד, מוסקבה, וכן אוקראינה והקווקז. אם עד הסתיו לא יתקדמו משמעותית, יהיה זה החורף השלישי בו אנו שורדים את המלחמה. אני חושב שבמקרה זה תהיינה לכך השלכות, בעיקר בגרמניה. אך הם יעשו הכל כדי לא להישאר תקועים [ברוסיה] כי ידוע להם שזה יכול להיות הסוף שלהם. אנו צריכים להמשיך להתאזר בסבלנות. למרבה הצער עדיין לא רואים את הערב בסופו של היום.

12.08.1941

התקדמות הגרמנים ברוסיה איטית. את עיקר כוחם הפנו עכשיו לעבר אוקראינה ומטרתם הבאה היא העיר אודסה. בפלשתינה שוררת [כעת] תחושה כללית של רגיעה, כי לא נראה שהגרמנים יוכלו להתחיל לפני בוא הגשמים בפעולה מלחמתית במזרח התיכון. עד אז לא יצליחו להגיע לניצחון על הרוסים אשר יאפשר להם להסיט את צבאם משם למשימות אחרות. מלבד זאת, נראה שהתנגדות טורקיה למעבר כוחות גרמניים דרכה תהיה עיקשת יותר מאשר מקודם. היה מפתיע אם היה קורה אחרת, כי להתחברות של טורקיה לאנגליה ויחסיה הידידותיים המסורתיים עם רוסיה מתוסף כעת כשלון מלחמת הבזק של גרמניה ברוסיה. הגרמנים לוקחים בחשבון כנראה גם את חולשת הסתמכותם על טורקיה ומחפשים כעת את ישועתם באיראן. אם יצליחו בכך, נראה זאת בעתיד. בכל אופן השאלה האקוטית כעת מתייחסת יותר [למצב] ברוסיה מאשר לטורקיה.

17.08.1941

עברו עלינו כמה שבועות נפלאים חסרי דאגה. אך שוב מתגנב אי השקט בהדרגה. הגרמנים מתקדמים מיום ליום באוקראינה, ולא ידוע כמה זמן תחזיק רוסיה מעמד. מקריאה בעיתונות מתברר כי אם המתקפה הגרמנית הנוכחית תצליח, ילך ויתרחב שדה המערכה ותתווספנה חזיתות חדשות. מתקבל הרושם שאנגליה לא מנצלת מספיק את הרגיעה [הזמנית] הזאת שנפלה לידה כפרי בשל, [לשם השגת יתרונות צבאיים ומדיניים].

29.08.1941

באיראן הוקם קבינט חדש. מעשי האיבה פסקו, אנגליה ורוסיה חותרות פנימה ללא הפרעה, כל אחת לשם קיום יחסי ידידות עם כמה מחברי הממשלה. הגרמנים מרכזים שוב כוחות צבא רבים ליד גבול טורקיה. האם הם מתכננים פעולת תקיפה נוספת? הכל אפשרי. אנחנו מאמינים שוב בגורל [שאינו לנו שליטה] על מסלולו, ולא מעסיקים את עצמנו במחשבות מיותרות.

01.09.1941

קרבות מרים נמשכים ברוסיה, אך ניצחון מכריע עדיין לא הצליחו הגרמנים להשיג. עד שיגיעו גשמי הסתיו גם אין אפשרות שזה יקרה. היום לפני שנתיים החלה המלחמה המייגעת הזאת אשר עדיין נחסכה מאיתנו וגם לא סבלנו ממנה [באופן ממש]. מחירי המצרכים כאן מאמירים (ויתכן שכבר ניכרים סימני אינפלציה), בממוצע עלו מצרכי היסוד ב-30%, אך עדיין ניתן להשיג הכל, מלבד חמאה אשר אספקתה צומצמה מאוד ובמקומה משתמשים לרוב במרגרינה.

08.09.1941

לילות הירח הבהירים עברו ללא תקריות מיוחדות. לגרמנים יש כעת דאגות אחרות מאשר להתעסק בפלשתינה. הם שואפים להגיע לנינגרד לפני החורף, וכן גם לאודסה ולקייב. אולם הרוסים מגינים על ערים אלה בעקשנות ומחזיקים איתן את קו החזית. מרגיע אותנו לדעת שהנשיא רוזוולט, האיש הבקיא ביותר בענייני העולם, הודיע כי הסכנה לפלשתינה, שרק לפני כמה חדשים תוארה כמיידית [ובלתי נמנעת], חלפה במידה רבה.

09.09.1941

הלילה, בשעה 3 לפנות בוקר, התעוררנו לקול אזעקה. לאחר כמה דקות נשמע ירי תותחי הנ"מ מעמדותיהם בכרמל. שמענו פצצות שהוטלו על מפרץ חיפה. נשארנו שעה אחת במרתף. כפי שנודע לנו אח"כ, מטוסי האויב "ביקרו" קודם גם במצרים.

11.09.1941

הלילה חזרו אותם אירועים כמו אתמול. בין השעות 3 ל-4 לפנות בוקר שהינו במרתף. שוב הושלכו פצצות במפרץ חיפה. שמענו את קולות מעופן באוויר של הפצצות.

13.09.1941

מקריאת העיתונים מתקבל הרושם שהתקפות האוויר האחרונות נעשו ע"י האיטלקים. גם אני חושב כך, כי אם היו מבוצעות בידי הגרמנים, לא היו המטוסים מגורשים כל כך מהר [מאימת ירי הנ"מ].

18.09.1941

חוקים חדשים בגרמניה; החל ב-19 לספטמבר נדרשים כל היהודים, גברים, נשים וילדים מעל גיל 6, לשאת את הטלאי הצהוב [על בגדיהם], כסימן היכר לנחיתותם וכאזהרה לשאר האוכלוסייה.

22.09.1941

עדיין בלתי מובן לי מדוע העדיף היטלר את המלחמה [הקשה] ברוסיה על פני השגת ניצחון מהיר וזול במזרח התיכון. בתחילת חודש יוני קרבה גרמניה 3 מיליון חיילים לאזור הגבול הרוסי. אם היתה מסתפקת ב- 2 מיליון לפחות לשלב ההתחלתי, שגם היה מבטיח אותה מפני התקפת נגד רוסית, אשר גם כלל לא אירעה (כיוון שמאז ומתמיד רצתה רוסיה להישאר עד כמה שאפשר מחוץ לאירועי המלחמה), כי אז יכלה גרמניה בכוח של מיליון חיילים לכבוש בקלות במשך שבוע עד שבועיים את כל המזרח התיכון עד מצרים. בכך היתה משיגה כמה יתרונות: (1) שדות הנפט בעיראק היו בשליטתם, (2) כל רכושם של היהודים בפלשתינה היה נופל לידיהם, (3) העולם הערבי כולו היה מצטרף אליהם, (4) מצבם באזור היה מתחזק, כך שמדינות ניטרליות נוספות, בראש ובראשונה ספרד וטורקיה, היו עוברות לצידם, (5) יתכן שאנגליה היתה [חוטפת] מכה אנושה ומובסת לגמרי. עקב הערכת הכוח הלא נכונה של הרוסים [בגללה השתמשו הגרמנים בכוח מוגזם] ניצלו חיננו. אולי זה כך אך עדיין [לא הסתיימה המלחמה] ואי אפשר להקדים את סוף היום לפני רדת הלילה [ולדמיין את סוף המלחמה]. אתמול נפלה קייב [בידי הגרמנים] ולא ידוע איזה אירועים נוספים עוד צפויים עד בוא החורף. בכל אופן אנו שוב נהנים מפסק זמן לנשימה עמוקה.

03.10.1941

בכל מקום קראנו על כך שעקב מזג האוויר הסתווי [ותחילת החורף] ברוסיה, לא תוכל המלחמה להמשך מעבר לאמצע חודש ספטמבר, אך תחזית זו היתה לא נכונה לחלוטין, כי המלחמה עודה נמשכת, ולפי כוונת הגרמנים לא תיעצר גם בחורף. מכינים את העם בגרמניה למלחמת חורף.

08.10.1941

לקפריסין ולארכסנדריה יש עדיפות, אך לראשונה בלילה האחרון, הלילה השלישי של ירח מלא הגיע גם תורה של חיפה. בשעה 4:45 לפנות בוקר נשמעה צפירת האזעקה ודיירי הבניין נאספו במרתף. ההפצה נמשכה $1\frac{1}{2}$ שעות.

10.10.1941

מעט אחרי השעה 4 בבוקר התעוררנו לקול האזעקה, אשר איחרה הפעם, אולי בגלל הרוח המזרחית שבגללה לא נשמע מזזום מנועי המטוסים. האזעקה נשמעה לראשונה יחד עם ירי אש הנ"מ. נשארנו במקלט $3/4$ שעה.

12.10.1941

התקפת האוויר הלפני אחרונה היתה איטלקית, ההתקפה האחרונה בוצעה בידי מטוסים גרמניים. הפסקת הרגיעה של החדשים האחרונים הסתיימה. השלווה [שהורגלתי אליה] חלפה. הגרמנים הכריעו את הצבא הרוסי בגיזרה המרכזית, בכך שתקפו מדרום, עתה הם מתקדמים לכיוון מוסקבה. יש חשש רציני שרוסיה תגיע להסכם הפסקת אש ושלווה נפרד עם גרמניה. ניתן להניח כי יוצעו לה [לרוסיה] תנאים סבירים לכך. רוסיה תוכל להשלים עם תפיסה זמנית של אוקראינה [בידי גרמניה] אשר תוכל לוותר על כיבוש הקווקז אם רוסיה תספק לה דלק משם. אם כך יקרה, תצטרף טורקיה מיד לציר ואז לא יעמוד יותר כל מכשול בפני גרמניה לפתוח במלחמה במזרח התיכון. בכך יבוא הקץ הבטוח עלינו. בלתי נתפס לחלוטין שהאנגלים לא ניצלו את החדשים האחרונים לתקיפות נגד כוחות גרמניה, או לתפיסת שטחים [שנכבשו על ידה]. הסיכוי לעשות זאת כבר אבוד. לא היה אפילו ניסיון אחד כזה של האנגלים בלוב. בחבש (אתיופיה) עדיין יושבים איטלקים. הכל לא מובן. אנגליה תישאר במגננה, תשאיר לאויב להתקרב אליה ואנחנו נהיה המטרה הבאה שלו.

21.10.1941

לאחר ימים של דאגה ופחד לגורלה של מוסקבה, נראה עתה שהחורף הרוסי בלם את המשך ההתקדמות הצבא הגרמני. התמוטטות קו החזית הרוסי באחד מאזורי הלחימה יצרה איום רציני על מוסקבה, העיר הוקפה משלושה עברים והיתה בסכנה ממשית. לאחר שאודסה נפלה התקדמו הגרמנים עד ימת אזוב⁶², אך הם רחוקים עדיין מאזור הקווקז. אין יותר חשש מהסכנה של הסכם שלום נפרד. רוסיה לא נלחמה אמנם יחד עם אנגליה, אך עתה היא נלחמת למען [שחרור שטחיה] והחזרת החופש לאוכלוסייתה [מהכיבוש הגרמני] ולמען האידיאולוגיה שלה.

08.11.1941

הרוסים מגלים עמידת גבורה עילאית בהתנגדותם [לפולשים הגרמנים]. חרקוב אמנם נפלה, אך מוסקבה מחזיקה מעמד בעקשנות. רק באזור חצי האי קרים זכו הגרמנים להישגים אולם מצב מאבק השליטה בים השחור עדיין קריטי. אם הגרמנים יגיעו עד סבסטופול אזי יאיימו גם על טורקיה. עמדתם של הטורקים שנראתה לעתים [כהססנית] ובלתי בטוחה בעצמה, הפכה כעת ליציבה. אנגליה ואמריקה [ובמיוחד אמריקה] השקיעו כבר כסף רב [בתמיכה במדינות הנלחמות נגד גרמניה]. השקעה זו מתחילה כבר לתת אותותיה ביכולות המלחמה של גרמניה. משמעות רבה יש לעובדה שארצות הברית העמידה לרשות רוסיה

62 ימת אזוב היא שלוחה צפונית מזרחית של הים השחור.

מלווה של מילירד דולר. זה מראה על אמון רב בכח ההתנגדות הרוסי ועל ההנחה כי הגרמנים לא יצליחו להגיע להשגים נוספים לפני החורף. אני בטוח כעת כי אין מצב בו רוסיה מסוגלת להסכים לשלום נפרד עם גרמניה. כאשר קוראים את תוכן נאומי האחרונים של סטאלין, ניתן לקבל מושג מעוצמת הכעס והשנאה שיש לו כלפי היטלר, עליו הוא אומר שהוא נוהג כמו נפוליאון [במלחמתו ברוסיה], וזהו מאבק בין חתול [גרמני] לאריה [רוסי].

14.11.1941

כעת מתברר עד כמה גדולה היתה הסכנה שנמנעה מאיתנו. הגרמנים הכינו כבר [בתחילת האביב השנה] 8 אוגדות ללחימה בקווקז, שם כבר נראה היה שהרוסים, [בהססנותם להיכנס למלחמה] יאלצו לוותר [לגרמנים]. לאחר מכן היה הכח הגרמני מיועד לפלוש לאיראן ומשם לכבוש [באיגוף רחב] את המזרח התיכון. המרידה בעיראק [בהנהגת ראשיד עלי אל כילאני] היתה אמורה להיות אות הפתיחה לשלב הראשון [של מבצע זה]. רק ברגע האחרון, התעורר חשש אצל הגרמנים כי הרוסים יכו אותם במפתיע מאחור, ולכן ניתנה הוראה להחזיר את האוגדות ולבטל את המבצע. במקום זאת, באה הכרזת המלחמה על רוסיה. אולם את ההתקוממות בעיראק כבר אי אפשר היה לעצור.

20.11.1941

האנגלים בלוב לקחו את היזמה לידיהם ופתחו במתקפה נרחבת. היציאה מהמצב [הקודם] משפיעה לא רק עלינו, אלא יש לה משמעות חשובה לגבי המלחמה כולה. תכנית המתקפה הוכנה כנראה ביסודיות, הן מבחינת כח אדם והן מבחינת ציוד. מלבד עליונותם של האנגלים באוויר, אשר השתפרה מאוד כתוצאה מאבדות המטוסים הכבדות של הגרמנים ברוסיה, יש להם גם היתרון שבסיסיהם קרובים, בעוד שקווי האספקה של הגרמנים ארוכים [ופגיעים] ועליהם להסתמך יותר ויותר על הובלה בדרך הים. עם זאת, הם ינסו שוב להשתלט על חופי צפון אפריקה, לאחר שהגנרל ויגאן פוטר ע"י המרשל פטן [ראש ממשלת צרפת של וישי] בגלל שהפר את האיסור שהוטל ע"י היטלר לנוע בכלי שיט לאורך החופים. יורשו של ויגאן הוא צייתן יותר. האנגלים יאלצו להתאמץ עתה הרבה יותר ובאבדות רבות כדי להכות ולנצח את הכוחות הגרמניים.

02.12.1941

הלילה ירח מלא, אך אין חשש [מתקיפה אווירית] כי מניחים שכל מטוסי חיל האוויר הגרמני ביוון, כרתים ורודוס נשלחו ללוב. שם יש לאנגלים קשיים עקב התחזקותם של הגרמנים, כפי שתוארו ע"י צ'רצ'יל. הצבא האנגלי התקדם מעט באזור טוברוק, אך עדיין עליו לעשות הרבה [כדי להשיג את מטרותיו]. המטרה האסטרטגית היא ככל הנראה סילוקם המלא של הגרמנים והאיטלקים מקירנייקה, דחיקתם עד טוניס ומרוקו, ומשם [יצירת תנאים] להפצצות מהאוויר על איטליה. במזרח אירופה נלחמים הרוסים בגבורה. העיר החשובה רוסטוב הנמצאת בכניסה לחצי האי קרים נכבשה בחזרה והגרמנים הוכו ונהדפו מערבה. יש לכך משמעות חשובה לגבינו, כי פרט לטורקיה, הדרך היחידה האפשרית לגרמנים להגיע למזרח התיכון היא מכיוון הקווקז. הגרמנים מנסים גם להתקדם לעבר מוסקבה, אך נתקלים בהתנגדות רוסית חזקה. לא נראה שיצליחו לכבוש את העיר עוד בחורף זה. באביב הבא לא ינסו כנראה לעשות זאת שוב, שכן [מעבר להיותה עיר בירה] אין לה חשיבות אסטרטגית. הלחימה על מוסקבה הנמשכת כעת בכל העוצמה נובעת מהבטחתו של היטלר לכבוש אותה ובמיוחד כדי להביא את יחידות הצבא לאזור בנוי בו ניתן יהיה לשכן אותו בחורף. אם יעלה הדבר בידם, יעבירו [הגרמנים] אחר כך את צבאם לאזור הקווקז, כדי להשתלט על שדות הנפט וכן כדי להגיע משם למזרח התיכון. חודשים רבים היינו חסרי דאגה, ועכשיו מתפתח אי השקט בהדרגה מחדש. הצירוף של הטרור בו נוקטים הגרמנים בשטחי הכיבוש שלהם יחד עם המפגש הצפוי עם האוכלוסייה הערבית ושנאתם המשותפת ליהודים, פותחת אפשרויות [נוראות] שלא ניתן לדמיין אותן.

03.12.1941

בשדה הקרב בלוב נוצר איום לכוח האנגלי העלול לגרום לכישלוננו. במשך חודשים היה להם זמן להתכונן [אשר לא נוצל כהלכה]. לאחר נאום של צ'רצ'יל היה אפשר להניח שהאנגלים חותרים להצלחה מלאה. בימים הראשונים של המערכה הביא השילוב של חילות המצב בסביבות טוברוק עם הכוח העיקרי של הארמיה לכיבוש סְעִידִי רֶצֶג. אחר כך נעצרה תנופת הלחימה ואתמול הצליח הצבא הגרמני, אשר קודם הוכה ופוצל ע"י האנגלים, לכבוש מחדש את סְעִידִי רֶצֶג. מצב זה נראה לי מאוד מסוכן, בכך שהגרמנים הצליחו לבצע זאת למרות קשיי האספקה שלהם. הסכנה נובעת גם מכך שצרפת [של וישי], בלחצה של גרמניה מעמידה לרשות הכוח הגרמני את נמליה [בצפון אפריקה]. איני רוצה לאחל [לאנגלים] שבקרוב תהפוך מצרים לשדה המערכה העיקרי. בכל אופן מהווה פרשה זו מכה קשה ליוקרתה של אנגליה, וזה אינו בלתי חשוב לגרמניה בנקודת זמן זו, בה לא רק צרפת פועלת לצידה [של גרמניה] אלא גם יפאן שוקלת את סיכוייה של גרמניה, טרם החלטתה אם להכריז מלחמה על אמריקה. ממש בימים האחרונים דוחקת גרמניה [ביפאן] לעשות זאת. אם זה יקרה, יהיו האינטרסים של אמריקה מכוונים קודם כל למלחמתה שלה, והעזרה לאנגליה ולרוסיה תופחת במידה רבה. אם יצליחו הגרמנים בלוב להשיג מספיק אספקה לצבאם, כדי להתקדם למצרים, נוכל למצוא עצמנו בפלשתינה תוך שבוע במצור.

06.12.1941

מצב המלחמה המשתנה במהירות משפיע גם בתת מודע על מצבי הרוח, אשר מתחלפים בקיצוניות. הצלחות הרוסים נותנות תיקווה לעומת חוסר ההצלחה של האנגלים הגורם לדאגה בשילוב עם כעס. יש הרגשה שכבר אין יותר מה לצפות [מהאנגלים], אשר היערכותם הלקויה בשדה הקרב היא האחראית למצבם. אמריקה הפעילה את חוקי השאל והחזר גם לגבי טורקיה. זה נועד להבטיח שטורקיה תישאר איתנה בעמידתה כנגד גרמניה. אולם האם ישנן ערבויות שניתן לסמוך עליהן בחיי אומות העולם?

08.12.1941

יפאן הכריזה מלחמה על אמריקה ואנגליה. כעת חגה טבעת ההרג סביב העולם כולו.

11.12.1941

גרמניה ואיטליה הכריזו מלחמה על ארצות הברית.

12.12.1941

גם אמריקה הכריזה מלחמה על גרמניה ואיטליה. למרות יחסי המסחר מזה זמן רב עם אמריקה, נערכו היפאנים באופן זהיר וערמומי ופתחו במתקפת בזק [בפארל הרבור אשר בהוואי] אשר הביאה להם כמה הצלחות ראשוניות. אני מאמין כי בטווח הרחוק יראו הדברים אחרת [מאשר כעת]. כואבת מאוד הטבעת שתי המשחתות האנגליות [בין שאר כלי השייט האמריקאיים שטובעו]. ברוסיה ויתרו הגרמנים על המשך המתקפה, הם תירצו זאת בקשיי מזג האוויר החורפי, אשר [באזור בו הם נלחמים] עדיין לא החל למעשה. בלוב נמצאים הכוחות הגרמניים והאיטלקיים בנסיגה. כנראה שיש להם קשיי אספקה.

24.12.1941

שמענו בערב בשידורי רדיו ירושלים את צלצול פעמוני כנסיית הלידה של בית לחם. [ברכת חג המולד] "שלום עלי אדמות!" , עד כמה עדיין רחוקה האנושות מיעד זה. מתקפת [הנגד] הרוסית נעצרה קצת, אך הם כנראה יצליחו בכך. בלוב, ממשיכים הגרמנים והאיטלקים בנסיגתם, ובדרכם פינו כמעט לחלוטין את קיריניקה. היטלר לקח על עצמו את הפיקוד העליון על הצבא. הוא מעמיד במבחן את הפופולאריות שלו ואת האמונה באי יכולתו לשגות. זה אולי השלב האחרון [בניסיונו להשיג זאת]. ספק אם יש לו עוד תכנית גדולה [נוספת], אך עדיין איננו יודעים היכן הוא מתכוונן עוד להכות. לצורך ה מערכה בלוב הוא זקוק לכוחות נוספים מצרפת [של וישי] ומספרד, אך אלה מתחמקות מלסייע לגרמנים המצפים לכך. עם זאת, ריכוז הכוחות הגרמניים בדרום איטליה הולך וגדל וכך גם בבולגריה, זה מעיד על כוונות [התקפיות] כלפי טורקיה. צ'רצ'יל נמצא עכשיו באמריקה, שם נבנית תכנית מלחמה משותפת. אני מאמין שהם עובדים על היתכנות של פעולה גדולה באביב [הקרוב], וכי אמריקה [כבר] החליטה על [יזמת] מלחמה. בעוד סינגפור מחזיקה עדיין מעמד, נמצאת הונג-קונג בסכנה גדולה [מהצבא היפאני], אך איני מאמין ששדה המערכה שם הוא בעל משמעות מכריעה. ההכרעה [במלחמה] תהיה באירופה.

31.12.1941

הרוסים נעים קדימה. הצבא הגרמני בלוב מכותר.

01.01.1942

אנו נכנסים לשנה החדשה עם אמונה בתקוות גדולות יותר מאשר בשנה הקודמת. כוכבו של היטלר מתחיל לדעוך. [מורגשת] התקדמות. הסכנה האקוטית התרחקה מאיתנו כעת. את ההפתעות שיביא עימו העתיד אי אפשר כמובן לדעת. בכל אופן אנחנו יכולים כעת שוב לנשום לרווחה. לאחר הפסקה של חדשים, מאז ימי הסכנה של חודש יוני שעבר, חזרתי לעבוד על כתיבת זיכרונות חיי מתוך התקצירים [שהכנתי בזמני]. אני כותב מחדש את הפרק אליו הגעתי כאשר ריחפה עלינו סכנת התקרבות הגרמנים לפלשתינה שבעטייה התכוונתי להשמיד אותה. הלוואי שלא ירחק היום בו תגבר עוצמת החופש והאנושיות על כוחות [הרוע] האפלים [שלא היו כמותם] מאז ימי הביניים.

03.01.1942

שלג על הכרמל, כפי שלא קרה מאז שנת 1913. לראשונה ראיתי את הרי הגליל מכוסים שלג.

01.02.1942

הצלחות היפאנים רציניות הרבה יותר מאשר נחשבו תחילה. בכל מקום הם מתקדמים. מלאייה נעזבה ע"י האנגלים. סינגפור בסכנה. האנגלים פינו את בנגאזי בלוב והגרמנים שכנראה קיבלו תגבורת משמעותית, החלו להתקדם ובמקום להיות מכותרים כמקודם, תקפו את הצבא האנגלי בבנגאזי מדרום וממזרח וכיתרו אותו. כמה מביש לאנגלים, אשר במשך חדשים לא עשו מאומה, שעתה רק חלק מקורפוס אפריקה [הגרמני] הצליח להדוף אותם. אנחנו הקורבנות של ההזנחה הבלתי נתפסת הזאת! כל כך הרבה היה תלוי מיציאת האנגלים למתקפה, שבלתי נסלה הוא האופן בו החלו אותה באמצעי לחימה לא מספיקים, במקום לרכז תחילה הרבה כוחות, כך שגם בתנאי מחסור באספקה, היו מסוגלים להתגבר על הגרמנים. לכן המצב כעת קריטי הרבה יותר.

אוסטרליה מאוימת ע"י יפאן, וכוחותיה [שהיו חלק מהכוח האנגלי] הוצאו מלוב בגלל נחיצותם הדחופה להגן על ארצם. על איזה עזרה בונה כעת אנגליה? הלוואי שגיגעו בקרוב כוחות צבא אמריקאיים. מתי זה יקרה? אך עד אז מה עוד ילך לאיבוד? הדבר היחיד עליו ניתן כעת לומר בוודאות הוא ההצלחה בהתקדמותם העקבית של הרוסים בכל החזיתות. אולם למרות זאת אנחנו כעת שוב מלאים בתחושה חדשה של אי שקט [ודאגה].

04.02.1942

בלוב נראים הדברים באופן קודר. הצבא הגרמני נע קדימה ללא גורם שיעצור אותו. הכוחות האנגליים, או מה שיותר מהם לאחר שחלקם הושמדו [בקרבות] נסוגים לאחור. בינתיים, נקראו היחידות הניו-זילנדיות לשוב לארצן ונשארו רק היחידות ההודיות. איזה מניע יש [לחיילים ההודים] להילחם עבור האנגלים ולסכן את ראשם במערכה עקובה מדם זו? שוב עומדות יחידות צבא גרמניות בשערי מצרים. מה יכול לגרום להם להיעצר? כן, אם יופיעו פתאום מאה אלף [חיילים] אמריקניים מעבר למישורי [המדבר]! אה, אולי הם כבר בדרך [לכאן]? אולם המסע מעל האוקיינוס [האטלנטי] ואח"כ [במדבריות] אפריקה הוא רחוק למדי. מלבד זאת איני מאמין בנס כזה. האם לא ידעה אנגליה כאשר החלה במבצע [ההתקפי] כמה הרבה תלוי מתוצאותיו? האם לא ידעה כי לא רק מצרים, אלא גם כל עמי העולם הערבי מושפעים מכך? האם לא ידעה כי אם היה המבצע מצליח, היתה יכולה להטות לצידה את צרפת וספרד, אך במקרה של כישלון היתה מפסידה את כל המלחמה? היכן נמצאים כוחות התגבורת הנחוצים למקרה שההערכות המבצעיות תימצאנה שגויות? אנחנו שוב מאבדים כל תקווה. גורלנו כבר נחתם. ימינו נותרו ספורים.

16.02.1942

סינגפור נפלה [לידי היפאנים]. זו מכה קשה לאנגליה. כעת נמצאת שפלת הודו בסכנה גדולה. לתבוסה זאת יש השלכות גם לנו, כי ליפאן, אשר לה הצי השלישי בגודלו [בעולם], יש כעת מסלול תנועה חפשי עד תעלת סואץ.

24.02.1942

למרבה שמחתנו נעצרה התקדמות הגרמנים המצרים. אך לא ידוע לכמה זמן. אין כעת צפי לבשורות טובות מאנגליה. היפאנים מנצלים בשקט את ניצחונם באוקיינוס השקט ומתקדמים מהצלחה להצלחה. עם תפיסת העיר פאלמבאנג⁶³ באינדונזיה, השתלטו על מרכז תעשיית הדלק הגדול בעולם. הרוסים מתקדמים אמנם בכל החזיתות, אך דחיקתם של הגרמנים לאחור עדיין לא מהווה אסון עבורם, כי הם עושים זאת באופן מסודר ונשארים עדיין בערים הגדולות. לפי כל הסימנים הם מתכוננים למתקפה אביב גדולה שתחל בחודש הבא, למרות שלא ידוע היכן [ומתי] יהיה מזג האוויר מתאים לכך. גם כאן בפלשתינה אנחנו צריכים להיות מוכנים לכל התפתחות וכבר התנסו בכך די והותר. תקוותי השקטה שעדיין קיימת, היא שיום אחד יופיעו כאן [כוחות] אמריקניים כדי להגן על תעלת סואץ.

01.03.1942

היום אחר הצהריים בשעה 6 לערך, כאשר הייתי בעיר התחתית [של חיפה] בדרכי אל מנהל בנק עותמן בדירתו הפרטית, אליו הוזמנתי כדי לראות את אוסף בולי⁶⁴ סוריה ולבנון שלו, ובעוד הוא מגיש לי ספל קפה מוקה לפי המסורת הערבית, נשמע לפתע קול צופרי האזעקה, תחילה במפרץ חיפה ואח"כ מעל גג בניין בנק עותמן, בו שכן גם מטה משטרת חיפה. קול הצופר כאן היה רועש מאוד, בניגוד לזה [שהורגלתי אליו] בכרמל. הסירנה נשמעה די דומה לזו ששמעתי בירושלים (מעבר רציף מטון נמוך לטון גבוה וחוזר חלילה) הגורם לשומעיו להאמין כי העולם עומד להיחרב. התעלמנו מהצפירה, ובצדק [בדיעבד] כי בעקבותיה לא אירע כלום, ולאחר כרבע שעה נשמעה צפירת ההרגעה.

13.03.1942

הרוסים אמנם מתקדמים, אך הגרמנים ממשיכים להיאחזו בערים שכבשו. אנחנו חווים כעת את השקט המפחיד שלפני הסערה. אף אחד אינו יודע למה לצפות במתקפת האביב, אשר יכולה להתפרץ בפתאומיות, וכיצד היא תסתיים. המזרח התיכון נמצא שוב בסכנה גדולה. בבית העליון האנגלי [נשמעים קולות] האומרים כי האנגלים מחזרים אחרי הערבים, למרות שאלה מעולם לא נלחמו עבור האנגלים, ואפילו [יש סימנים לכך] שככל הנראה הם ילחמו נגד האנגלים אם וכאשר האויב יתקרב לאזור. למרות שזה צפוי, אסור לדבר על כך, כי זה מסוכן [ויכול לגרום למהומות]. במזרח הרחוק נסוגים האנגלים לאחור בכל החזיתות. אני מאמין כי האימפריה הבריטית בעולם עומדת להתפרק לגורמיה ולהתמוטט. אם לא יצליחו האנגלים להגן על פלשתינה, לא תהיה ליהודים דרך להצלה והם יאבדו. כמו תמיד, היהודים בורחים [מהמציאות הקשה] ומתבדחים: "מכינים את המצות כי האנגלים מתכוננים לצאת ממצרים". בלתי אפשרי להתייחס לכך גם ברצינות, כי יש מחסור גדל והולך במצרכי יסוד והם ניתנים עתה בקיצוב. המתקפה [הגרמנית] בלוב נתקעה שוב. בקרוב יודע אם הסיבה לכך היא קשיי אספקה או סיבות אחרות.

⁶³ העיר פאלמבאנג (Palemnang) היא השנייה בגדלה באי סומטרה שבאינדונזיה.

⁶⁴ המחבר, פאול מיהזם, עסק במסחר בבולים כמקור הכנסה נוסף.

20.3.1942

מחירי מצרכי היסוד עלו בחלקם פי 8 מאשר לפני המלחמה. הסיבות לכך הן מחסור, אינפלציה של המטבע וספקולציה של הסוחרים. מ-1 באפריל ואילך תהיה אספקה לפי כרטיסי מזון של לחם וקמח. לנו, אשר חווינו את מלחמת העולם הראשונה, [אין] מצב זה וסיבותיו משום חידוש.

02.04.1942

נדוע כי הפלדמרשל פון בראוכיטש⁶⁵ התפטר מתפקידו לאחר הקרבות באיי הדודקנס [ביוון]. ספק אם מתוכננת מלחמת בזק כנגד המזרח התיכון. מצב [יחסי הכוחות] נראה מכאן שוב מאוד רציני. אין לי יותר אמון בסיוע שיבוא מהצבא האנגלי. לא משנה אם ההתקפה [הגרמנית] תונחת על סוריה, פלשתינה, קפריסין או מצרים, בכל מקרה ימינו כאן ספורים, בכך אין לי יותר ספק.

12.04.1942

המו"מ בין אנגליה והודו הסתיים במשבר וללא תוצאות. כנראה שסלע המחלוקת היה בנושא ההגנה הקרקעית. אנגליה מאבדת עמדות חשובות בזו אחר זו. בנוגע לארצנו, שולטת אי הוודאות סביב הציפייה למתקפת בזק מצבאו של הפלדמרשל רומל⁶⁶. כל יום יכול להביא איתו אירועים בלתי צפויים.

17.04.1942

אף אחד לא יודע מה יקרה, אך כל אחד מבין שמשוהו איום עומד לקרות.. אומרים: "אם ינצלו יהודי פלשתינה, יהיה זה נס גדול יותר מאשר נסיגת הים בעת שיצאו ממצרים". כעת העמידה עצמה צרפת [של וישי] לחלוטין לרשותה של גרמניה. את תוצאות [מהלך זה] נרגיש גם כאן, כי הדרך פנויה למעבר חיילים וציוד ללוב, ובלבד שהעם הצרפתי יהיה שלם עם כך.

26.04.1942

נדמה כמעט שגרמניה נגרת למגננה, וכי בעלות הברית עוברות ליזמה [התקפית]. במצב כזה, נדרשת גרמניה להיות מוכנה בכל [חזיתות] יבשת אירופה למתקפה [נגדית]. כוחותיה ברוסיה מרוכזים כעת לקראת הנחתת המכה האחרונה [על הרוסים]. האם 9 האוגדות של רומל במדבר הלובי נועדות להגנה בלבד? אי אפשר שלא לחשוב על כך, אך בכל זאת מורגשת איזו שהיא הקלה.

27.04.1942

לפתע פתאום מתגנבת המחשבה שהיטלר [עלול] להחליט שבמקום ליזום מתקפה [נוספת] ברוסיה, יפנה את כוחותיו להתקפה על אנגליה וצפון אפריקה. אין מוצא מהספקות ומאי השקט [שנקלענו אליהם].

03.05.1942

היהודים החליטו להתנגד [ליפאנים] רק במאבק לא אליים. זהו מסר מעודד ליפאנים ורע לאנגלים. המזרח התיכון מחויב לשאת בתוצאות מכך.

05.05.1942

שני גנרלים גרמנים נוספים, קלוק וביסמרק, הגיעו ללוב. אנגליה ואמריקה שלחו אניות מלחמה למדגסקר. יש חשש שהיפאנים ינסו לפלוש לשם. יש להם כעת מעבר חפשי לשם דרך האוקיינוס ההודי. אם יצליחו [להשתלט על מדגסקר] תהיה לכך משמעות של איום חזק ביותר על תעלת סואץ.

13.05.1942

החלה המתקפה הגרמנית ברוסיה. נקודת המוצא: אזור העיר קרץ' שבקצה המזרחי של חצי האי קרים. היעד הסופי: הקווקז ובארות הנפט של באקו.

20.05.1942

הרוסים מנסים לכבוש מחדש את חרקוב. קרץ'⁶⁷ (במזרח חצי האי קרים) נכבשה ע"י הגרמנים. בלוב קיבלו הגרמנים תגבורת גדולה, אף אחד לא יודע אם היא נועדה למתקפה או למיגנה.

27.05.1942

בוושינגטון נערך אירוע חגיגי לציון 20 שנה להחלטה שקיבל קונגרס ארצות הברית בדבר תמיכתו בהקמת בית לאומי ליהודים בפלשתינה. הנשיא רוזוולט שלח איגרת ברכה בזו הלשון: "אני שמח בכנות, שפלשתינה, אשר עד לא מזמן היתה בסכנה מיידית

⁶⁵ פלדמרשל ולטר פון בראוכיטש (Walther von Brauchitsch) - המפקד העליון של צבא היבשה הגרמני עד סוף 1941.

⁶⁶ פלדמרשל ארווין רומל (Erwin Rommel) - מפקד קורפוס אפריקה הגרמני במדבר המערבי עד סוף 1942.

⁶⁷ כמו בכל שטחי הכיבוש הגרמני גם בקרץ' נעשה טבח בתושבים היהודים בו נרצחו כ-7000 מהם מיד לאחר כיבושה.

בטוחה כעת יותר". אני רואה הצהרה זו של האיש בעל הדעה החשוב ביותר [כיום] בעולם כאישור לכך [שהסכנות] שראינו מכאן כרוחות רפאים אינן קיימות למעשה. אך מיד לאחר שקראתי הצהרה זו שמעתי ברדיו הודעה על כך שהצבא הגרמני בלוב החל לנוע. לא חשבתי שהדבר אפשרי בזמן זה של השנה.

28.05.1942

בלוב מתחולל קרב שריון.

03.06.1942

קרב השריון בלוב נמשך, עם הצלחות לסרוגין של כל צד. התקפות אוויריות קשות של האנגלים על הערים קלן ואסן. זהו מחזה נורא, אך הכרחי אם הוא נועד לקצר את [זמן] המלחמה ולהביא לסיומה המהיר.

09.06.1942

למרות החום האפריקאי הכבד נמשכת המערכה בלוב.

12.06.1942

האנגלים כבשו את ביר-חכים שמדרום לטוברוק [במדבר המערבי].

14.06.1942

הגרמנים ממשיכים להתקדם בלוב.

16.06.1942

אני שוב פסימי מאוד ומלא חששות כבדים. האנגלים מאבדים עמדות אחת אחרי השנייה. בכל הקרבות [האחרונים] הם מכותרים ונעקפים בהפתעה ואח"כ נסוגים. אם תיפול טוברוק, יפתח לגרמנים השער למצרים. אולי מחכים היפאנים רק לאות [מהגרמנים] ואז יבואו לתקוף את תעלת סואץ מהצד השני. כניסתם של הגרמנים למצרים תגביר את הסכנה למזרח התיכון כולו, כי כל מגע עם העולם הערבי [שאהדתו נתונה לגרמניה] יהיה קטסטרופלי לאנגליה ובוודאי גם לנו. אם [האנגלים] יאבדו את תעלת סואץ קרוב לוודאי שספרד תצטרף לציר. מצפון לכאן, [במערכה ברוסיה], מאיימת הסכנה על העיר סבסטופול, אם היא לא תוכל להחזיק מעמד לנוכח המתקפה הגרמנית הנוראה, וזה ייתכן מאוד, אזי [יש חשש] שטורקיה תצטרף [גם היא] לכוחות הציר. בכל אופן יש להביא שוב בחשבון שאזור האוריינט מאויים משני צדדיו, כאילו תפוס בצבת. אני עדיין לא מאבד את התקווה שאנגליה בכל זאת תנצח במלחמה, אך אם לא תהיה בקרוב פעולה [צבאית] החלטית בשיתוף עם אמריקה, יכול להיות שיהודי פלשתינה לא יזכו לחוות את נצחונה של אנגליה.

21.06.1942

המצב נעשה יותר קריטי. היום בבוקר נפלה עלינו [כרעם ביום בהיר] הידיעה המבהילה שהגרמנים עקפו את טוברוק וכבר הגיעו לבארדיה, הסמוכה לגבול מצרים. אין לי כעת יותר ספק שהאנגלים, לאחר אבדותיהם הרבות באנשים ובציוד, לא יצליחו להתנגד להתקדמות הגרמנים. מיום ליום גדלה שוב הסכנה בשבילנו. מה יעזור לאנגלים כעת אם ינודו בראשם [מרוב יאוש], אחרי אשר באופן בלתי נתפס, במשך חדשים שלמים, לא עשו כלום, כאילו לא צפויה [נגדם] התקפה מכיוון מערב. לכל הפחות היו צריכים לארגן יותר טוב את ההגנה על מצרים. בכל אופן אנחנו נהיה אלה שנישא בסבל.

22.06.1942

כל יום בשורות איוב [חדשות]. טוברוק נפלה [בידי הגרמנים]. אין לנו יותר תקווה.

28.06.1942

נסענו לירושלים אל לוטה וגינטר.

30.06.1942

החדשות מלוב קשות מיום ליום. הגרמנים חצו את גבול מצרים ומתקרבים לאלכסנדריה. הצבא האנגלי הוכה קשות ונותר חסר הגנה. אניות הצי האנגלי פונו מנמל אלכסנדריה. בפלשתינה יש התרגשות רבה, על גבול הפאניקה. פליטים ראשונים הגיעו ממצרים, הם שואפים להגיע לעיראק. את דפי היומנים שלי קרעתי ל 4 חלקים אותם אני מתכוון לשרוף כדי שלא יפלו לידי ידיים גרמניות. על חיפה היתה הלילה התקפה אווירית שנמשכה 3 שעות.

11.07.1942

בשבוע האחרון נעצרה התקדמות הגרמנים. הכל תלוי עתה על חוד הסכין [או על חוט השערה]. כל אחד כאן יודע שאם יגיעו הגרמנים לאלכסנדריה, הכל יהיה עבורנו אבוד. יהודי אמריקה דרשו סיוע בשבילנו "כי 550 000 יהודי פלשתינה מאוימים בסכנת מוות".

15.07.1942

החל ניסיון הפריצה קדימה של כוחותיו של רומל.

21.07.1942

חזרנו לחיפה.

25.07.1942

הבוקר בשעה 8:30 היתה אזעקה שנמשכה כחצי שעה. מטוסי אויב התקרבו כדי לתקוף שיירה של 6 אניות אשר לוו ע"י 6 ספינות קרב. ראינו את כל האירוע תוך כדי ישיבתנו במרפסת לארוחת הבוקר.

07.08.1942

בצהריים, בערב ובלילה נשמעו אזעקות, כנראה בגלל התקרבות של מטוסי אויב אל ספינות קרב אנגליות שעגנו בנמל.

09.08.1942

בדרום רוסיה מתקדמים הגרמנים ומתקרבים במהלך הסתערות לעבר הקווקז. בטרם חלפה הסכנה מכיוון מצרים, מתפתחת בהדרגה סכנה נוספת מכיוון צפון. לכך נוספות התלקחויות חדשות [בחלקים אחרים] של העולם. יפאן מאיימת על רוסיה מכיוון מזרח. הקונגרס הלאומי היהודי דרש את סיומו המידי של השלטון האנגלי במדינה. מהטמה גנדי ופנדיט נהרו נעצרו בלונדון. האם יפנו עתה המנהיגים היהודים ליפאן [לבקש] עזרה? היכן אמריקה [בעניין זה]? הדרישה השגורה מרוסיה לפתוח "חזית שנייה" תהפוך בשבילנו, הלוחצים כאן ללא יכולת הצלה, לזעקת ייאוש בקרוב.

17.08.1942

לפני הצהריים היו כאן אזעקות במשך שעותיים וחצי. כאשר החלו, ישבתי באוטובוס בנסיעה למרכז העיר. כולם היו צריכים לרדת ולחפש מחסה קרוב.

21.08.1942

בסביבות השעה 11 נשמעו קולות חזקים של ירי תותחי נ"מ עוד לפני הפעלת צופרי האזעקה. מטוסי האויב הסתלקו. דיירי הבניין מתאספים עכשיו בעת האזעקה במרפסת שלפני דלת הכניסה במקום לרדת למקלט. כמו במקלט, גם כאן אנחנו עדיין פחות מוגנים מפגיעת פצצות.

26.08.1942

לקראת הערב שמענו פתאום מכיוון הים קולות ירי של תותחים ומכונות ירייה. כפי שהתברר אחר כך, התקרבה צוללת אויב⁶⁸ וירתה לעבר ספינת מלחמה אנגלית וגרמה לה נזקים שחייבו את גרירתה משם. במקרה כזה של ירי אל ומצללות, לא מופעלת האזעקה כי בין אם אלה פצצות או רסיסי ירי הגנתי, [אין הם מגיעים לתחומי העיר] אלא נופלים לים בקרבת מקום.

02.09.1942

כשם שהיה בלתי מובן שהאנגלים, אשר [למרות] שלא היתה להם חזית נוספת, לא היו חזקים מספיק בצפון אפריקה כדי למנוע מרומל להגיע עד שערי אלכסנדריה, כך עוד יותר בלתי מובן שהם לא ניצלו את הפוגת הקרבות הנוכחית בת 6 השבועות לשם הבאת תגבורות חיילים ואספקה, ליצירת עליונות [צבאית]. גם אם לא היו פותחים ביזמה התקפית, מה שהיה אמור להיות מובן מאליו, לפחות היו צריכים להתחמש היטב כדי להחליש את שאיפתו של רומל להמשיך לתקוף. שתי אפשרויות אלה לא התקיימו ויתרה מכך, צבאו של רומל המשיך שוב לתקוף. היכן תקועים האנגלים עתה? מה משמעות כל הדיבורים על חזית שנייה? (אשר שומעים עליה במשך שבועות רבים). אפשר רק לתפוס את הראש [בתנועת ייאוש] כאשר קוראים ששני הצדדים הלוחמים במצרים עומדים כעת בכוחות צבאיים שקולים אלה כנגד אלה. אם כמות הצבא האנגלי שם היתה כפולה [ממספרה כעת], היה [כוח זה] מסוגל לנקות את צפון אפריקה מכוחות האויב. מדוע נמצא שם כח [קטן] המספיק רק למשימות חרום, תוך לקיחת הסיכון שלא יוכל לעמוד בפני אירוע בלתי צפוי? מעבר לכך שזה [מהווה מצב] שאין הדעת סובלת אותו, לא רק [גורלה של] מצרים תלוי ממנו, אלא הוא משפיע על המזרח התיכון כולו.

03.09.1942

בלילה, בין השעות 3:30 ל- 5:50 לפנות בוקר נשמעו אזעקות של תקיפה אווירית. הושלכו פצצות על מפרץ חיפה ובשכונות קריית חיים וקריית ביאליק.

24.09.1942

מדד מחירי מוצרי היסוד עלה פי 3 בהשוואה לאוגוסט 1939. המדד הכללי עלה כפליים [לתקופה זו].

⁶⁸ מדובר כנראה בצוללת האיטלקית "שירה" (Scire) אשר טובעה בנמל חיפה וכל 50 אנשי צוותה ניספו.

25.09.1942

ליל ירח מלא. אזעקה.

28.09.1942

מזה כחודש נלחמים הגרמנים בכל אמצעי הלחימה שלהם בסטלינגרד. בשבוע האחרון הם כבר בעיר עצמה, אשר הרוסים נאחזים בה בגבורה, [ובנחרצות] דומה. נלחמים על כל בית.

22.10.1942

מחסור במצרכי יסוד. אין ביצים ואין תפוחי אדמה. ב- 1 לנובמבר יחל קיצוב חמור [באספקת מזון].

23.10.1942

הכוחות הגרמנים מותשים לאחור התקדמותם [במסע] ניצחונותיהם לאורך החוף בבארדיה, סולום וסידי-באראני. לכן נאלצו הגרמנים לעצור במעבר של אל-עלמיין, כדי להמתין עד שתגיע האספקה החיונית [להמשך הלחימה]. כאן זומן להם אסונם. כדי להמשיך למצרים, לא יכלו לעקוף את מעבר אל-עלמיין, כי מצדם האחד נמצא הים התיכון ובצד השני חולות טובעניים. את המעבר עצמו קשה לתקוף ומאידך קל להגן עליו כי צורתו כצוואר בקבוק. כאשר לקח הגנרל מונטגומרי את הפיקוד על הארמיה ה-8 הבריטית, חיזק את כוחות הים והאוויר [המסייעים לכוחות הקרקע] ופתח היום במתקפה.

04.11.1942

הכנתי את דפי היומן שקרעתי, אך כיוון שאיני יודע איך יתפתחו כאן האירועים, [טרם החלטתי] אם לשרוף אותם מחר לפני הצהריים [כפי שתכננתי].

05.11.1942

סוף כל סוף נגולה אבן מלבי. צבאו של מונטגומרי פרץ את העמדות [הגרמניות] ליד אל-עלמיין. קורפוס אפריקה [של רומל] הוכה, ונמצא בנסיגה. בפעם הראשונה במלחמה זו הונפו דגלים מעל בתי היהודים [בפלשתינה]. איני צריך יותר לשרוף את דפי יומני. הנס הלא יאומן של אל-עלמיין הציל אותנו.

08.11.1942

החזית השנייה עליה דיברו כל כך הרבה, הפכה לעובדה קיימת. הבוקר הודיעו ברדיו כי האמריקנים נחתו בצפון ובמערב אפריקה כדי לתפוס את המושבות הצרפתיות [אלג'יריה, מרוקו וטוניס]. זו צריכה להיות תחילת השחרור וגם התחלת הסוף של הרייך השלישי. גם החזשות מרוסיה ומהחזית בלוב הן חיוביות. אנו נמצאים בנקודת מפנה של המלחמה. אחר הצהריים שמענו את נאומו של היטלר ממרתף הבירה של מינכן לרגל "יום ה-9 בנובמבר" שהכיל ערב רב של האשמות, עלבונות וניבולי פה.

29.11.1942

האנגלים והאמריקנים מתכוננים למתקפה בטוניס. הגרמנים נאלצו לפנות הרבה כוחות ומטוסים מרוסיה, בעוד הרוסים פועלים בהצלחה בולטת במתקפתם בכמה מקומות. למרות מאמץ הלחימה האדיר במשך החדשים האחרונים, לא הצליחו הגרמנים לכבוש לגמרי את סטלינגרד. כעת הם שוב נדחקים החוצה. הגבורה בה לחמו הרוסים בהגנה על העיר היא יחידה במינה בתולדות המלחמות... מזעזע האסון [הימי] של צרפת. למרות הבטחותיו של היטלר שלא לתפוס את העיר טולון ולא לפגוע באניות המלחמה שם⁶⁹, פרצו כוחות גרמניים לנמל במטרה לנטרל את אניות המלחמה הצרפתיות. הם הניחו מוקשים ימיים סביבן כך שיפוצצו אותן אם ינסו לצאת מתחומי הנמל ולנסות להגיע לאפריקה. הגרמנים אחרו את המועד כי כדי לא ליפול לידי ידיו גרמניות, החליטו מפקדי הצי הצרפתי, [שמרדו בממשלתם] להשמיד את כלי השייט ובהם אניות מערכה מתקדמות, סירות, משחתות, ספינות טורפדו צוללות ועוד. פעולה זו [בה הוטבעו ופוצצו מרבית כלי השייט] הינה [חריגה] וללא תקדים בהיסטוריה הימית. בערב שמענו ברדיו את נאומו של צ'רצ'יל לעולם⁷⁰. הוא נתן סקירה על המצב הצבאי ובה ביטא קריאה לעם האיטלקי [להתנגד למשטר הפשיסטי ולהשתתפות בכוחות הציר עם גרמניה].

⁶⁹ לאחר נחיתת בעלות הברית בצפון אפריקה חששו הגרמנים מפלישה לאירופה דרך אזור צרפת החפשית (וישי) ולכן החליטו להשתלט על שטחה (שכלל גם את חוף הים התיכון ובו נמל טולון בו עגנו עשרות אניות מלחמה וצוללות). הגרמנים חשדו כי למרות ההסכם שקבע כי הנמל ישאר תחת שליטת ממשלת וישי, ינסו האניות לערוק אל בעלות הברית בצפון אפריקה והחליטו לתפוס אותן ולמסרן לידי איטליה. לכן התמרדו מפקדי הצי הצרפתי נגד ממשלתם והחליטו להטביע אותן. בתגובה מיקשו הגרמנים את הנמל כדי למנוע מהן להפליג החוצה. למרות ההפתעה של הפעולה הגרמנית הצליחו הצרפתים להטביע את מרבית האניות והצוללות. (סה"כ 77 כלי שיט). בכך איבד משטר וישי את מרבית הצי שלו וגם את אמינותו בעיני הגרמנים. מאידך השימוש באניות אלה נמנע מבעלות הברית. מדובר כנראה בנאום בו הכריז על "סוף ההתחלה" של המלחמה (ועדיין לא התחלת הסוף).

02.12.1942

היום הוא יום עצוב [בהיוודע] לנו גורלם האכזר של יהודי אירופה. אין בשפה האנושית מילים כדי לתאר את כל הזוועות שהפעילו הנאצים כדי לעקור מן השורש עם שלם חסר הגנה. [מעשים אלה] מעמידים את כל שאר [אירועי המלחמה] בצל. מאז [החלה] דרך החתחתים של היהודים לאחר חורבן ארצם לפני כאלפיים שנה, לא היו מפלצות כאלה כמו התליינים, חסרי [כל] צורה אנושית המתעללים כעת [ביהודים].

09.12.1942

בצהרים אזעקה. מטוס טס בגובה רב מאוד ובעקבותיו שובלי עשן. לא ניתן היה לזהות את המטוס בעין בלתי מזוינת, ואי אפשר היה לקבוע אם עקבות העשן היו למעשה מערבולות מושרות של אדי מים כתוצאה מהקור בגובה הטיסה הרב, או אמצעי הסוואה מלאכותי. תותחי הנ"מ נצרו אש והמתינו. כאשר היה המטוס מעל הים, הנמיך [והתכוון לתקוף], רק אז, לאחר המתנה ארוכה החלה להיפתח נגדו אש חזקה מתותחי הנ"מ המוצבים על הכרמל. מעוצמת הירי רעדו קירות הבית.

25.12.1942

אחר הצהרים שמענו ברדיו את הנאום לרגל חג המולד של המלך ג'ורג' ה-6. במשך שבועות ארוכים עמלתי כדי לחבר יחד ולהדביק את קרעי יומי [לאחר שביטלתי את תכניתי להשמידו].

01.01.1943

כמו לפני שנה ובוודאי כמו לפני שנתיים, האמנתי שבשנה הבאה יחרץ גורלנו [לטוב או לרע]. לאושרנו השתנה מצב המלחמה [בסוף שנה זו] לטובתנו. גם אם יזום היטלר מתקפת בזק במזרח התיכון, שאין להוציאה מכלל היתכנות, כדי לשפר את מצבו, תהיה גרמניה ללא ספק במצב נחות ולא תוכל להחזיק מעמד לאורך זמן. יש להניח שעוד בשנה זו יחרץ גורלו [של היטלר].

29.01.1943

תשואות שמחה בארץ! ברדיו הגרמני הודיעו שגרמניה נמצאת במצב חרום וכי ננקטו אמצעים דראסטיים כדי לנהל מלחמה טוטאלית⁷¹.

30.01.1943

ביום השנה ה-10 לעלייתה של המפלגה הנציונל-סוציאליטית לשלטון בגרמניה לא נשא הפעם היטלר נאום. במקומו דיבר [שר התעמולה] גבלס ומסר הודעה ממנו, אותה שמענו ברדיו. כנראה שלא הולך לגרמניה [במלחמה] אם צריך להנחית על העם הודעה כזו של [הכרזת] מצב החרום. זהו כנראה ניסיון נואש אחרון להחזיק את העם בהידוק כפוי וחסר רחמים. כפי שנמסר אתמול צריכים כל הגברים בגילאי 17 – 65 להתגייס לפעילות קרבית, וכן גם כל הנשים עד גיל 45. בעוד שגברים מעל גיל 65 מופנים להגנה אזרחית פאסיבית. כל הגברים אשר עד עכשיו לא גויסו יוחלפו ע"י נשים או גברים שלא כשירים לשירות. שוב [נשמעו] האשמות פראיות כנגד היהדות הבולשביקית אותה צריך להעמיד אל הקיר. כמובן שהיהדות הבינלאומית⁷² אשמה במלחמה שנכפתה על גרמניה, כפי שהגדיר זאת היטלר זמן רב לפני כך. שוב הועלו והופצו כל השקרים מחדש. כמובן שחברי המפלגה קיבלו [את ההכרזה] במחאות כפיים סוערות. אולם אני מאמין שהעם הגרמני לא ייתן עוד זמן רב שיוליכו אותו באף⁷³. למרות הודעתו של היטלר על נשק חדש⁷⁴ שברשותו, מחכה לו תסריט מבהיל לעתיד חייה של גרמניה, התפארויות האגו שלו הפכו להצלחה מוטלת בספק לאור ניצחונות הרוסים בקרבות וההכנות היסודיות של האנגלים והאמריקאים להמשך המלחמה.

10.02.1943

לפני הצהרים אזעקה. מטוסי האויב שהתקרבו גורשו באש מירי הנ"מ.

18.02.1943

בשעה 9 בבוקר נשמעו לפתע קולות ירי נ"מ ומיד אחר כך הופעלו צופרי האזעקה. לאחר כמחצית השעה בה חגו מטוסי אויב [מעלינו], הם הסתלקו.

71 למרבה האירוניה התקבלה הכרזת המלחמה הטוטאלית בגרמניה ע"י גבלס בתשואות סוערות.
72 כיוון הסתה זה החל כבר בתגובה לדרישת יהודי העולם (בעיקר בארה"ב) להטיל חרם על גרמניה בעקבות רדיפות היהודים שהחלו עם עליית הנאצים לשלטון. ביטוי הסתה אלו החרפו כאשר החלו ההפצות המאסיביות של בעלות הברית על ערי גרמניה ושימשו "הצדקה" לגירוש היהודים ממקומות מגוריהם ולרציחתם הסיטונת.
73 ההנחה שהעם הגרמני יתמרד כנגד השלטון התבררה כאשלייה. פרט למקרים ספורים, של יחידים אמיצים, לא העז איש לנקוט יזמה כזו, בעיקר מהפחד של הדיכוי האכזרי הצפוי וכן "הודות" לאופי הצייתני של הגרמנים.
74 הכוונה כנראה לפצצות המעופפות מסוג V 1 שהוטלו על אנגליה (בעיקר על לונדון).

- 20.02.1943
הלילה, קצת לפני שעה 3 לפנות בוקר הושמעה אזעקה וכן קולות ירי נ"מ שנמשך כשעה.
- 19.03.1943
בבוקר בשעה 4:30 נשמעה אזעקה.
- 22.03.1943
שוב חזירה של מטוס אויב שהתקרב לחיפה. המטוס נפגע מירי נ"מ ונפל לים אפוף להבות לאחר שנפגע קשה.
- 03.05.1943
אחר הצהריים אזעקה.
- 09.05.1943
ניצחון גדול של בעלות הברית. טוניס וביזרטה נכבשו. קורפוס אפריקה הגרמני הושמד למעשה. אפריקה שוחררה לגמרי מכוחות אויב.
- 10.05.1943
פלישת כוחות בעלות הברית לסיציליה.
- 16.05.1943
נסענו לירושלים.
- 22.05.1943
הינחתי שהפצצת רומא [ע"י בעלות הברית], תיענה בהפצצת [תגמול] על ירושלים, כפי שגרמניה איימה בעמר. אך מאום לא קרה עד עכשיו. כנראה שזה כבר לא יקרה גם בעתיד.
- 26.05.1943
גלגל האירועים ממשיך להסתובב. מוסוליני הודח. סוף עידן הפאשיזם
- 18.08.1943
הסתיים כיבוש סיציליה.
- 06.09.1943
נסענו בחזרה מירושלים הביתה [לחיפה].
- 08.09.1943
איטליה נכנעה ללא תנאי. ההודעה על כך נמסרה ברדיו, בחדשות של השעה 7 בערב ופשטה כמו אש [בשדה קוצים] בחיפה.
- 27.09.1943
בשעה 10 בערב, שמענו לראשונה מזה זמן רב, קולות ירי נ"מ ואזעקה. כל עוד לא יסולקו הגרמנים מכל איי הדודקנס [בים האגאי] יכולות להיות תמיד הפתעות, גם אם לא יתממשו תמיד.
- 11.10.1943
הרוסים חצו את נהר הדנייפר בכמה מקומות. הגרמנים נמצאים בתנועת נסיגה מתמשכת. באיטליה מתקדמים לאט [כוחות הברית]. בשום מקום לא הגיעו הגרמנים להישגים. שבדיה הצילה את [צלם האדם של] האנושות בפעולתה האנושית בחילוץ כל יהודי דנמרק לשטחה ובסיוע לכל צרכיהם בביגוד, [במזון] ובטיפול ללא תמורה. גם בדנמרק עצמה מתפתחת תנועת התנגדות אמיצה למרות השליטה הגרמנית. המפקד הצבאי הגרמני בקופנהגן ביטל את ריתוק החיילים הדניים למחנותיהם "כיוון שדנמרק עכשיו נקיייה מיהודים". על כך ענה מפקד הצבא הדני "הצבא שלנו מוותר על מחווה זו, כי אף אחד הלובש את מדי הצבא הדני לא יעשה שימוש בחופש הניתן לו שתוצאתו תהיה דיכוי והשמדה של אזרחים דניים חפים מפשע".
- 22.10.1943
ניהול משק הבית נעשה קשה מתמיד. כתוצאה מעליית מחידי מצרכי היסוד פי 3 עד פי 5, כמעט לא ניתן להשיג את מרביתם, כפי שקרה במלחמת העולם הראשונה בגרמניה. כאשר המדינה קובעת מחירי תקרה למצרכים, הם נעלמים מהשווקים ונמכרים במחירים מופקעים במסחר הבלתי חוקי, הנקרא גם השוק השחור. בזה היהודים והערבים מסכימים ביניהם. (כפי שאמר הינריך הינה: "רק כאשר עסקנו בכללך הבנו זה את זה"). כבר שבוע שלא ראינו ביצה לנגד עיננו. לפני המלחמה מחירה היה 5 מיל. המחיר המירבי שנקבע עתה הוא 18 מיל לביצה, וזה עוד נקרא מחיר זול, כי בשוק השחור נמכרת ביצה ב-3 פיאסטרים. [1 פיאסטר = 10 מיל].

לאחר שנקבעו מחירים מירביים לירקות לפני כשבוע, הם נעלמו מהשווקים. כבר חדשים רבים שאין להשיג תפוחי אדמה. בחוגי הכלכלה מניחים כי אין לצפות לאינפלציה ממשית לאחר המלחמה. הפיחות הנוכחי בשער הלירה ישאר כנראה, אך מחירי מצרכים רבים הם גבוהים באופן מלאכותי, והם צפויים לרדת כי כעת יש הגבלה ביבוא והמחירים של הרבה מוצרים נקבעים ע"י גופים מונופוליסטים. עבור פריטים אשר מיוצרים בארץ או מיובאים משלמים כאן סכומי עתק העולים בהתמדה ככל שהם נדירים יותר. התעשייה [המקומית] אינה מייצרת באופן סדיר, ואיכות מוצריה ירודה כמו למשל סוללות חשמליות.

06.11.1943

קייב שוחררה ע"י הרוסים.

08.11.1943

בערב שמענו את נאומו של היטלר לרגל יום המפלגה במינכן שנמשך כחצי שעה ושובש ע"י הפרעות [מכוונות] ממשרדים רוסיים. מהנאום השתמע ניסיון אחרון לעודד את העם הגרמני. אם היטלר ראה נחיצות לפנות בקריאה [לעם] ולהודות להשגחה העליונה [ששומרת עליו]. כנראה שהדיכאון התפשט כבר לשכבות רחבות [באוכלוסייה].

26.11.1943

שבוע האחרון נפגעה ברלין ע"י 3 התקפות אוויריות כבדות [ממטוסי בעלות הברית].

04.12.1943

התקפות אוויריות כבדות על ברלין ולייפציג.

17.12.1943

בלילה האחרון התקפה אווירית כבדה על ברלין, שישיית במספר בחודש זה.

01.01.1944

אין לי יותר חששות לגורלו של המזרח התיכון. באביב צפויה פלישה לאירופה, ובכך להביא לתחילת ניצחון בעלות הברית.

29.01.1944

כפעם הראשונה מזה 4 חדשים שוב הגיע מטוס אויב מעל חיפה. נשמע ירי נ"מ אך לא שמענו אזעקה. כנראה שמדובר היה במטוס סוור בלבד.

12.02.1944

הרוסים ממהרים לנוע מניצחון לניצחון. האנגלים והאמריקנים עדיין לא מצליחים להתקדם באיטליה⁷⁵.

20.03.1944

מיום לים יש לרוסים הצלחות מרשימות. כעת מדובר על התקדמותם בהונגריה וברומניה. שתי ארצות אלה נשלטו [עד לא מזמן] ע"י גרמניה. התושבים היהודים גורשו והושמדו. ליפאן יש הצלחות בהודו ואילו האנגלים והאמריקנים אינם מצליחים באיטליה.

07.05.1944

בערב אזעקה למשך שעה, מלווה בירי נ"מ בו זמנית. מטוסי אויב התקרבו אל העיר. העיר כולה היתה מכוסה בעשן סמיך [עקב הירי] כך שאי אפשר היה לראות מאומה. בכל חדרי הבית ריח של מימן גפריתי.

06.06.1944

תחילת הפלישה! האנגלים והאמריקנים נחתו [בנורמנדי] שבצפון צרפת. העולם כולו נרגש.

18.06.1944

אחר הצהריים שוב אזעקה, תקיפה של מטוסי אויב שנענתה באש נ"מ.

22.06.1944

כנ"ל, אחר הצהריים אזעקה, תקיפה של מטוסי אויב וירי נ"מ.

21.07.1944

ניסיון התנקשות בהיטלר שנכשל. כמה מקציני מטהו נהרגו ונפצעו. יוזם הקשר, קולונל פון שטאופנברג ושותפו הגנרל בק נתפסו ונורו למוות. [אח"כ הוצאו להורג עוד רבים שהיו שותפים לידיעה לקשר]. התחלת הסוף של המלחמה.

⁷⁵ לאחר כניעת איטליה פלש אליה צבא גרמני והשתלט על צפון המדינה, משם ניהל קרב מאסף כנגד בעלות הברית שפלטו לחלקה הדרומי והתקדמו בהדרגה צפונה.

24.08.1944

פאריס שוחררה! גרנובל, אביניון ומרסיי נכבשו [ע"י בעלות הברית]. רומניה נכנעה [לצבא הרוסי].

04.09.1944

מצעד ניצחון אמריקני, לאחר שמרבית שטחה של צרפת שוחרר, וכן גם בלגיה והולנד. בריסל שוחררה.

30.09.1944

הוסרו לחלוטין תקנות ההאפלה אשר עד עכשיו עוד היו בתוקף רק לאורך החוף.

12.11.1944

שמענו ברדיו את חגיגת טקס ההשבעה של גדודי משמר העם (הפולקסשטורם⁷⁶) בגרמניה. נאם הגאולייטר (ראש המפלגה הנאצית המקומי) של בוואריה, באולם כנסים במינכן אשר מסר הודעה בשם היטלר שנוסחה ע"י הימלר: "העם במצב חרום! אך מגן על ארצו בעקשנות. יידרשו עוד כמה חדשים עד לניצחון. בינתיים ברייך הגרמני עוד לא אירע הרבה. כל ניצחונות [האויב] הם מחוץ לגרמניה. נמשכות רק ההפצצות על ערי גרמניה. אולם לגרמניה יש עדיין נשק רב עצמה – פצצות מעופפות V1 בעלות טווח גדול הטסות מחוץ לסטרטוספירה בגובה חסר תקדים שמעל 100 ק"מ (ובמהירות על-קולית), הנורות כמו רקטות במטחים מדורגים והזורעות הרס, השמדה ומוות בכל מקום". המלחמה הטוטאלית היא שיגעון טוטאלי.

24.12.1944

מתקפת הנגד הגרמנית⁷⁷ עם הפריצה לכיוון לוקסמבורג ובלגיה היא אסון ודוחה את סיום המלחמה במספר חודשים.

20.01.1945

הרוסים מתקדמים ולוחצים את הגרמנים בפרוסיה המזרחית ובשלזיה.

24.01.1945

ניצחונות סוערים של הרוסים הכובשים ערים גרמניות בזו אחר זו.

26.01.1945

החל המצור [הרוסי] על העיר ברסלאו. הגרמנים אינם יכולים להתלונן כעת כאשר הם כעת רועדים מפחד ממראה הרוסים הנכנסים [אל עריהם]. הם עצמם אחראים לכך, כאשר בחרו בהיטלר להיות מנהיגם. כאשר הם ראו את אירופה נופלת לידי היטלר לא עשו דבר כדי למנוע את רצח מיליוני האנשים החפים מפשע. יכול להיות שלא יכלו למנוע זאת ונאלצו להשלים עם כך בשתיקה [מפחד השלטונות]. אי אפשר לדרוש מכל אחד שינהג כמו [הסופר] תומס מאן אשר הגרמניה והכריז בגלוי כי הוא מתבייש להיות גרמני. גם אי אפשר לדרוש מכל אחד שיהיה גיבור ויהיה מוכן למות כדי לא להיות אשם [במעשים הנוראים]. אבל היה עליהם לשאת בתוצאות ולקחת כעת אחריות באשמה הקולקטיבית. בכך לא נעשה להם כל עוול.

03.02.1945

את האמירה כי הוא חש בושה להיות גרמני לא היה אומר תומס מאן לפני 10 שנים. אז עדיין עשה אבחנה בין גרמניה של זמנו לבין גרמניה של העבר. אך בינתיים התברר כי גרמניה של העבר, של [ענקי התרבות] גיתה, שילר, קאנט, באך ובטהובן, אשר עד עליית הנאצים לשלטון עדיין התקיימה, נותר רק זיכרון רחוק. גרמניה הוציאה עצמה [ממשפחת] עמי התרבות והחלה בהתאבדות רוחנית, הנמשכת עכשיו גם באופן פיסי והמתבטאת כעת בהמוני פליטים גרמנים הבורחים בפאניקה מזרם בלתי פוסק של רוסיים הבאים מכיוון פרוסיה המזרחית ושלזיה. המשך המלחמה הוא חסר תוחלת כי גרמניה נמצאת בקריסה וגרמנים רבים היו רוצים להתנתק מהיטלר ולגרום לו ליפול עמוק לתהום שכרה לעם הגרמני. למרות כמה מאפיינים דומים, כמו האובססיה לכוונות, יש הבדל של יום ולילה בין איש התרבות נפוליאון לבין הברבריות של היטלר. דברי גיתה, [שנאמרו לפני כ-150 שנה] מתייחסים גם למציאות של ימנו:

"מה שהופיע באומץ מהתהום,
את מחצי העולם כבר כבש,
לשווא ימשיך לאיים,
צריכים ליפול לאבדון יחד איתו."

מתריס במיומנות הצופה
וכך חוזר שוב לתהום ממנה בא.
וכל אלה שעדיין נצמדים אליו,

⁷⁶ המיליציה העממית פולקסשטורם (Volkssturm) הורכבה מגברים קשישים שצוידו בנשק קל ובמטולי רימונים.
⁷⁷ הכוונה למתקפת הארדנים (שכונתה גם הקרב על הבלטה) מדצמבר 1944 עד ינואר 1945. מתקפה זו הייתה ניסיון ההבקעה האחרון של גרמניה, גרמה לאבדות כבדות ביותר לשני הצדדים ונסתיימה בניצחון בעלות הברית.

גם אצלי חל שינוי בהתייחסות לגרמניה. עוד בשנת 1933 הרגשתי סולידריות עם כל מה שלא זוהם בנאציזם, אך כאשר איבדתי את מקור פרנסתי ועברתי השמצות אישיות, נאלצתי להגר לפלשתינה. שם היתה לי תחושה כואבת של געגועים למולדת הגרמנית, הארץ שאבות אבותי חיו בה במשך מאות שנים, אהבו את נופיה ויערותיה והשתמשו בשפה הגרמנית האהובה, שהיא עבורי הכלי בו אני יוצר, בעוצמה שאינה נופלת מכל שפה זרה אחרת [שהביאו איתם מהמקומות מהם באו]. עוד בסוף שנת 1938 ויתרתי בהיסוס רב ובדאגה על נתינותי הגרמנית כדי להיות אזרח פלשתינאי. עצם המעשה והמחשבה לא להיות יותר גרמני ולהיחשב כזר לצמיתות בגרמניה היתה כואבת מאוד. אולם אז פרצה המלחמה, וכל הברבריות הגרמנית נחשפה. כבר בראשית התקופה הנאצית נעשו פשעים על גבי פשעים; גיבובי שקרים וצביעות, מעשי זוועה וסאדיזם כפי שטרם נודעו בהיסטוריה, אשר שימשו לצורך היזמה המלחמתית של היטלר. עמים שלמים, בהם זקנים, נשים וילדים, נטבחו. מלבד [עמי] פולין ורוסיה, נרצחו בדרך זו לא פחות משישה מליון יהודים⁷⁸, ביניהם מספר רב של קרובים וידידים שלנו, נקצרו באש ממכונות ירייה לאחר שהוכרחו לחפור בעצמם את קבריהם, מאוחר יותר, כיוון שתהליך ההמתה לא היה מהיר מספיק, הוכנסו למחנות ריכוז, עונו ונרצחו בהמוניהם בתאי הגאזים, האשמה למעשי פשע [אלה של רצח] מיליוני אנשים חפים מפשע נופלת על חוגים רחבים מאוד. גרמנים היו אלה שנתנו את הפקודות, גרמנים היו אלה שהובילו את הקרבנות וגרמנים רבים מספור היו אלה שלקחו חלק במעשי הרצח, ובהם חיילים, אנשי S.A או S.S. כל אלה היו לא רק שותפים [ישירים] למעשים, אלא היו להם הזדמנויות לספר על כך בחופשות שלהם לחבריהם ולמשפחותיהם. גם אם לא כולם עסקו בכך, [פשעים אלה הרי נעשו] והעם [הגרמני] היה צריך להתקומם כנגדם ולכפר עליהם. מבחינת המשמעות ההיסטורית וגם מבחינת הצדק האלוהי, היו צריכים הגרמנים לנסות להטיל ספק בביצוע מעשים ברבריים אלה. הן ליחיד והן לעם יש שרשים בטבע, וכל מעשה פשע חוזר לבסוף אל מבצעיו ולא ניתן לבנות אושר על אסונו של האחר. וכך אני יכול לראות כעת את גורלה הנוכחי של גרמניה כגמול על מעשיה, למרות הסבל האנושי העובר על גרמנים יחידים. [צדק בסיסי כזה] קיים גם ללא אמונה בסדר עולמי אלוהי.

13.02.1945

הרוסים נמצאים במרחק של 30 ק"מ מהעיר גרליץ בה התגוררתי בגרמניה.

14.02.1945

הרוסים כבשו את נויהאמר, במרחק 25 ק"מ מגרליץ. העיר דרזדן הופצה בפעם הראשונה⁷⁹.

15.02.1945

ב- 36 השעות האחרונות הופצה דרזדן באופן קשה ביותר, בידי מטוסים אנגליים ואמריקניים. הרוסים מתקדמים לכיוון דרזדן וחצו את נהר נייסה מצפון לגרליץ.

05.03.1945

הרוסים מתקרבים מכיוון הים הבלטי המזרחי. האמריקנים חדרו לקלן. לפי הודעת הגרמנים נהרסה דרזדן כליל בתקיפות האוויריות של 15 – 14 לפברואר.

08.03.1945

האמריקנים חצו את נהר הריין ליד העיר רמאגן.

30.03.1945

מאז שחצו כוחות אנגלו-אמריקניים במהלך מפליא בכמה מקומות את נהר הריין, נופלות לידיהם ערים גרמניות בזו אחר זו. הם ממהרים להיכנס לתוך גרמניה בקצב מזורז [כדי להקדים את הרוסים]. סוף [המלחמה] לא יארך להם עוד הרבה זמן.

22.04.1945

העיר באוצן נכבשה ע"י הרוסים.

27.04.1945

מה היה נאמר לפני שנה, אם היו קוראים את כותרות כתבות העיתונות כעת? כך למשל היום: הקרב על ברלין עומד לקראת סיומו. / הערים שטטין וברון נכבשו. / האנגלים נמצאים בברמן. / התקדמות לעבר בוואריה העילית. / 40 ק"מ ממינכן. / גנואה, מאילנד, טורינו וקומו שוחררו. / מפגש בין הכוחות הרוסים והאמריקניים. / גרינג התפטר!

⁷⁸ כנראה שהמספר "6 מיליון" ותיאורי שיטות השמדת היהודים התווספו ליומן רק לאחר המלחמה, כי באותה עת עדיין לא היה ידוע היקף השואה, שיטות הרצח והגופים המבצעים.

⁷⁹ הפצצת דרזדן, עיר הבארוק ההיסטורית, נחשבת לאחת הפעולות ההרסניות ביותר במלחמה ועד היום שנויה במחלוקת בדבר נחיצותה. בהפצצה הכבדה שעלתה בחיי רבבות קרבנות, נהרס החלק העתיק של העיר.

01.05.1945

מוסוליני הוצא להורג ביריה.

02.05.1945

כנראה שהאיש המפלצתי היטלר מת⁸⁰.

03.05.1945

ברלין נפלה. הצבא הגרמני בצפון איטליה (כוחות קרקע, ים ואוויר, יחד כמיליון איש) נכנע ללא תנאי. החל מאתמול בצהריים הופסקו מעשי האיבה בחזיתות שבצפון איטליה ואוסטריה: פורארלברג, טירול, זלצבורג וחלקים משטיינמארק וקארנטן.

07.05.1945

כניעה ללא תנאי של כל הצבא הגרמני.

08.05.1945

היום הוכרז כיום הניצחון [באירופה, VE Day]. שמענו אחה"צ ברדיו בשעה 4 את נאומו של צ'רצ'יל, בו הודיע לעולם על סיום המלחמה באירופה. בשעה 10 בערב שמענו את נאום המלך [ג'ורג' ה-6]. היום בחצות הלילה בחצות יופסקו כל מעשי האיבה. גרמנים אשר ימשיכו להילחם אחרי מועד זה יטופלו כמורדים. מעט לפני סגירת השערים כבשו הרוסים את ברסלאו, ואחרי קרב בן יומים כבשו גם את דרוזן.

09.08.1945

אמריקה השליכה פצצת אטום על העיר הירושימה ביפאן.

14.08.1945

המלחמה ביפאן הסתיימה. לאחר הטלת הפצצה האטומית השנייה [על נגאסקי] נכנעה יפאן.

תהא מלחמת העולם השנייה המלחמה האחרונה!

---

⁸⁰ למעשה היטלר התאבד בבונקר הפיקוד בברלין ב- 30 לאפריל 1945.

נספח 1 – פאול מיהזם: 12 סיבות מדוע איני רוצה לחזור לגרמניה

(נכתב כנראה בסוף שנות ה-40)

1. יכול להיות שבמקרה, מבלי לדעת, יבוא מול פני אחד מאין ספור אלפי התליינים, אשר בהיותו פקיד, מהנדס, מדען, ממציא, תעשיין, ספק, פועל, קצין, חייל, איש SS או SA, מומחה, סדרן, מנהל או אדם אחר כלשהו שסייע ולקח חלק בשלילת זכויות, בהתעללות, בהריגה, בגירוש, בחניקה בגאז ובדרכים שונות של רצח של 6 מיליון (לא 6 אלפים, אלא 1000 פעמים 6 אלפים!) יהודים.
2. יכול להיות שאחלוף על פני אחד מאותם תתי האדם, אשר התעללו באופן לא אנושי במחנות הגיהנום ונהנו מיסוריהם ורעידתם מפחד של קרבנותיהם המעונים.
3. יכול להיות שאני אאלץ, אפילו רק לרגע, לנשום אוויר בקרבתו של אחד הסדיסטים והפושעים, אשר אין בקרבם מידה של אנושיות, אלא חיתיות, המהווה עלבון אפילו לחיות הטרף צמאות הדם ביותר.
4. יכול להיות שאגע בידו של אחד הפקידים אשר חתם במו ידיו את דלתות קרונות הבקר חסרי החלונות בהם היו נעולים [המגורשים] יומם ולילה [בדרכם למחנות ההשמדה].
5. יכול להיות שאראה במבט עיני את אלה שדחסו לתוך תאי הגז את [האומללים] הפוחדים פחד מוות.
6. יכול להיות שאשמע במו אזני את שיחותיהם של אלה ששמעו את יללות האלפים שהושלכו אל מחנות המוות ואת צרחותיהם הנוראות של הילדים שנקרעו מעל הוריהם לפני הרצחם.
7. יכול להיות שאשב מול האנשים, אשר הזמינו על פי רשימות, בגדים או נעליים של יהודים תמימים שהומתו בתאי הגאזים, או כאלה שהתעשרו מעקירת סתימות הזהב של שיני גוויות הנרצחים.
8. יכול להיות שישתחווה מולי אחד הצבועים האלה, אשר השליך יהודים לקבר המוני שחפרו בעצמם, בלי הבדל אם הם כבר מתים, או גוססים, שותקים או גונחים.
9. יכול להיות שבתוך ההמון יראה אותי מכר, אולי פקיד בעל סמכות, אשר יברך אותי, כפי שנהג בעבר כאשר ראה איש SA, וירגיש עצמו משוחרר מהאשמה קולקטיבית כי לא ידע מאומה מהשמדת היהודים, למרות שהחריש למראה הביזוי ומעשי העוול הבלתי צודקים שנעשו להם ולתיאור מעשי הזוועה שלא יתוארו אשר פורסמו. למרות היותי כאן [רחוק] בארץ אבותי, אני עדיין שומע מידי יום מאנשים אשר ראו במו עיניהם את אמיתות מעשי התועבה האלה, ששום המצאה אינה יכולה לתאר את גודל הזוועה שבהם.
10. יכול להיות שבמרחב הבדידות שסביבי, נמצא אדם אשר נדבק ברעל הגזענות ואינו יודע שכל אלה הנושאים צלם אדם, ללא הבדל גזע, הם ילדי האלוהים, ואשר ילגלג עלי כי מוצא הגזע שלי אינו מוצא חן בעיניו.
11. יכול להיות שילוו אותי מבטי תוכחה של אינספור אנשים חסרי מזל, אשר כל קרוביהם, הוריהם, אחיהם וילדיהם, הושלכו [מבתיהם] ונרצחו, בעוד שאני חוזר לארץ שתושביה השתתפו בעשיית הפשעים הזוועתיים ביותר בתולדות המין האנושי.
12. יכול להיות שאתבייש בכך שאני וצאצאי נחלוק אותה מולדת יקרה עם אלה אשר גרשו אותי ממנה, ואשר דרסו ברגל גסה וביזו את שמו של כל גרמני באשר הוא.

נספח 2 – תמונות

שכונת בת גלים בחיפה בשנות ה-30

דרך סטלה מאריס על הכרמל

מפרץ חיפה

הפצצת מפרץ חיפה ע"י מטוסים איטלקיים 1940

עם גינטר ולוטה פרידלנדר והנכדים דויד ורות, בירושלים 1941

פאול ואירמה מיהזם בחיפה 1940